

زنجیره ی (ینوین بو مندالان

منندی اقرأ التقافی

www.igra.afilamontada.com

ژیانی خه لیفه کانی

پیغه مبه ر ^{صلی الله} _{علیہ وسلم} بو مندالان

نووسینی

نهاد جلال حبیب الله

منتدى اقرأ الثقافي

---

www.iqra.ahlamontada.com

ژیانی

خه لیفه کانی پیغه مبه (ﷺ)

بو منداآن

نهاد جلال حبیب الله

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ناوی کتیب: ژبانی خەلیفەکانی پەغەمبەر (ﷺ) بۆ منداڵان.

نووسەر: نهاد جلال حبیب الله.

زنجیره: زنجیرهى رینۆتین بۆ منداڵان (٢).

دیزاینی بەرگ: حکیم أبوبکر.

دیزاینی ناوهوه: نهاد جلال.

چاپخانه: رى نوئى.

سال و شوێن و ژمارهى چاپ: ١٤٣٤ کۆچى، سلیمانی، چاپى دووهم.

تیراژ: ١٠٠٠ دانە.

نرخ: ٢٠٠٠ دینار.

ژمارهى سپاردن: ژماره (١٤١٥) ی سالی (٢٠١٣) ی پیتراوه.

هه‌موو مافیتکی پارێزراوه بۆ نووسەر

Nihad.jalal@gmail.com

پیشکشه:

* به دایک و باوکی نازیزو خوشه ویستم که تهنه ده توانم بلیم خواجه به هشتی
به رینیان پی قایل بفرموو.

* به هموو منداآلیکی نازیزو خوشه ویستم که حهز به خویندنه وه و زانست ده کات.

* به وانهی پله‌ی به که می خوشه ویستیان له لام هه‌یه و لییان دوورم.

* به و که سه‌ی له نزای خیر بیبه شم ناکات.

خەلىفەگانى بېغەمبەر (ﷺ) بۇ مىدالان

زىچىرەى مىدالان (1)

پیشه‌کی

سوپاس و ستایشی بیّ پایان بۆ خودای بیّ هاوتا، خوابه‌ک که ئایینی پیروزی ئیسلامی کرده خه‌لاتی مورؤفایه‌تی، خوابه‌ک بۆ چرکه ساتیکیش به‌نده‌کانی خوی له بیرناکات، ئه‌و په‌روه‌ردگاره‌ی که ته‌نها به‌و جوړه ده‌توانم خۆشه‌ویستی خۆمی بۆ بنویتم بلّیم: سوپاس بۆ خوابه‌ک که ئه‌م په‌یامه‌ی خه‌لات کردین و ئه‌گه‌ر ئه‌و پینمونی نه‌کردباین، له‌م دیارییه‌ گه‌وره و گرانبه‌هایه‌ی که ته‌نها شه‌یداکانی نرخ‌ی ده‌زانن بیبشه‌ ده‌بووین.

پاشان سه‌لات و سه‌لامی خوی گه‌وره له‌و پیغمبهره‌ نازیزو خۆشه‌ویسته‌ی که ژیان‌ی خوی کرده خه‌لاتی مورؤفایه‌تی تا ببیته‌ مه‌شخه‌لی ریگه‌ی به‌ خته‌وه‌ری و گه‌یشتن به‌ خوی گه‌وره، ئه‌و پیغمبهره‌ی که زمان له‌ وه‌صفی و چاو له‌ دیتنی و دل له‌ شه‌یدابوونی و گوی له‌ بیستنی تیرناخوات، به‌مال و گیان و دایک و باوک‌وه به‌ قوربانی بین، سه‌لات و سه‌لامی خوا له‌ ئالوبه‌یت و یاران‌ی پیغمبهری نازیز په‌زای خویان لیبت، ئه‌و مورؤفانه‌ی وه‌ک په‌پوله له‌ ده‌وری چرای پووناکی ژیان و مورؤفایه‌تیدا کۆبوونه‌وه، هاوه‌لانیک خوی گه‌وره لییان رازی بووه و پیغمبهریش خۆشی ویستون و ئیمه‌یش به‌ مامۆستای خۆمانیان ده‌زانین.

پاش ئه‌وه‌ی خوی گه‌وره توانای به‌ به‌نده‌یه‌کی خوی به‌خشی تا کتیبیک به‌ ناوی (ژیان‌ی پیغمبهر ﷺ) بۆ مندالان و تازه‌ پیگه‌یشتوان) بنووسیت، دواتر بیرى له‌وه کرده‌وه که نووسینیکیشی له‌خزمت ژیان‌ی پرخیری جینشینانی پیغمبهری خوا

پەرزای خوایان لیبیت هەبیت، کە بریتین لە: (ئەبووبەکرى صدیق، عومەرى كۆپى خەتتاب، عوسمانى كۆپى عەففان، عەلى كۆپى ئەبووتالیب، حەسەنى كۆپى عەلى).
 لەم كۆرتە نووسینەدا هەولداراوە پوختەیهك لە ژيانى پەرخێرى ئەو هاوێله بەپێزانە
 بخرێتەپەروو كە تێكەڵ بە پەند و نامۆزگارى كراوە، هەرۆهەا نووسینەكە بە شێوازى كى
 ورد لە سەرچاوە دروست و باوەرپێكراوەكانەو هەرگىراوە و لەبەرئەوێ نووسینەكە
 بۆ سەرەتاییهكانە، بۆیە پەراویز دانەنراوە تا نەبیتە مایەى ماندووکردن یان لى
 ئالۆزکردنیا.

ئەم نووسینە بابەتێكى سەرەتاییه بۆ مندال و تازە پێگە یشتوانى موسلمان تا
 شارەزای ژيانى ئەو هاوێله بەپێزانە بێن، چونكە بە راستى جۆرە كەمترخەمییەك لە
 نووسینى كوردیدا بەرامبەر بە مندالانى كورد بە دیدە كریت، بە جۆرێك ئەگەر سى كتییب
 لە بارەى بابەتێكەو بۆ خوینەرانی گەرۆه و پێگە یشتوو هەبیت، بە دەگمەن نەبیت
 نایینى یەك نوسینیش لەو بارەیهو بۆ مندالان و تازە پێگە یشتوان هەبیت.

بەو هیوایهى دایك و باوك و خوشك و برایانى نازیز، لایەكى زیاتر بە لای مندالەكانیاندا
 بكەنەو هەر لەسەرەتاوە لە جیاتی بابەتگەلێكى لاوەكى یان بى سوودو زیان
 بەخش، بابەتگەلێكى وەك ژيانى پیغمبەر (ﷺ) و هاوێلان و زانا یانیا ن فێریكەن.

خوای گەرۆه دەزانیت جگە لە شەیدایى و خۆشەویستى بۆ هاوێلانى پیغمبەر (ﷺ)
 و دلسۆزى و غەمخۆرى بۆ نەوێ نوێ و هیواى پاداشت لە لای پەروەردگار هیچى تر
 نەبوو تە هاندەر بۆ ئەم نووسینە، دەى با خوینەرانی و گوی گرانیش بەو نامانجە لى
 بێنەون.

انجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کانی بیغهمبه (علیه السلام) یومندالان

.....
له کوتاییدا هیوادارم خوی گوره له تاوانی نووسه‌ری ئەم بابەتە و هه‌موو
موسلماننکی تر خوش بێت، ئەم کاره‌ش بخاته سه‌ر خه‌رمانی چاکه‌کانی و به‌ره‌که‌ت
بخاته و ته‌ و شه‌ مرۆبیه‌کانمانه‌وه‌.

(إن أريد إلا الإصلاح ما استطعت و ما توفیقی إلا بالله علیه توكلت و إليه أنیب)

نهاد جلال حبیب الله

۲۹/صفر/۱۴۲۹ك

ئەبووبەکرى صدیق (رضی اللہ عنہ)

یەكەمین و خۆشەویستترین هاویری و هاوێلی پێغەمبەر (ﷺ) ئیمامی ئەبووبەکرى صدیق بوو كە پێغەمبەر (ﷺ) هەمیشە حەزى دەکرد لە گەڵ ئیمامی ئەبووبەکرى دا، هەر بۆیە لە هەموو تەمەنیدا پۆزىك لە یەكتر دور نە دەكەوتنەوه، بەلكو پێغەمبەر (ﷺ) داواى لە خوای گەوره دەکرد لە پۆزى داوایشدا ئیمامی ئەبووبەکرى لە گەڵدا بێت، هەرۆك لە دوعا كەیدا دەیفەرموو (اللهم اجعل ابابكر معى فى درجتى يوم القيامة) واتە: (خوایە گیان لە پۆزى داویدا پلەى ئەبووبەكریش بخەیتە پال پلەى من تا پێكەوه بێن).

ئیمامی ئەبووبەکرى صدیق خۆى ناوى عەبدوللای كۆرى عوسمان بوو كە باپیره كۆرهیان لە گەڵ پێغەمبەر (ﷺ) یەكێك بوو، بەلام خەلكى پێیان دەوت ئەبووبەكر.

پرسیار: بۆچی بە ئیمامی ئەبووبەكریان دەوت صدیق؟

وەلام / چونكە ئیمامی ئەبووبەكر هەمیشە باوهرى بە قسەكانى پێغەمبەر (ﷺ) دەکرد و بەرامبەریان دوودل نەبوو، صدیقیش بە واتای كەسى زۆر راستگۆ دێت، چونكە هیچ كەس نەبوو وەك ئیمامی ئەبووبەكر بە بێگومان باوهرى بە پێغەمبەر (ﷺ) هێنابى.

ئیمامی ئەبووبەكرى ئازیز یەك ساڵ لە داوى لە داىكبوونى پێغەمبەر (ﷺ) لە داىكبووه، ئیمامی ئەبووبەكر لە شارى مەككەدا لە داىكبوو.

شارى مەككە ناوچەیهكى وشك و كەم ئاو بوو، چواردهورى شاخ بوو، زهوییهكەى كشتوكالى تێدا نەدەكرا، بەلكو خەلكەكەى خەرىكى بازگانى و كرىن و فرۆشتن بوون.

زنجیره‌ی مندالان (۲) خەلیفەکانی پیغەمبەر (ﷺ) یۆ مندالان

.....
کەعبە‌ی مائی خۆایش لە شاری مەککەدا بوو، بۆیە زۆریەکی خەڵک ئەو شارەیان لا
پێرۆزیوو و سەردانیان دەکرد، لە شاری مەککەدا خەڵکی هەژار و دەوله‌مەند هەبوون،
دەوله‌مەندەکان زۆر خراپ بوون و یارمەتی هەژارەکانیان نەدەدا، خەڵکەکی شەکی بێتیا
دەپەرست.

پرسیار: بێتەرستی واتای چییە؟

وەلام / بێتەرستی واتە کەسێک لە جیاتی ئەوەی خۆی گەرەکی خۆشبویت و
پەرستشی ئەو بکات، بێتەرستی کە لە داروبەرد و قورپەرستکارووەیان مرۆڤ
بێتەرستی کە لاوازه و توانای خۆدای نییه، ئەمەش لە ئایینی ئیسلامدا تاوانێکی
گەرەکیه، بەلکو دەبێ موسلمان تەنها خۆدای بێتەرستی و ئەوی خۆشبویت.

دایک و باوکی:

باوکی ئیمامی ئەبووبەکر ناوی (عوسمانی کۆری عامر) بوو کە خەڵکی پێتیا دەوت
(ئەبوو قوحافه)، لە سەرەتادا باوکی بێتەرست و بێباوەر بوو، بەلام لە کۆتاییدا
موسلمان بوو، دایکیشی ناوی (سەلمای کچی صەخر) بوو کە خەڵکی پێتیا دەوت
(نومولخه‌یر).

دایکی ئیمامی ئەبووبەکریش بێتەرست و بێباوەر بوو، بەلام دوا‌ی ئەوەی
پیغەمبەر (ﷺ) بوو بە پیغەمبەری خوا دایکی ئیمامی ئەبووبەکر ماوه‌یه‌کی زۆری
پێتەرستو موسلمان بوو.

دایک و باوک و کهسانی نیمامی نه‌بووبه‌کر له شاری مه‌ککه‌دا هه‌ژار و که‌مده‌سه‌لات بوون، چونکه نه‌وان هیچ کار و باریکی شاره‌که‌یان به‌ده‌سته‌وه نه‌بوو تا نه‌وه‌ی نیمامی نه‌بووبه‌کر توانی ده‌سه‌لات وه‌رگرت.

پرسیار: نه‌ی نیمامی نه‌بووبه‌کریش وه‌ک دایک و باوکی بته‌پرست بوو؟

وه‌لام/ نیمامی نه‌بووبه‌کر هه‌رگیز بته‌پرست نه‌بووه و باوه‌پی و ابو ده‌بیت که‌سیتک بته‌پرستیت که له هه‌موو شته‌کان به‌هیزتر بیت.

باوکی نیمامی نه‌بووبه‌کر هه‌ولیده‌دا هه‌ر له مندالیه‌وه نه‌بووبه‌کر بکات به بته‌پرست، به‌لام نیمامی نه‌بووبه‌کر سه‌یری کرد بته‌کان ناتوانن هیچ سوودیکی پیگه‌یه‌نن، بویه بریاریدا بته‌کان نه‌پرستیت، به‌لکو به‌کسه‌ر به‌ردیکی گرته بته‌که‌ی به‌رامبه‌ری.

ژبانی مندالی نیمامی نه‌بووبه‌کر (علیه السلام):

نیمامی نه‌بووبه‌کر هه‌ر له مندالیه‌وه به‌ئاکار و په‌وشتی جوان خۆی پاهینابوو، نه‌و هه‌ولیده‌دا خۆی له خراپه و ناپاکی دوربخاته‌وه، به‌لکو له جیاتی نه‌وه‌دا خۆی فیزی شته جوانه‌کان ده‌کرد تا زیره‌ک و به‌توانا بیت.

خه‌لکی مه‌ککه سه‌رقالی کاری خراپ و مه‌ی (عاره‌ق) خواردنه‌وه‌بوون، نه‌وان بتیان ده‌په‌پرست، له دار و به‌رد و خورما بتیان دروسته‌کرد و دوایی پێیان ده‌وت خودا، فیزی داوین پیسی بووبوون و سته‌میان له به‌کتری ده‌کرد، به‌لام نیمامی نه‌بووبه‌کر ناماده نه‌بوو هیچ کات وه‌ک نه‌وان بکات، به‌لکو هه‌ولیده‌دا خۆی فیزی ئیشی چاک بکات و هاوڕییه‌تی که‌سی چاکی ده‌کرد، نه‌و بوو به‌هاوڕینی موحه‌مه‌دی کوپی

.....
عەبدوللا (ﷺ)، چونکە هەردووکیان رقیان لە کاری ناپەسەند بوو و حەزیان لە پەوشتی جوان دەکرد.

پەنابەر و نامۆزگاری:

- ۱- دەبیت لە ناو هاووەلانی پیغەمبەر (ﷺ) دا ئیمامی ئەبووبەکرمان لە هەموویان زیاتر خوشبویت، چونکە پیغەمبەر (ﷺ) ئەوی لە هەموویان زیاتر خوشویستوو.
- ۲- ئەگەر خەلکی هەموویان سەرقالی کارێکی خراپ بن، نابیت ئیمەش وەک ئەوان بکەین و بلێین بۆچی ئەوان وادەکەن با ئیمەش وا بین، بە لکو دەبیت وەک ئیمامی ئەبووبەکر لە خراپە پابکەین و بچین بزانی چ پەوشتێک جوانە ئەو بکەین تا خەلکانیش لە ئیمەو فێربن.
- ۳- بپەرستی یان مەرفەپرستی تاوانێکی گەرەبەو مەرفەپێی بپاوەر دەبیت، بە لکو دەبیت ئیمە جگە لە خوا هیچ کەس نەپرستین، تەنھا لە ئەو بترسین و تەنھا ئەومان لە لا گەرەبیت، چونکە هەموو شتەکان هی خۆی گەرەن، ئیتر بت و مەرفە و پاشا ئەوانە هەموویان لە ناو دەچن.
- ۴- دەبیت مەرفە ژیر بەپەله هاورپێی چاک پەیدا بکات و پێکەو سەرقالی پەوشت و کاری چاکە بن.
- ۵- دەبیت هەر لە مندالیەو کەسی چاک و بە پەوشت بین، نەوێک بلێین با گەرە بین ئینجا چاک دەبین.

نیمامی نه‌بوویه‌کر (ﷺ) له‌گه‌ن دایک و باوکیدا؛

نیمامی نه‌بوویه‌کر هه‌میشه له‌گه‌ن دایک و باوکیدا باش بوو، هیچ که‌س نه‌بوو بلی نه‌بوویه‌کر نه‌و خرابه‌ی کرد، دایک و باوکی زۆر له نیمامی نه‌بوویه‌کر پازی بوون، نه‌و هه‌ولیده‌دا دلّیان نه‌په‌نجینی و به‌هه‌موو شیوه‌یه‌ک دلّیان خووش بکات.

نیمامی نه‌بوویه‌کر ده‌چوو ئیشی ده‌کرد و پاره‌ی به‌ده‌ستده‌هیتنا و شمه‌کی ده‌هیتنا‌یه‌وه و خزمه‌تی دایک و باوک و خوشکه‌کانی ده‌کرد، کاتیک ئایینی ئیسلام هات، نیمامی نه‌بوویه‌کر هه‌ولیده‌دا دایک و باوکی موسلمان بن، دوا‌ی ماوه‌یه‌ک دایکی موسلمان بوو، به‌لام باوکی هه‌ر موسلمان نه‌بوو، به‌لام نیمامی نه‌بوویه‌کر نه‌که‌وته ئازاردان و توورپه‌بوون له باوکی، به‌لکو هه‌موو جار نزای خیری بۆ ده‌کرد تا موسلمان بی.

نیمامی نه‌بوویه‌کر (ﷺ) ئیش ده‌کات؛

دوا‌ی نه‌وه‌ی نیمامی نه‌بوویه‌کر که‌مێک گه‌وره بوو، بریاریدا خو‌ی فیری ئیش بکات و بکه‌ویته ئیشکردن تا یارمه‌تی باوکی بدات، له‌به‌رئه‌وه‌ی مه‌ککه ناوچه‌یه‌کی وشک و زه‌وی که‌مپیتی هه‌بوو، بۆیه زیاتر سه‌رقالی بازرگانی ده‌بوون له‌نیوان ناوچه‌کاندا.

نیمامی نه‌بوویه‌کریش هه‌ولیده‌دا خو‌ی فیری‌کات و به‌بیتکار دانه‌نیشی، بۆیه پناش ماوه‌یه‌ک بوو به‌بازرگانیکی شاره‌زاو لیهاتووی شاره‌که، ئینجا نیمامی نه‌بوویه‌کر هه‌ولیدا ته‌نها سه‌رقالی بازرگانی نه‌بیت و به‌س، به‌لکو له‌به‌رئه‌وه‌ی که‌سیکی به‌پێژ بوو و هه‌موان خو‌شیان ده‌ویست، خه‌لکی بریاراندا کاریکی شاره‌که‌ی پی بسپێرن تا بیبات به‌پێوه، چونکه دلّیابوون نه‌و زۆر شاره‌زاو زیره‌ک و راستگویه.

پرسیار: ئەو نیشە‌ی دایانە دەستی ئیمامی ئەبووبەکر چی بوو؟
وہ لām / ئەو نیشە بریتی بوو لە کۆکردنەوہی مافی کەسی کوزراو، واتە ھەرکەسی
بکوزرایە، ئیمامی ئەبووبەکر مافی خوینی ئەو کوزراوہی دەسەندەوہ، بۆ ئەوہی کە مێک
لە ستم نەمینی.

لە و ماوہیەدا ئیمامی ئەبووبەکر ھەمیشە ھاوڕێیەتی پیغمبەر (ﷺ) دەکرد
و ھەردووکیان سەردانی یەکتریان دەکرد؛ ھەردووکیشیان لە بەر ئاکار و پەوشتی
جوانیان یەکتریان زۆر خۆش دەویست.

پەند و ئامۆزگاری:

دەبێت زۆر پێزی دایک و باوکمان بگیرین و بەرامبەریان ھەلویستی جوانمان ھەبێت،
بە لکو تا دەتوانین یارمەتیان بدەین و بە ھەموو جۆرێک دلیان خۆش بکەین، خۆ جاری
وا ھەبە بە یەک قسە‌ی خۆش کە سێک دلی دایک و باوکی خۆش دەکات.

ئەگەر دایک و باوکمان چاک نەبوون یان نوێژیان نەکرد، نابێ قسەیان پێی بلێین یان
لێیان تووڕە بین، بە لکو دەبێت بە قسە‌ی خۆش پێیان بلێین و نزای خێریان بۆ بکەین
تا چالێ بین.

موسڵمان نابێت تەمبەل و بێ نیش بێت، بە لکو دەبێت خۆی فێری نیشیکی باش و
حەلال بکات.

موسلمان‌بوونی نیمامی نه‌بوویه‌گر (ﷺ):

نیمامی نه‌بوویه‌گر له ماوه‌ی گه‌شته‌کانیدا به‌دوای نایینتکی دروستدا ده‌گه‌را تا باوه‌ری پسی بهینتیت، به‌لام هیچ نایینتکی به‌ره‌وا نه‌دیته‌وه، تا نه‌وه‌ی موحه‌مه‌د (ﷺ) بوو به پیغه‌مبه‌ری خوا و نایینی نیسلامی گه‌یاند، به‌کسه‌ر نه‌بوویه‌گر چوویه خزمه‌تی و به‌بی‌یه‌ک و دوو باوه‌ری پته‌یتنا، به‌مه‌له‌ناو پیاواندا نه‌بوویه‌گر به‌که‌م که‌س بوو که موسلمان بوو، خوشه‌ویستی نیمامی نه‌بوویه‌گر بو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هینده‌ی تر زیادیکرد و به‌مال و گیان ناماده بوو خزی بخاته خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و په‌یامه‌که‌ی، هه‌روه‌ها له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بانگه‌وازی بوو په‌یامه‌که‌ ده‌کرد و له‌سه‌رده‌ستی نه‌و چهند که‌سێک موسلمان‌بوون.

پرسیار: نیمامی نه‌بوویه‌گر چۆن مال و سامانی له پیناو خزمه‌تی په‌یامه‌که‌دا به‌کارده‌هیتنا؟

وه‌لام / نیمامی نه‌بوویه‌گر به‌و مال و سامانه زۆره‌ی که‌هه‌یبوو نه‌و کۆیلانه‌ی نازاد ده‌کرد که موسلمان بوو بوون و نازار ده‌دران، وه‌ک نه‌وه‌ی بیلالی حه‌به‌شی و شه‌ش که‌سی تری نازادکرد.

پرسیار: نایا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌م کارانه‌ی نیمامی نه‌بوویه‌گری ده‌زانی؟

وه‌لام / به‌لێ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر به‌چاکی ده‌یزانی که نیمامی نه‌بوویه‌گر به‌مال و گیانه‌وه له پیناو په‌یامه‌که‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خزی ماندووده‌کات، بو‌یه ده‌یفه‌رموو: (ان الله بعثني اليكم فقلتم: كذبت، وقال ابو بكر صدقت، وواساني بنفسه وماله)، واته‌:

.....
(خوای گه وره منی بۆ ئیوه نارد، به لام ئیوه به درۆتان خستمه وه، به لام نه بووبه کر باوه‌پی پیهیتنام و به مال و گیانه وه یارمه‌تی دام و پشتگیری کردم).

له و ماوه‌یه‌دا که بانگه‌واز به نهینی بو، ئیمامی نه بووبه کر به نهینی ده‌چوو بۆ لای کهسانی باوه‌پیکراو و باسی په‌یامی ئیسلامی بۆ ده‌کردن و بانگی ده‌کردن بۆ په‌یامه‌که و نه‌وانیش باوه‌پیان ده‌هینا، له‌وانه‌یش ئیمامی عوسمانی کوپی عه‌ففان بوو که په‌کێک بوو له‌ناوداران و ده‌وله‌مهنده‌کانی مه‌که‌که و دوا‌یی بوو به موسلماننکی زۆر باش و پیغمبه‌ر (ﷺ) موژده‌ی به‌هه‌شتی پێدا، پیغمبه‌ریش زۆر به‌وه‌ول و بانگه‌وازه‌ی نه‌بووبه‌کری صدیق دلخۆشبوو.

پرسیار: ده‌توانی ناوی چهند که‌سی بلنیت که له سه‌رده‌ستی ئیمامی نه‌بووبه‌کر موسلمانبوون؟

وه‌لام/به‌ئێ، کهسانی وه‌ک: عوسمانی کوپی عه‌ففان، ته‌لحه‌ی کوپی عوبه‌یدوللا، سه‌عدی کوپی نه‌بی وه‌ققاس، زوبه‌یری کوپی عه‌ووام، عوسمانی کوپی مه‌زعون و چهن‌دیکێ تر له‌سه‌ر ده‌ستی نه‌بووبه‌کری صدیق موسلمان بوون.

نازاردانی نیمامی نه بووبه کر (ﷺ)؛

پوژیکیان پیغمه مبه (ﷺ) و هاوه لان له لای که عبدها بوون، پیغمه مبه (ﷺ) باسی ئایینی ئیسلامی بو بیباوه پان ده کرد، که چی نه وان که وتنه لیدانی موسلمانان و پیغمه مبه (ﷺ)، به مه هاوه لان هه ریه که یان به لایه کدا رایانکرد، به لام نیمامی نه بووبه کری صدیق له لای پیغمه مبه (ﷺ) مایه وه و به رگری لیکرد، بیباوه پان که وتنه نازاردانی نیمامی نه بووبه کرو هینده یان لیدا تا نه وهی نیمامی نه بووبه کر له هوش که وت، دواپی نه بووبه کریان خسته ناو به رگیتک و بردیانه وه بو ماله وه، دایکی که نه مهی بینی دهستی کرد به کریان.

نیمامی نه بووبه کری نازیز وا ده موچاوی پرپووه له خوین، نازاری زوری دراوه، هه رکه نیمامی نه بووبه کر هوشی به خویدا هاته وه، به کسه هه والی پیغمه مبه ری پرسی، دایکی لئی تووره بوو و وتی جارئی با باش بیته وه، به لام نه و سویندی خوارد که هیچ ناخوات تا نه چیته لای پیغمه مبه (ﷺ)، کاتی به کیان بینی هه ردوکیان ده ستیانکرد به کریان و ده ستیان کرده ملی به کترو پیغمه مبه (ﷺ) نیوچاوانی نیمامی نه بووبه کری ماچکرد، هه رله وئی دایکی نیمامی نه بووبه کریش موسلمان بوو.

پرسیار: نیمامی نه بووبه کر له کویدا پیغمه مبه (ﷺ) ی بینی؟

وه لام / نیمامی نه بووبه کر له مالی نه رقه می کورپی نه رقه می هه غزومیدا پیغمه مبه (ﷺ) ی بینی، چونکه نه وئی شوینی کۆبوونه وهی موسلمانان بوو.

پەند و ئامۆزگاری:

كاتى قسەى راست و دروستمان بىست دەبى بە كسەر باوەرپى پىبەگەين، ئەگەر كەسى بانگى كردىن بۆ ئىشى چاكە دەبىت بەبى دودلى گوپراپەلى بىن.

دەبىت هەولبەدەين دەوربەر و ناسراوەكانىشمان فىرى كارى چاكە بكەين، نەوەك تەنها لەبىرى خۆماندا بىن، وەك چۆن ئىمامى ئەبووبەكر چەندىن كەسى بۆ ئىسلام بانگكرد بۆ ئەوەى موسلمان بىن.

موسلمان نابىت لە دوزمن بترسىت، بەلكو دەبىت لەسەر پەيامەكەى بەردەوام بىت و پاستىهەكان بلىت، ئەگەر شى ئازار بەدرىت هەردەبىت وازنەهتتت، چونكە پىغەمبەر (ﷺ) و ئىمامى ئەبووبەكرى صدىقىش ئازاردراون.

دەبىت پىغەمبەر (ﷺ) مان لەهەمووكەس زىاتر خۆش بوىت، تەنانەت لە خۆمان و دايك و باوكمان زىاتر خۆشمان بوىت، وەك چۆن ئىمامى ئەبووبەكر بەوپەرى ئازارو نەخۆشەوە لەبىرى پىغەمبەر (ﷺ) دا بوو.

كۆچكردنى ئىمامى ئەبووبەكر (ﷺ) بۆ مەدینە:

پاش ئەوەى بىباوەرەكان بەردەوام ئازارى موسلمانەكانيان دەدا، پىغەمبەر (ﷺ) فەرمانى بە موسلمانەكان كرد تا كۆچ بكەن بۆ شارى مەدینە، چونكە هەندى لە خەلكى شارى مەدینە موسلمان بووبوون و ئامادەبوون بە هەموو شىوہەك خزمەتى موسلمانەكان بكەن، بۆیە موسلمانان هەموو كەوتنە كۆچ كردن، ئىمامى ئەبووبەكر شى وىستى كۆچ بكات بۆ مەدینە، بەلام پىغەمبەر (ﷺ) پىگەى پىنەدا و فرمانى پىكرد تا لەمەكدا بىنننەوە.

لجیره ی مندالان (۲) خەلیفە گانی پیغەمبەر (ﷺ) بۆ مندالان

کاتی پیغەمبەر (ﷺ) له دوای هەموو موسلمانانەوه ویستی کۆچ بۆ مەدینە بکات، ئیمامی عەلی له ماله‌که‌ی خۆیدا دانا و خۆی چوو به شوین ئیمامی ئەبووبەکریدا تا پێگەوه کۆچ بۆ مەدینە بکەن، ئیمامی ئەبووبەکر له خۆشیدا دەستیکرد به گریان، ئینجا چوو دوو وشتری هینا که ئاماده‌ی کردبوون، به لام پیغەمبەری خوا (ﷺ) پارە‌ی به کینکێانی پێدا، ئینجا به نهیننی کۆچیانکرد، کاتی بیباوه‌په‌کان به مەیان زانی که وتنه شوینیان.

پیغەمبەر (ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر له پێگه‌دا چوونه ناو ئەشکه‌وتیک له‌سه‌ر پێگه‌که‌یان که ناوی ئەشکه‌وتی (سه‌ور) بوو، بیباوه‌په‌کان کاتی گه‌یشتنه‌ لای ئەشکه‌وته‌که‌ سه‌یری ئەشکه‌وته‌که‌یان کرد و نه‌چوونه ژووره‌وه و دوای ماوه‌یه‌ک چوون.

پرسیار: ئیمامی ئەبووبەکر و پیغەمبەر (ﷺ) له‌و کاته‌دا چییان کرد؟
وه‌لام/له‌و کاته‌دا پیغەمبەر (ﷺ) نه‌ده‌ترسا و دلنیا‌بوو، به‌لام ئیمامی ئەبووبەکر ده‌ترسا، بۆیه پیغەمبەر (ﷺ) پێی فەرموو (لا تحزن ان الله معنا) (مه‌ترسه‌ خوامان له‌گه‌ل‌دایه‌ خو ئیمه‌ به‌ته‌ن‌ها نین).

پرسیار: بۆچی بیباوه‌په‌کان نه‌چوونه ناو ئەشکه‌وته‌که‌وه؟
وه‌لام/چونکه‌ خوای گه‌وره‌ جال‌جال‌تۆکه‌یه‌کی نارد تا له‌به‌رده‌م ئەشکه‌وته‌که‌دا هیلانه‌ بکات، کۆتریکیشی نارد له‌ که‌ناره‌وه‌ هیلانه‌ی دروست کرد، بێ باوه‌په‌کان ئەمه‌یان بینی وتیان موحه‌مه‌د و ئەبووبەکر له‌م ئەشکه‌وته‌دا نین، چونکه‌ ئەگه‌ر له‌وی بوونایه ئەم هیلانانه‌ خراب ده‌بوون.

لە ناو ئەشکەوتە کە دا ماریک ئیمامی ئەبووبەگری ژەهراوی کرد، بەلام پیغەمبەر (ﷺ) ژەهرەکی نەهیشت "ئینجا بەیەکەوێ چوونە دەری و درێژەیان بە کۆچەکیان دا تا ئەوێ گەیشتنە شاری مەدینە، موسڵمانان زۆر خوشحالی بوون بەوێ پیغەمبەر (ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر هاتن بۆ مەدینە و پێزێکی زۆریان لێگرتن، بەمجۆرە ئیمامی ئەبووبەکر لە پێناو ئیسلامدا شارەکی خۆی بەجێهێشت.

پەندو نامۆزگاری:

ژیان لەگەڵ پیغەمبەر (ﷺ) دا خوشترین ژیاڵە، بەلام ئەمڕۆ کە پیغەمبەر (ﷺ) خۆی نەماو، دەبێت ئیمەیی موسڵمانیش لەگەڵ فەرموودەکانیدا ژیاڵ بەسەر یەزین کە بەپاستی ژیاڵێکی خوشە.

پیغەمبەر (ﷺ) هەر فەرمانێک بکات دەبێت گوێرایەلی بین، وەک چۆن ئەبووبەکر لەبەر فەرمانی پیغەمبەر (ﷺ) کۆچەکی داواخست.

موسڵمان ترسی لە هیچ کەس نیە جگە لە خوای گەورە نەبێت، چونکە ئەگەر بکوژیت بۆ لای خوای خۆی دەچیتەو، ئەگەریش پزگاری بیت، ئەوا زیاتر پەرستشی خوای گەورە دەکات.

ئەگەر ئیمە پاستگۆ باوهرداری چاک بین، خوای گەورە یارمەتیمان دەدات و لە دەست خراپەکاران پزگارمان دەکات.

ژیانی ئیمامی نه‌بووبه‌کر (ﷺ) له مه‌دینه:

ئیمامی نه‌بووبه‌کر له مه‌دینه‌شدا هه‌میشه‌هاو‌ده‌می پیغه‌مبەر (ﷺ) بوو، له مزگه‌وت و بازارو جیهادا پیغه‌مبەر (ﷺ) ی جی نه‌ده‌هیشته، به‌لکو ئیمامی نه‌بووبه‌کر کچه‌که‌ی خۆی کرده‌هاوسه‌ری پیغه‌مبەر (ﷺ)، به‌مجۆره ئیمامی نه‌بووبه‌کر خه‌زۆری پیغه‌مبەر (ﷺ) بوو.

مه‌دینه شاریکی خۆش و هه‌من بوو، زۆربه‌ی نه‌وانه‌ی له‌وی بوون موسلمان بوون، ئیمامی نه‌بووبه‌کر سه‌رقالی نامۆزگاری کردنی خه‌لک و یارمه‌تی دانی پیغه‌مبەر (ﷺ) بوو، ده‌بوايه ئیمامی نه‌بووبه‌کر له هه‌موو جه‌نگه‌کاندا به‌شداری بکات که پیغه‌مبەر (ﷺ) ی تیدا بوو، چونکه نه‌و بریاری وابوو که ژیانی له خزمه‌ت نه‌ودا بیته.

ژیانی ئیمامی نه‌بووبه‌کر له مه‌دینه ژیانیکی ساده و ساکاربوو، نه‌و زۆر له‌سه‌رخۆ بوو و تووره‌ نه‌ده‌بوو، مه‌گه‌ر له پیناوی خوای گه‌وره‌دا تووره‌ بوايه، که سێکی خه‌رخوازیبوو و زۆربه‌ی نه‌و سامانه‌ی که هه‌ببوو له پیناوی خوای گه‌وره‌دا ده‌بیه‌خشی، ناماده‌بوو خۆی برسی بیته به‌لام موسلمانیک برسی نه‌بیته، نه‌و که سێکی زۆر به ئیمان بوو، هه‌رده‌م له ترسی خوای گه‌وره و سزای دۆزه‌خ ده‌گریا، به‌رامبه‌ر به مندالان به‌سۆزیبوو، به‌لکو دلی مندالانی خۆش ده‌کرد، که سێکی هه‌تنده چاک بوو هه‌موان خۆشیان ده‌ویست.

ئیمامی نه‌بووبه‌کر له هه‌موو جه‌نگه‌کانی پیغه‌مبەر (ﷺ) دا به‌شداری ده‌کرد، نه‌و ده‌بوايه پارێزه‌ری پیغه‌مبەر (ﷺ) بیته و ناماده‌بوو گیانی خۆی له‌پیناوی

پیغه مبه (ﷺ) دا به ختبات، به لکو هرچی جاریک پیغه مبه (ﷺ) ی بانگ ده کرد
دهیفرموو: به دایک و باوکه وه به قوریانت یم نه ی پیغه مبه ری خوا، نه نانه ت یه ک جهنگ
نیه که پیغه مبه (ﷺ) به شداری بووی و نیمامی نه بووبه کری تیدا نه بووبیت.

پرسیار: نه ی پیغه مبه (ﷺ) له گه ل نیمامی نه بووبه کردا چون بوو؟
وه لام / پیغه مبه (ﷺ) یش نیمامی نه بووبه کری له هه موو که س زیاتر خوشده ویست
و حه زی ده کرد هه میسه له گه لیدا بیّت وه رده م نزای خیری بۆ ده کرد، له
کاروباره کانی ژیانیدا پوویزی پی ده کرد تا بزانیّت پای نیمامی نه بووبه کر چونه، وه ک
ده بیینی له جهنگی به دردا گوئی له پوویژه کانی نیمامی نه بووبه کر گرت و دیله کانی
نه کوشت، به لکو پیغه مبه (ﷺ) هه رده م به هاوه لانی ده فرموو که نه بووبه کر له
هه مووتان باوه ردارتر و خوشه ویستره .

نیمامی نه بووبه کر (ﷺ) له کاتی مردنی پیغه مبه (ﷺ) :

له کوتا حه جی پیغه مبه (ﷺ) دا که به حه جی مالتاواپی ناسراوه، پیغه مبه (ﷺ)
وتاریکی بۆ موسلمانان پیشکه ش کرد و باسی نه وه ی کرد که به نده یه کی خوا دوو
شتی خراوه ته به رده م تا یه کیکیان هه لبرژی، یه که م: ژیان له دنیا دا، دوو م:
که پانه وه بۆ لای خوای گه وره، به نده که ش دوو می هه لبرژارد، نیمامی نه بووبه کر به م
قسه ده سستیکرد به گریان، چونکه زانی نه و که سه پیغه مبه ری خوابه (ﷺ) که
ده گه ریته وه بۆ لای خوای گه وره .

کاتی گه پانه وه بۆ مه دینه، پیغه مبه (ﷺ) نه خوش کهوت و نه خوشیه که ی زیادیکرد
وله ماله وه دا کهوت، نیمامی نه بووبه کریش جی نی نده هیشته و له خزمه تکردنیدا

(نجیره‌ی مندالان (۲) خهلیفه‌کانی پیغه‌مبه (ﷺ) بومندالان

به‌رده‌وام بوو، نازاری پیغه‌مبه‌ر هینده زیادی کرد که نه‌یده‌توانی نویژ بۆ موسلمانان بکات، بۆیه داوایکرد تا ئیمامی نه‌بووبه‌کر نویژیان بۆ بکات. به‌لکو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیگه‌ی نه‌ده‌دا جگه له نه‌بووبه‌کر که‌سی تر له هاوه‌لان نویژه‌که بۆ موسلمانان بکات، ئیمامی نه‌بووبه‌کریش به غه‌مباری و دلگرانیه‌وه نویژه‌که‌ی بۆ موسلمانان ده‌کرد و له نویژه‌که‌یدا ده‌گریا.

پوژی مه‌رگی پیغه‌مبه‌ری نازیزمان هات و ئیمامی نه‌بووبه‌کریش له لای بوو، به‌لام موسلمانان به‌و حاله‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر دلگران بوون، بۆیه ئیمامی نه‌بووبه‌کر نامۆزگاری و دلنه‌وایی ده‌کردن، کاتی پیغه‌مبه‌ر کۆچی دواپی کرد، ئیمامی نه‌بووبه‌کر چوو به ژوره‌وه و ده‌بینی نازیزمان گیانی سپاردوه، بۆیه فرمیسکه‌کانی چاوی داده‌بارین و به‌وپه‌ری گریان و غه‌مباریه‌وه نیوچه‌وانی پیغه‌مبه‌ری ماچکردو فرمووی به دایک و باوکمه‌وه‌و به قوربانت بم نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا.

گریان و بیزاری موسلمانانی داگرتبوو وه‌ک نه‌وه‌ی هه‌ریه‌که‌یان وه‌ک شیتی لیها‌تبوو و نه‌یده‌زانی چی بکات، ئیمامی عومه‌ر تووپه‌ بوو و وتی هه‌ر که‌س بلی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) مردوه‌و به شمشیر له ملی ده‌ده‌م.

پرسیار: نه‌ی هه‌لو‌یستی ئیمامی نه‌بووبه‌کر چۆن بوو؟

وه‌لام / ئیمامی نه‌بووبه‌کر له‌گه‌ل نه‌وپه‌ری دلگرانی‌دا خۆی راگرت و چوو به لای ئیمامی عومه‌ر و هیوری کرده‌وه، ئینجا که‌وته قسه‌کردن بۆ موسلمانان و وتی: (نه‌وه‌ی موحه‌مه‌دی ده‌په‌رست نه‌وا موحه‌مه‌د مرد، نه‌وه‌ی خوا ده‌په‌رستی نه‌وا)

خوای گوره زیندووه و نامری، پاشان ئو نایه تهی خوینده وه (وما محمد الا رسول
قد خلت من قبله الرسل افان مات او قتل انقلبتم علی اعقابکم...).

به لئی هه رچه نده گوره و به ریز بیت هه رده بی بمریت، چونکه مردن له پرتگی هه موو
مرؤفیکدایه (انک میت و انهم میتون) (تو ده مریت و نه وانیش ده مرن).

به م هه لوئیستهی ئیمامی نه بوویه کر ئیمامی عومر تیگه یشته که به لئی راسته
پیغه مبری خوا (ﷺ) مردووه، به لام خو خودای گوره نه مردووه، به لکو ده بی چاکه
بکهین تا بکهین به به هشت و جاریکی تر پیغه مبر (ﷺ) ببینینه وه، هاوه لانیش له
مردنی پیغه مبر (ﷺ) دنلیابوون وهیندهی تر گریان و غه مباری دایگرتن.

په نده و ناموزگاری؛

ده بی نیمه ش وه ک ئیمامی نه بوویه کر هه موو ته مه نمان له خزمه تی پیغه مبر (ﷺ) دا
بهینه سر، نه ویش به وه ده بیت زیان و فرموده کانی پیغه مبر (ﷺ) فیترین و ئیشیان
پبیکهین وله هیچ فرموده یه کی لانه دین تا بتوانین له پوژی دوا پیدا به دیداری شاد بین.

مرؤفه کان ده بیت هه موویان بمرن، به لام که سی ژیر نه وه یه به په له کرده وهی چاکه
بو دوا ی مردن کۆده کانه وه، چونکه هه رکه س مرد ئیتر ناتوانی هیچ کاریکی چاکه
نه انجام بدات.

ده بی موسلمان له وپه پی خه مباریدا خو ی پابگریت و له فرمانی خواو پیغه مبر (ﷺ)
لانه دات، برهوانه هه لوئیستی ئیمامی نه بوویه کر که چون له مهرگی پیغه مبر (ﷺ) دا
خو ی پاگرت و موسلمانانی تریشی تیگه یاند که ده بیت خو مان پابگرین، جگه له وهی
فیتری کردن خوای گوره له پیغه مبری خوا (ﷺ) گوره تر و خوشه ویستره و هه رگیز
نامری.

خالیفہ تی نیامی نه بووبه کری صدیق (ﷺ)؛

دوای کۆچی دوایی پیغمبر (ﷺ) کۆمه لئی له موسلمانان کۆبوونه وه تا سه رکرده یه ک بو موسلمانان دابننن، موسلمانان کان له که پری به نی ساعیده کۆبوونه وه، کاتی نیامی عومرو نه بووبه کر نه میان بیست، به په له چوون بو نه وی تا ناگاداری بارودۆخه که بن و له وی که وتنه قسه کردن له سه ر نه وهی کی بیی به سه کرده ی موسلمانان تا بی سه رکرده نه بن، له کۆتاییدا هه مووان به نیامی نه بووبه کر پازی بوون، بۆیه نیامی عومر به په له دهستی خسته ناو دهستی نیامی نه بووبه کر و به یعه تی پیدایا، نه وانی تریش وه ک نیامی عومر یان کرد، بۆیه هه موو موسلمانان له مزگه وتدا به یعه تیان به نه بووبه کری صدیق دا.

پرسیار: به یعه ت به واتای چی دیت؟

وه لام/ به یعه ت واتا پازی بوون به خالیفایه تی یان سه رکردایه تی که سیک، نینجا نیامی نه بووبه کر وتاریکی پیشکه ش کرد و تیایدا سوپاس و ستایشی خوای گه وره ی له سه ر نیمان و به خششه کانی کرد و سه لاواتی له سه ر پیغمبر (ﷺ) دا و پاشان پوونیکرده وه که نه ویش وه ک موسلمانانی تر مرفۆنیکه، نه گه ر گوپرایه لی خوا و پیغمبر (ﷺ) بوو نه وا گوپرایه لی بکه ن، نه گه ریش هه له ی کرد ده بیت موسلمانان پاستی بکه نه وه و نه هیلن نه وه هه له یه بکات، پاشان باسی نه وهی کرد هه ر گه لیک جیهادی واز لیهینا نه وا خوای گه وره له ژیر دهستی دووژمنه کانیاندا زه لیل و لاوازیان ده کات، نینجا چه ند نامۆزگاریه کی تری کردن و پاشان داوای لیکردن هه ستن نوێزه که یان بکه ن.

پرسپار: مہ بہ ست له جیہاد چپیہ که نیمامی نه بووہ کر باسی کرد؟
وه لام / مہ بہ ستی جیہاد بریتیہ له جهنگان له پیناو خوی گه و رده دا دژ به دوژمنانی
نیسلام تا بیتاوه ران نه توانن زیان به موسلمانان بگه یهن و موسلمانان نایینی خوا به
مروفاہی تی بگه یهن و دوژمنان ریگه یان لیته گرن.

نیمامی نه بووہ کر دواتر سه رقالی به پرتوه بردنی کاروباری موسلمانان بوو، نه و زور
به دادپه روه رانه فه رمانرہ وایی موسلمانان ده کرد، شه وانه به کووچه و کولانه کاندا
ده گه را تا بزانتیت باروودوخی ژیانی موسلمانان چونه، به کولانه کاندا ده گه را و یارمہ تی
هه ژاران و که مده ستانی ددها، تهنات یارمہ تی پیره کانی ددها و مالی بو پاک و خاوین
ده کردنه وه و دلخوشی ده کردن.

نیمامی نه بووہ کر و عومر پیشبرکئیان له سه ر نه وه ده کرد کامیان زیاتر نیشی
چاکه بکن و برؤن به پیری خه لکی هه ژار و بیتواناوه، نه مه وایکردبوو خه لکی زور له و
و نیمامی نه بووہ کر پازی بن و خوشیان بویت.

نیمامی نه بووہ کر له سه رده می ده سه لاتیدا چوار نیشی زور گرنگی کرد که به پاسنی

کارانیکی قورس بوون:

به رپه رچدانه وهی نه وانہی خویان به پیغمبر ده زانی.

لیدانی نه وانہی له نایینی نیسلام و بنه ماکانی نیسلام هه لده گه پانه وه.

کوکردنه وهی قورنانی پیرؤز.

بلوکردنه وهی نیسلام له ناوچه کانی تر و پزگارکردنی چند ناوچه یه ک.

یه گم: به رپه رچدانه وهی نه وانہی خویان به پیغمبر ده زانی:

لہ سہ ردمی پیغمبر (ﷺ) دا پیش ٹوی پیغمبر کچی دوا بی بکات چند کہ سیک کہ و تنہ بانگہ شہی پیغمبر رایہ تی، پیغمبر (ﷺ) یش دہ یزانی کہ درؤ دہ کەن، چونکہ لہ دوا بی مو حہ مہ د (ﷺ) ہیچ پیغمبر ریکی تر نایہ ت.

پیغمبر (ﷺ) خؤی فہ موو بووی کہ لہ دوا بی خؤی چند کہ سیک داوا بی پیغمبر رایہ تی دہ کەن و ٹوانہ درؤ دہ کەن، نیمامی ٹہ بووہ کر لہ سہ ردمی دہ سہ لاتیدا بریاریدا ٹو کہ سانہ لہ ناو بیات کہ داوا بی پیغمبر رایہ تی دہ کەن و لہ دوا بی ہول و جہ نگیکی سہخت توانی ہہ موو ٹو ناراست و خراپہ کارانہ لہ ناو بیات.

پرسیار: ٹو کہ سانہ کی بوون کہ داوا بی پیغمبر رایہ تی بیان دہ کرد؟

وہ لآم / ٹہ مانہ گرنگترین ٹو کہ سانہ بوون کہ داوا بی پیغمبر رایہ تی بیان دہ کرد (ٹوسہ یدی عہ نسی، موسہ یلہ مہی کہ زاب، لہ قیت، سہ جام) بہ لآم ہہ ندیکیان کوژدان و ہہ ندیکی تریان تہ و بیان کرد و گہ رانہ وہ بو نیسلام.

دوہم: لیدانی ٹوانہ ی لہ ٹایینی نیسلام و بنہ ماکانی ہہ لڈہ گہ رانہ وہ:

لہ دوا بی مردنی پیغمبر (ﷺ) کؤمہ لی لہ ہؤزہ کان لہ ٹایینی نیسلام پہ شیمان بوونہ وہ، ہہ ندیکیان دہ یانوت: پیغمبر (ﷺ) مردوہ و ٹیتر نیسلامیش نہ ما، ہہ ندیکی تریش دہ یانوت ٹیمہ زہ کاتمان بہ پیغمبر (ﷺ) دہ دا ٹیستاش پیغمبر (ﷺ) مردوہ و زہ کات نادہ یں، بہ لآم نیمامی ٹہ بووہ کر بریاریدا لہ مانہ بدات، موسلمانان ترسان و وتیان با شہر نہ کە یں، بہ لآم نیمامی ٹہ بووہ کر سویندی خوارد کہ دہ بی ٹم شہرہ بکریت، ٹینجا نیمامی ٹہ بووہ کر چہ ندین سوپای بو ہرہ ک لہ و

هۆزانه نارد تا بگه‌رینه‌وه نیتو ئیسلام، له کۆتاییدا توانی به سه‌ریاندا سه‌رکه‌وێت، به‌مجۆره‌ رینگه‌ی نه‌دا په‌رته‌وازه‌بوون و پاشگه‌زیبوونه‌وه له نیتو موسلماناندا بمینیت.

سێیه‌م: کۆکردنه‌وه‌ی قورئانی پیروژ:

له ماوه‌ی نه‌و جه‌نگانه‌دا کۆمه‌لێکی زۆر له‌و هاوه‌له‌ به‌رپێزانه‌ شه‌هید بوون که قورئانی پیروزیان له‌ به‌ربوو، بۆیه ئیمامی نه‌بووبه‌کر و عومه‌ر به‌پاریاندا بگه‌ونه کۆکردنه‌وه‌ی قورئانی پیروژ و له‌یه‌ک به‌رگدا بینووسنه‌وه، بۆ نه‌مه‌ش ئیمامی نه‌بووبه‌کر کاره‌که‌ی دایه‌ده‌ست (زه‌یدی کورپی سابیت) که له‌ سه‌رده‌می پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا نووسه‌ری قورئان بوو، دوا‌ی هه‌ولێکی زۆر نه‌وکاره‌ گه‌وره‌ش ته‌واو بوو و هه‌موو قورئان له‌یه‌ک به‌رگدا کۆکرایه‌وه و پارێزرا.

چواره‌م: بلاوکردنه‌وه‌ی ئیسلام له‌ ناوچه‌کانی تردا و پزگارکردنی چه‌ند ناوچه‌یه‌ک:

ئیمامی نه‌بووبه‌کر له‌ سه‌رده‌می خیلافه‌تیدا هه‌ستا به‌ ناردنی چه‌ند سوپایه‌ک بۆ پزگارکردنی نه‌و ناوچه‌کانی له‌ ژێر ده‌سه‌لاتی بیباوه‌ په‌کاندا بوون، یه‌که‌ مجار سوپاکی ئوسامه‌ی کورپی زه‌یدی نارد که پێشتر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمانی پێکهدبوو تا به‌روات و له‌ بیباوه‌ پان بدات.

سوپاس بۆ خوا سوپای موسلمانان سه‌رکه‌وتن و چه‌ند ناوچه‌یه‌ک هاتنه‌ نیتو ئایینی ئیسلامه‌وه که پێشتر بیباوه‌ په‌کاندا بوون، به‌مجۆره‌ ئیمامی نه‌بووبه‌کر توانی له‌ ماوه‌ی خیلافه‌تیدا به‌وپه‌ری هه‌ول و ماندوو بوونه‌وه‌ گه‌رفت و نازاره‌کانی موسلمانان نه‌هینیت.

پرسیار: زه‌کات به‌ واتای چی دیت؟

وه لأم / زه كات بریتیه له به خشینی بریک له و پاره زوره‌ی که موسلمان هیه تی له پیناو خوی گه وره دا، نه مه له نیسلامدا وهك نویژ کردن و پۆنوو گرتن وایه.

مردنی ئیمامی نه بووبه کر (ﷺ)؛

ئیمامی نه بووبه کر ماوه‌یه ک پیش مردنی راویژی به هاوه لانی کرد تا بزانی له دوی خۆی کی بیی به خلیفه‌ی موسلمانان، را له سه ر نه وه بوو که ئیمامی عومر بییت، بویه ئیمامی نه بووبه کر بریاریدا له دوی خۆی ئیمامی عومر بییت به فرمانه‌وه‌ی موسلمانان، ئینجا وه سه‌یه تی بو ئیمامی عومر کرد تا کاری چاک بکات و دادپه‌روه بییت و خرابه نه کات، پاش ماوه‌یه ک نه بووبه کر له جیگادا نه خۆش کهوت و هینده‌ی نه برد کۆچی دواپی کرد، موسلمانان هه‌موان دلگران و غه‌مباربوون و شاره‌که به یه‌کجار گریان و دلته‌نگی دایگرته‌وه، خوی گه وره له گه‌ل ئیمامی نه بووبه‌کر دا هاوبه‌شمان بکات تا له به‌هه‌شتدا له گه‌لیدا بین.

په‌ند و ئامۆژگاری؛

نابیت موسلمانان هیچکات به‌بی سه‌ر کرده بمتینه‌وه، به‌لکو ده‌بیت هه‌میشه سه‌ر کرده‌یان هه‌بیت، وه ک چون هاوه‌لان به‌په‌له ئیمامی نه بووبه‌کر یان هه‌لبژارد. هه‌ر چه‌نده ده‌سه‌لات و پایه‌مان به‌رزبیت و ده‌وله‌مهند بین، ده‌بی له‌گه‌ل خه‌لکدا چاک بین و ناگاداری هه‌ژاران بین.

پتویسته موسلمانان له نیوان خۆیاندا وه ک ئیمامی نه بووبه‌کر و عومر پیشه‌پرکی له سه‌ر کاری چاکه بکه‌ن.

زنجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کالی پیغمبر (ﷺ) بومندالان

مردن له ریگه‌ی هموماندایه و که سمان لیتی دهریاز نابین، بویه پیویسته به پهله
خومان ناماده بکین.

ده بیست خوشه‌ویستی نیمامی نه‌بووبه‌کره‌میشه له دلماندا بی و گوی له
وه‌سیه‌ته‌کانی بگرین و شاره‌زای ژیانی بین تا بتوانین په‌ند و ناموزگاری لی وه‌ریگرین.

پرسیاره‌کان

- نیمامی نه‌بووبه‌کر ناوی چی بوو؟ بوچی پئیان دهوت صدیق؟
- پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کام له‌مانه‌ی زیاتر خوش دهویست؟
  - ۱- نه‌بووبه‌کری صدیق.
  - ۲- عومهری کورپی خه‌تتاب.
  - ۳- زهیدی کورپی سابت.
- ناوی دایک و باوکی نیمامی نه‌بووبه‌کر چی بوو؟ نایا نه‌وان موسلمان بوون؟

نیمامی نه‌بووبه‌کر له‌گه‌لیاندا چۆن بوو؟
- بوچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمانی کرد کۆچ بکن بو مه‌دینه؟ نه‌ی له‌ کۆچه‌که‌یدا کی بوو به‌هاورپی؟
- وشه‌ی راست مه‌لَبیزره:

نه‌بووبه‌کر له‌مندالیدا:

  - ۱- موسلمان بوو.
  - ۲- بت په‌رست بوو.
  - ۳- بتی نه‌ده‌په‌رست و ریک و پیک بوو.

یه‌که‌م که‌س له‌پیاواندا که‌موسلمان بوو:

  - ۱- عوسمانی کورپی عه‌ففان.
  - ۲- حه‌مزه‌ی کورپی عه‌بدولموته‌لیب.
  - ۳- نه‌بووبه‌کری صدیق.

نه و که سه‌ی هه‌ستا به کۆکردنه‌وه‌ی قورئان:

- ۱- نه‌بووسوفیانی کورپی حه‌رب.
  - ۲- حه‌سه‌نی کورپی عه‌لی.
  - ۳- زه‌یدی کورپی سابت.
- ده‌توانی باسی ژبانی نه‌بووبه‌کر له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مه‌دینه‌دا بکه‌یت؟
چۆن ئیمامی نه‌بووبه‌کر بوو به‌ خه‌لیفه‌ی موسلمانان؟
  - هه‌لۆیستی ئیمامی عومه‌رو نه‌بووبه‌کر له‌ به‌رامبه‌ر کۆچی دوایی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا باس بکه‌.
  - گرنگترین نه‌و باسانه‌ چی بوون که ئیمامی نه‌بووبه‌کر له‌ وتاری خه‌لیفه‌بوونیدا باسی کرد؟
  - زه‌کات به‌ واتای چی دیت؟
  - گرنگترین کاره‌کانی ئیمامی نه‌بووبه‌کر له‌ سه‌رده‌می خیلافه‌تیدا بژمیره‌؟
  - ئیمامی نه‌بووبه‌کر له‌ پیش مردنیدا چی کارێکی گرنگی کرد؟
  - ئایا ئاماده‌یت باسی ژبانی ئیمامی نه‌بووبه‌کر بۆ که‌سێک یان هاوڕێکه‌ت بکه‌یت؟
  - نه‌گه‌ر ئیمامی نه‌بووبه‌کر زیندوو بوایه‌ تۆ چیت پی‌ ده‌وت؟
  - چ په‌ند و ئامۆزگارییه‌ک له‌ ژبانی مندالی ئیمامی نه‌بووبه‌کر وه‌رده‌گریت؟
  - بزانه‌ ئیمامی نه‌بووبه‌کرێ صدیق له‌ پێناو ئیسلامدا چۆن ئازاردراوه‌؟
  - ئیمامی نه‌بووبه‌کر چۆن له‌ نه‌شکه‌وتی سه‌وردا ترسا؟ نه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چی پی‌ فه‌رموو؟

عومه‌ری کوری خه‌تتاب (ﷺ)

ئیمامی عومه‌ری کوری خه‌تتاب یه‌کی بوو له و هاوه‌لانه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که ریزتیکی نوری له لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و موسلمانان هه‌بوو، عومه‌ر هاوه‌لیکی زۆر نازا ونه‌ترس و باوه‌پدار بوو، پیغه‌مبه‌ری خوای زۆر خوژده‌ویست، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) یش شه‌وی زۆر خوژده‌ویست و موژده‌ی چوونه‌ به‌ه‌شتی پیدابوو، ئیمامی عومه‌ر هینده‌ دلیرو باوه‌پدار بوو که شه‌ به‌ هر شویتینکدا بچوايه شه‌یتان نه‌ده‌چوو به‌ویدا و له‌ ده‌ستی پرایده‌کرد.

دوای مردنی پیغه‌مبه‌ری نازیز (ﷺ)، عومه‌ر ماوه‌یه‌ک له‌گه‌ل ئیمامی نه‌بوویه‌کردا بوو تا شه‌وی ئیمامی نه‌بوویه‌کریش مرد، شه‌وجا ئیمامی عومه‌ر بوو به‌ خه‌لیفه‌ی موسلمانان، بویه‌ پیویسته‌ به‌ جوانی شاره‌زای ژبانی شه‌و هاوه‌له‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بین و سوود له‌ ژبانی وه‌ریگیرن.

له‌دایک بوونی عومه‌ر (ﷺ):

له‌ ناو شاری مه‌که‌دا که‌سیک هه‌بوو که ناوی خه‌تتاب بوو، خه‌تتاب کوری نوه‌بیل بوو، خه‌تتاب که‌سیکی توورپه‌ و توند و بتپه‌رست بوو، شه‌و ئیشی نازه‌لداری ده‌کرد، کاتیک خه‌تتاب گه‌وره‌ بوو ژنیک‌ی به‌ ناوی حنتمه‌ی کچی هاشم هینا، شه‌م نافرته‌ته نامۆزای شه‌بووجه‌هل بوو، شه‌وان ژبانی خو‌یان به‌سه‌رده‌برد تا شه‌وی له‌ دوای ۱۲سال له‌ پاش له‌ دایک بوونی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) مندالیکیان بوو و ناوی (عومه‌ر)یان لیتنا.

پرسیار: ناوی دایک و باوکی عومه‌ر چی بوو؟

وه‌لام/ناوی باوکی خه‌تتاب و ناوی دایکیشی حنتمه‌ بوو.

پرسیار: ئایا دایک و باوکی عومەر له کوئ ده ژیان؟

وه لام/ دایک و باوکی عومەر ههردووکیان عه‌ره‌ب بوون و خه‌لکی مه‌ککه بوون و هه‌ر له ویش ژیانیان ده‌برده‌ سه‌ر، دایک و باوکی عومەر هه‌ر له سه‌ره‌تاوه هه‌ولیاندا عومەر فیزی ژیانی ناو کۆمه‌لگا‌که‌یان بکه‌ن، ئه‌وان عومهریان فیزی ئه‌وه ده‌کرد که بته‌کان خودای ئی‌مه‌ن و ده‌بی‌ت بیانپه‌رستین، ئه‌گه‌ر نا بته‌کان ئی‌مه له‌ناوده‌به‌ن و ده‌مانکوژن، هه‌روه‌ها له‌به‌رچاوی عومهردا مه‌ی (عه‌ره‌ق) یان ده‌خواردوه‌وه و فیزی لاساریان ده‌کرد، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا فیزی چه‌ند شتیکی جوانیان ده‌کرد، به‌لام باوکی عومەر زۆر تووپه‌ بوو.

په‌ند و نامۆزگاری:

پتویسته دایک و باوک مندااله‌کانیان فیزی کاری چاکه‌ بکه‌ن، نه‌ک کاری خراپیان فیزی‌که‌ن، ئه‌گینا دوا‌یی مندااله‌که‌یان که‌سیکی خراپه‌کار و تاوانبار ده‌رده‌چیت. ئه‌گه‌ر هه‌ر که‌سی فیزی کاری خراپه‌ی کردین نابیی به‌ گوئی بکه‌ین ئه‌گه‌ر دایک و باوکی‌شمان بئ.

ژیانی مندائی عومەر (رضی الله عنه):

عومەر وه‌ک مندالانی تری ناو مه‌ککه ژیانی ده‌برده‌ سه‌ر، به‌لام ئه‌و له‌ناو هاوپی‌کانیدا که‌سیکی زۆر ئازاو دلیر بوو، ئه‌و هه‌ر وه‌ک مندالانی تر کړنووشی بؤ بته‌کان ده‌برد و بته‌کانی به‌ خوا ده‌زانی، عومەر له‌ کاروباری ژیاندا یارمه‌تی باوکی ده‌دا، بۆیه عومهری مندال بریاریدا بچیت بؤ شوانی تا ئه‌رکی سه‌رشانی باوکی که‌م بکاته‌وه، ئه‌و مه‌رومالاته‌که‌ی باوکی وچه‌ند که‌سیکی تری ده‌برد بؤ ده‌روه‌وه و ده‌یله‌وه‌پاندن، واته‌

لجیره‌ی مندالان (۲) .....
خالیغه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ع.ک.ک) یومندالان

عومەر به‌که‌مجار کاری شوانه‌یی ده‌کرد، بۆیه له‌کاری شوانیه‌وه فیزی گورج و گۆلی و خۆپاگری و نازایه‌تی بوو.

به‌لام باوکی له‌که‌لیدا زۆر خراب بوو و هه‌موو جارێ قسه‌ی ناشرینی پێده‌وت و لیتی ده‌دا، ئه‌مه‌ش کاریگه‌ری له‌سه‌ر ژیا‌نی عومه‌ری کو‌پی هه‌بوو، هه‌روه‌ها عومەر حه‌زی به‌ سوارچاکی هه‌بوو، بۆیه خۆی فیزی سوارچاکی ده‌کرد و پێش‌برکیتی ده‌کرد، جگه له‌وه‌ی شاره‌زایی له‌ شمشیر به‌کاره‌یناندا هه‌بوو، جگه له‌وه‌ش عومەر زۆر حه‌زی له‌ شیعەر ده‌کرد و زۆر جار یان شیعی‌ری له‌به‌ر ده‌کرد یان شیعی‌ری ده‌وت، ئه‌مه‌ش وای‌کرد له‌ناو هاو‌پێکانیدا ده‌ریکه‌وێت و هه‌موویان سه‌رسامی عومەر بێن.

ئه‌و هه‌ولتی ده‌دا هه‌رده‌م شاره‌زای ژیا‌ن و میژووی باو‌با‌پیرانی خۆی بێت و له‌و بواره‌دا زۆر زیه‌ک بێت، عومەر ژیا‌نی مندالی خۆی به‌وجۆره‌ به‌سه‌رده‌برد.

پرسیار: ده‌توانیت به‌ خال ئیشه‌کانی ژیا‌نی مندالی عومەر بژمی‌رتیت؟

وه‌لام/

۱- کاری شوانی.

۲- سوارچاکی.

۳- شاره‌زایی جه‌نگ.

۴- ژیا‌ن له‌که‌ل شیعه‌دا.

۵- شاره‌زایی میژووی باو‌با‌پیرانی.

ژیانی گه نجی عومهر (ﷺ):

عومهر له گه نجیدا فیزی شتیکی تری گرنگ بوو که بریتیوو له بازرگانیکردن، نه و له گه‌ل بازرگانه‌کانی مه‌ککه‌دا بو ئیشی بازرگانی ده‌چوو بو دهره‌وه‌ی مه‌ککه تا نه‌وه‌ی به چاکی فیزی نه و ئیشه بوو، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا عومهر ژیانی وه‌ک خه‌لکانی تری مه‌ککه بوو و بتی ده‌په‌رست، نه‌وان له خورما بتیان دروسته‌کرد و له‌گه‌ل خویاندا ده‌یانبرد تا له ریگه‌ی بازرگانیه‌که‌ی‌اندا بیپه‌رستن، که چی کاتی برسریان ده‌بوو له‌جیاتی نه‌وه‌ی بیپه‌رستن خورما‌که‌یان ده‌خوارد.

عومهر به‌رده‌وام له بازرگانیه‌که‌یدا قازانجی ده‌کرد تا نه‌وه‌ی بوو به یه‌کی له ده‌وله‌مهنده‌کانی شاری مه‌ککه، جگه له‌وه‌ش عومهر له شاری مه‌ککه‌دا جه‌نگاوه‌ریکی گه‌وره و دلیر بوو و که‌س نه‌یده‌توانی جه‌نگی له‌گه‌ل بکات، به‌لکو له‌به‌ر نه‌و نازایه‌تی و زیره‌کی و لیژانییه‌ی گه‌وره‌کانی مه‌ککه وه‌ک نوینه‌ری خویان ده‌یاننارد بو لای پاشار ده‌سه‌لاتداره‌کانی تر، له کاتی جه‌نگیشدا پاوژیان پیده‌کرد.

عومهر هینده شاره‌زاو لیژان بوو، کاتی جه‌نگ له مه‌ککه پوویده‌دا یان گرفتیک دروست ده‌بوو، ده‌چوون به شوین عومهر‌دا و پرسیاریان لیده‌کرد که چی بکه‌ن یان ده‌یانکرد به دادوهری نه و کیشه‌به تا چاره‌سه‌ری بکات، عومهر زۆر چه‌زی له‌و ژیانه ده‌کرد و به‌رگری لیده‌کرد، ناماده‌بوو بو رپاریزگاریکردنی نه‌و باروودوخه گیانی خوی به‌خت بکات، دوایی عومهر ژنیکی هینا و مالی پیکه‌وه نا تا نه‌وه‌ی خوی گه‌وره کچیکی جوانی پیبه‌خشین.

پرسیار: ده‌کری گرنگترین کاره‌کانی ته‌مهنی گه‌نجی عومهر بژمیریت؟

وەلام/

- ۱- بازرگانی کردن.
- ۲- بپەرستی.
- ۳- جەنگاوهری.
- ۴- نوینە رایەتی.
- ۵- دادوهری و چاره‌سەری گرتەکان.
- ۶- ژنەیان.

پەند و نامۆزگاری:

نابیت دایک و باوک لەگەڵ منداڵەکاندا تووڕە و توندوتیژ بن، بەلکو دەبیت سۆزی
نۆزی پێ بدەن و خۆشیان بویت، چونکە ئەو بەخششێکی خوای گەورە یە کە پێی
بەخشیون.

مندالی ژیر دەبیت تەمبەڵ نەبیت و یارمەتی دایک و باوکی خۆی بدات و خۆی فێری
ئێشی چاک بکات، وەك عومەری کورپی خەتتاب خۆی فێری شوانی و بازرگانی کرد.
بپەرستی کاریکی زۆر خراپە، سەیر بکە ببیاوهرەکان بە خورما بتیان دروستدەکرد
و پێیان دەوت خودا، کەچی کاتی برسێیان دەبوو دەیانخوارد، دەی بت کە هیچ
ناتوانی چۆن دەبیتە خودا؟!!

کەسی ژیر دەبیت تا دەتوانیت چاره‌سەری کێشە ی نێوان خەلک بکات، نەوەك خۆی
نازاوهر گێڕ بێت.

خەلیفەگانی بىغەمبەر (ﷺ) بۇ مەندالان

زنجىرەى مەندالان (۲)

عومەر (رضی اللہ عنہ) دژایه تی ئیسلام دهکات:

کاتی پیغمبه (ﷺ) که وته بانگه وازکردن بو نایینی ئیسلام، خه لکی مه ککه جگه له چه ند که سێکی که میان نه بیت که باوه پریان هینا که و تنه دژایه تی کردنی، پیغمبه (ﷺ) فیری ده کردن له جیاتی بتی بی گیان و مرۆفی لاواز خودای گه وره بپه رستن که هه موو شتیکی به ده سته، به لام نه وان گالته یان پیده کرد.

عومهری کورپی خه تتابیش یه کئی بوو له و که سه بیباوه پانه ی که به توندی دژایه تی ئیسلام و موسلمانانی ده کرد، نه و حه زری ده کرد خه لکی مه ککه له سه ر بیباوه پری خۆیان به رده وام بن، حه زیشی نه ده کرد پیغمبه (ﷺ) و موسلمانان له و شاره دا هه بن.

پرسیار: بۆچی عومهری کورپی خه تتاب دژی موسلمانان بوو؟

وه لام/چونکه عومهر وا فیر کرابوو که بته په رست بیت، مندالیش که فیری شتیک بوو له سه ری به رده وام ده بیت.

هه رکاتی عومهر باسێکی بییستایه که باسی ئیسلام بوایه، یه کسه ر توو په ده بوو و ناماده نه بوو گوئی لیبگریت تا بزانیته چی ده لێن، به لکو یه کسه ر ده که و ته ئازاردانی موسلمانان، نه م کاره ی خۆیشی به کارێکی باش ده زانی، عومهر که نیه کێکی هه بوو

.....
كە ئىشى مالەوہى بۇ دەکرد، ئەو كە نيزەكە كاتى پەيامى ئىسلامى بەرگوى كەوت يەكسەر باوہ پى پېھىناو موسلمان بوو، ئەو كە نيزەكە زۆر دلى خوشبوو بە ئايىنى ئىسلام.

كاتى عومەر بە مەى زانى، تەواو توورەبوو و كەوتە ئازاردانى كە نيزەكە كەى، ئەو پۇژانە لە بەرچاوى خەلكيدا دەكەوتە ئازاردانى كە نيزەكە كەى و پىتى دەوت دەبىت واز لە ئايىنى ئىسلام بەپىنىت، بەلام كە نيزەكە كەى زۆر خۇپاگريوو و وازى نەدەھىنا، بەلكو ئەو ئازارو سزاي دنىاي لا خوشتر بوو لەوہى لە پۇژى دواييدا سزا بدرىت.

پۇژىكيان عومەر ئازارى كە نيزەكە كەى دەدا، ئىمامى ئەبووبەكر بەويدا تىپەرپوو، كە ئەمەى بىنى زۆر نارەحت بوو، بۇيە چوو بە پارە ئەو كە نيزەكە كەى لە عومەرى كوپى خەتتاب كرى وئازادى كرد.

عومەر بەوہوہ نەوہستا ئەمجارەيان كەوتە ئازاردانى خوشكەكەى كە موسلمان بووبوو.

پرسىيار: كە نيزەكە واتاى چىيە؟

وہلام / كە نيزەك ئەو ئافرەتانەن كە لە جەنگدا دەگيرىن و دوايى دەيانفرۇشن يان خەلكانىك دەيانكرن تا لە مالەوہ ئىشيان پى بكن.

پەندو نامۇژگارى:

مرۇف كاتى بى باوہر بوو سۆزى نامىنى و پاستى لە بەرچاودا ون دەبىت.

عومەرى كوپى خەتتاب تەنانەت ئامادە نەبوو گوى بۇ موسلمانان بگرى، بەلام ئەبووبەكر چونكە نرخى ئىعمانى دەزانى پارە و مال وگيانى خوى لە پىناويدا بەختكرد.

موسڵمانانی پێشوو لە پێناو ئیسلامدا هەر ناپەڕەحەتەکیان چەشتوو، دەبی ئیمەش
پەندیان لێ وەر بگیرین.

موسڵمانبوونی عومەری کۆری خەتتاب (رضی اللہ عنہ) :

پۆزێکیان عومەری کۆری خەتتاب ویستی بچیت تا پێغەمبەر (ﷺ) بدۆزیتەو و
بیکۆزیت، وایدەزانی ئیتر بەمە باسی ئیسلام نامینیت و موسڵمانانیش دەگەرینەو و
سەر بیباوەپی خۆیان، بەلام لە ڕێگەدا هەوالیان پێدا کە خوشکەکە ی خۆی لەگەڵ
زاواکەیدا موسڵمان بون، بۆیە ڕێگەکە ی گۆری و ئەمجارەیان بەرەو مالی خوشکەکە ی چوو.

پرسیار: ناوی خوشکەکە ی عومەر و زاواکە ی چی بوو؟

وہلام/ناوی خوشکەکە ی عومەر فاتیمە بوو، ناوی میژدەکەشی سەعیدی کۆری زەید
بوو کە هەردووکیان موسڵمان بوویون، ئەوان کە سێکیان لەلابوو بە ناوی خەیبابی
کۆری ئەرەت کە قورئانی پێرۆزی فێر دەکردن، عومەر لەو کاتەدا خۆی کرد بە
مالەکەیاندا و پێی وتن: وازتان لە ئایینی باوبا پیرانتان هێناو؟! بەلام سەعید پێی
وت تۆ چوو زانیت ئەم ئایینە راستتر نییە؟ عومەر کە ئەمە ی بیست کەوتە لێدانی
سەعید، فاتیمە ی خوشکی ویستی ڕێگە لە عومەر بگیرت، عومەر دەستی گێپرایەو و
دای لە دەمی فاتیمە و دەمی فاتیمە خویناوی بوو.

کاتی عومەر ئەوە ی بینی کەمێ دلی ڕاچلەکا و گەرایەو دواو، ئینجا وتی ئەو
کتیبەم بدەنێ کە ئێو خەریکی خویندەوہ ی بوون، بەلام فاتیمە پێی وت تەنھا
کەسی پاکوخوازین دەتوانیت بگیرت بە دەستیوہ،

زنجیره‌ی مندالان (۲) ..... خلیفه‌کالی پیغمه‌مبه (ﷺ) بومندالان

پیغمه‌مبه (ﷺ) دوعای کردبوو که خوای گوره یان عومهری کوپی خه‌تتاب یان عومهری کوپی هاشم بۆ ئیسلام پینمونی بکات تا ئایینی خوای پی شکودار و به هیز بیت، وه که ده‌فهرمویت (اللهم اعز الاسلام باحد العمرین عمر بن الخطاب او عمر بن هاشم).

پرسیار: نه و کتیبه چی بوو که فاتیمه و سه‌عید و خه‌باب ده‌یاخویند؟

وه‌لام / نه و کتیبه به‌شی له قورئانی پیروژ بوو که سوره‌تی پیروزی (طه) بوو.

کاتی عومهر ده‌ستیکرد به خویندنه‌وه‌ی قورئانه‌که، به قورئانی پیروژ ته‌واو کاریگه‌ریوو و وتی بمبه‌ن بۆ لای موحه‌مه‌د، خه‌باب وتی: عومهر موژده بیت پیغمه‌مبه (ﷺ) نزای کردوو خوای گوره تو یان عومهری کوپی هاشم بۆ ئیسلام پینمونی بکات، هیوادارم نه و که‌سه تو بیت.

کاتی عومهر گه‌یشته لای مالی ئه‌رقه‌می کوپی ئه‌رقه‌می مه‌خزومی، حه‌مزهی مامی پیغمه‌مبه (ﷺ) هه‌ره‌شه‌ی کرد که نه‌گه‌ر بیه‌ویت هه‌ر لاساریه‌ک بکات ده‌یکوژم، به‌لام عومهر چوو به لای پیغمه‌مبه (ﷺ) و موسلمان بوو، موسلمانانیش له خو‌شیدا ده‌ستیان کرد به وتنی (الله اکبر) به جوژی خه‌لکی مه‌ککه ده‌نگیان ده‌بیستن.

پاشان موسلمانان به دوو ریز چوو به ده‌روه بۆ ناو مه‌ککه، خه‌لکی که بینیان عومهر موسلمانبووه، زۆر توپه و بیزار بوون، له‌به‌ر نه‌مه‌ش نه‌مجاره که ناوی عومهریان ده‌برد پیمان ده‌وت عومهری فاروق واته جیاکه‌ره‌وه‌ی پاستی له نارپاستی.

په‌ند و ناموژگاری:

موسلمان ده‌بیت هه‌میشه نزای نه‌وه بیت خوای گوره موژفه‌کان بۆ ئیسلام پینمونی بکات تا نه‌چنه دۆزه‌خ، نه‌گه‌ر شیواوی پینمونی نه‌بوون و زۆر خراپ بوون،

زجیره‌ی مندالان (۲) خەلیفە کالی پیغەمبەر (ﷺ) بۆ مندالان

ئىنجا نزا بکەين خواى گەورە لە ناويان بەریت. قورئانى پىرۆز کتیبىكى نۆر بە پىزو بە
نرخە، بە تايبەت ئەگەر لە واتاکەى تىبگەين، نۆر زیاتر کارىگەرى لە سەر دل
ودەروونمان دەبیت.

کەسێک کە بە ھىزىبىت دەتوانىت بىتتە ھۆکارىک بۆ سەرخستنى ئىسلام و
موسلمانان.

موسلمان دەبیت وەک فاتىمە وسەعد و خەباب لە خزمەت قورئانى پىرۆزدا کۆبىنەو و
ئامادەش بن لە پىناويدا گيانى خۆيان بەخت بکەن.

ئىمامى عومەر (رضي الله عنه) كۆچ دەكات بۆ مەدينە :

پاش ئەو ھى بىباو ھەران ئازارى موسلمانان دەدا، پىغەمبەر (ﷺ) بىرارىدا بىنکە
بگوازىتتەو ھە بۆ شارى مەدينە، بۆيە فرمانى بە موسلمانان کرد تا كۆچ بکەن بۆ شارى
مەدينە، ئىمامى عومەرى كۆپى خەتتابىش بىرارى كۆچى دا، بە لام ئەو وەك ھاو ھالانى
تر كۆچى نەکرد، بەلكو بە ئاشكرا ھاواری کرد دەبەوێت كۆچ بکات و كى خۆى بە مەرد
دەزانىت با پىگەى لىبگىت، ئىنجا ئىمامى عومەر كۆچى کرد بۆ مەدينە.

ئىمامى عومەر سات بە سات چاوەروانى ھاتنى پىغەمبەر (ﷺ) ى دەکرد تا بە
دیدارى شاد بىتتەو، عومەر لەوێ لەگەڵ موسلمانانى مەدينەدا ژيانى دەبردەسەر و
ئامۆژگارى دەکردن تا لەسەر ئايىنى ئىسلام بەردەوام بن، پۆزانە لەگەڵ موسلمانانى
مەدينە دەچوونە دەرى تا بزائن پىغەمبەر (ﷺ) دىت؟ تا ئەو ھى پۆزىكيان کە
چاوەرپىيان دەکرد بىنپيان پىغەمبەر (ﷺ) و ئىمامى ئەبووبەكر بەرەو مەدينە ھاتن،
ئىتر ئىمامى عومەر (پەرزای خواى لەسەرىت) لە خۆشیدا نەیدەزانى چى بکات.

ژیانی نیامی عومہر (ﷺ) له گهل پیغمبر (ﷺ):

نیامی عومہر ہمیشہ له خزمهت پیغمبر (ﷺ) دا بوو، نو له مزگوت و له مال و بازار و جهنگدا پیغمبر (ﷺ) ی به جی نده هیشت، له هرچی جهنگدا هیه به شداری ده کرد، چه ندین جار قسه ی کردوه، دواتر خوی گه وره پشتگیری قسه که ی نیامی عومہری کردوه، نیامی عومہر هیچ ترسی له کوژدان نه بوو، چونکه ده یزانی کوژدان له پیسی نیسلامدا شهید بوونه، نو له جهنگی به دردا به شداری کرد و پوئیکی مہر دانہ ی بینی.

کاتی پیغمبر (ﷺ) دوی جهنگی به در پاوئیژی به هاوه لان کرد چی به دیله بیباوه ره کان بکن، نیامی عومہر داوای کرد با بکوژدین، چونکه نه وانه بو له ناویردنی نیسلام و موسلمانان هاتبون، به لام نیامی نه بووبه کر داوای کرد با نه کوژدین و به پاره یان فیترکردنی مندا لانی موسلمانان نازاد بکرین، پیغمبر (ﷺ) قسه ی نیامی نه بووبه کری و هرگرت تا نه وه ی خوی گه وره به پیغمبر (ﷺ) ی راگه یاند که ده بوایه قسه که ی عومہرت و هر بگرتایه.

به لکو له چند شوئیکی تردا نیامی عومہر قسه ی کردوه و خوی گه وره یش پشتگیری قسه که ی نه وی کردوه، له جهنگی نو خود و خنده قیشدا به شداری کردوه، له ریکه و تننامہ ی حوده بیبه و فہ تحی مه که که و جهنگی خہ یبه ریشدا به شداری بووه. هتا پوژی کوچی دوی پیغمبر (ﷺ) نو به رده وام له گهل پیغمبر (ﷺ) دا بوو و فرمانه گانی نه وی جیبه جی ده کرد.

(لجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کان پیغمبه‌ر (ﷺ) بؤ مندالان

.....
ئیمامی عومەر پیغمبه‌ر (ﷺ) ی زؤر خۆشده‌ویست و کاتی بانگی ده‌کرد ده‌یفه‌رمور به‌دایک و باوکمه‌وه به‌قوربانت یم نه‌ی پیغمبه‌ری خوا، پیغمبه‌ر (ﷺ) یش نه‌وی زؤر خۆشده‌ویست و مزده‌ی به‌ه‌شتی پیدابوو، عومەر (ره‌زای خوای لیبتیت) هیتنده خوپه‌رست بوو که شه‌یتانی نه‌فره‌ت لیکراو له‌ده‌ستی پایدیه‌کرد.

هه‌ئوئستی ئیمامی عومەر (ﷺ) له‌مه‌رگی پیغمبه‌ر (ﷺ) دا:

کاتی پیغمبه‌ر (ﷺ) کۆچی دوایی کرد، ئیمامی عومەر زؤر توپه‌بوو، چونکه پیغمبه‌ری نازیزی زؤر خۆشده‌ویست. عومەر هاواریکرد مه‌رکه‌س بلی پیغمبه‌ر (ﷺ) مردوو به‌م شمشیره‌ له‌ملی ده‌ده‌م، به‌لکو پیغمبه‌ر (ﷺ) چوو به‌لای خوای گه‌وره و ده‌گه‌ریته‌وه بۆ لامان، له‌غه‌مباریدا نه‌یده‌زانی چی بکات، تا نه‌وه‌ی ئیمامی نه‌بووبه‌که‌هات و پیتی وت که راسته پیغمبه‌ری خوا (ﷺ) کۆچی دوایی کردوو، به‌لام خوای گه‌وره کۆچی دوایی نه‌کردوو، ده‌ی کئی پیغمبه‌ر (ﷺ) ی خۆش ده‌ویت با گوێپایه‌لی په‌یامی خوا بیئت تا له‌پۆژی دواییدا خوای گه‌وره بیگه‌یه‌نیت به‌ پیغمبه‌ری نازیز، عومەر به‌بیستی نه‌مه‌واله له‌نه‌ژتو که‌وت و غه‌م و گریان دایگرت، وه‌ک نه‌وه‌ی ژیانی مه‌مووی سه‌ختی و ناخۆشی بیئت، به‌لام خوای گه‌وره خۆپراگری پی به‌خشی.

په‌ند و نامۆزگاری:

۱- ده‌بی موسلمان وه‌ک ئیمامی عومەر نه‌ترس و نازاو دلیر بیئت، ناخۆ ترسیان له‌چی بیئت، نه‌گه‌ر له‌مال و شار ده‌ربکرتین هه‌ر خوایان له‌گه‌لدایه، نه‌گه‌ریش بکۆرتین

زنجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کالی پیغمبر (ﷺ) بو مندالان

.....
شه‌میدیان ده‌سسته‌که‌ویت و بو لای خوای گوره و پیغمبر (ﷺ) نازیزمان محمد (ﷺ) ده‌گه‌رینه‌وه.

۲- ده‌بیت گوپراه‌لی پیغمبر (ﷺ) بین، وه‌ک چۆن نیمامی عومر که فرمانی پیکرد به‌کسر کوچی کرد.

۳- له‌ زانی پر له‌ نیمانی نیمامی عومر وه‌ خوشه‌ ویستیمان بۆی زیاد ده‌کات و هیوادارین له‌ به‌مشتدا بیبیین.

۴- با موسلمانان له‌ نیتوان خزیاندا وه‌ک نیمامی نه‌بوویه‌کر و عومر نامۆزگاری به‌کتر بکن و دلنه‌وایی به‌کتریش بده‌نه‌وه.

نیمامی عومر (رضی الله عنه) له‌ سه‌رده‌می خلیفایه‌تی نیمامی نه‌بوویه‌کردا (رضی الله عنه):

دوای کوچی دوایی پیغمبر (ﷺ). موسلمانان کوبونه‌وه تا بریار بده‌ن کی بیت به‌ جینیشینی پیغمبر (ﷺ) و خریکبوو له‌ نیتوانیاندا کیشه‌ پووبدات تائه‌وه‌ی به‌په‌له‌ نیمامی عومر بریاریدا نیمامی نه‌بوویه‌کر بیت و به‌یعتی پئیدا. موسلمانانیش رازی بوون و به‌مه‌ کیشه‌که‌ی چاره‌سهر کرد.

له‌ سه‌رده‌می خلیفایه‌تی نیمامی نه‌بوویه‌کردا، نیمامی عومر وه‌ک وه‌زیری نیمامی نه‌بوویه‌کر و ابو، نه‌ گوپراه‌لی فرمانه‌کانی خلیفه‌بوو، به‌لکو له‌ قسه‌ی خلیفه‌ لاینه‌ده‌دا، نیمامی نه‌بوویه‌کریش له‌ باروودوخ و کیشه‌کاندا راویژی به‌ نیمامی عومر ده‌کرد، چونکه‌ متعانه‌ی زۆری پیی هه‌بوو.

.....

ئیمامی عومەر داوای له ئیمامی ئەبووبەکر کرد تا قورئانی پیرۆز کۆبکریته‌وه و بنووسریته‌وه، ئەویش به‌گوئیکرد و پێکه‌وه‌ بیریان کردە‌وه تا بزانی کێ بۆ ئەم ئیسه‌ باشه، تا ئە‌وه‌ی بریاراندا ئیسه‌که‌ بسپێرن به‌هاو‌ه‌لی به‌رێزی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) (زه‌یدی کورپی سابت). زه‌یدیش به‌گوئیکردن و ئیسه‌که‌ی به‌جینگه‌یاند.

له‌هه‌موو ژبانی ئیمامی عومەر له‌سه‌رده‌می خیلافه‌تی خه‌لیفه‌ ئەبووبەکردا لاسارییه‌کی نه‌نواند، هه‌ر بۆیه‌ له‌به‌ر به‌هیزی و زیره‌کی و لیها‌توییه‌که‌ی ئیمامی ئەبووبەکر له‌سه‌ره‌مه‌رگیدا وه‌سه‌یه‌تی کرد که‌ له‌ داوی خۆی ئیمامی عومەر بیته‌ جێنشینی و موسلمانانیش گوێپایه‌لی بن و له‌ قسه‌ی لانه‌ده‌ن.

ئیمامی عومەر له‌گه‌ڵ ئیمامی ئەبووبەکردا له‌سه‌ر کاری چاکه‌ پێشبرکێیان ده‌کرد، شه‌وێکیان ئیمامی عومەر بریاریدا بچیت بۆ مالی پیره‌ژنیکی پیری داماو که‌ له‌ماله‌وه‌دا ته‌نها‌بوو تا ئیسه‌کانی مال‌ه‌وه‌ی بۆبکات و خۆراکی بۆ ئاماده‌بکات، که‌چی کاتی چوو ده‌بینی ئیسه‌کانی بۆ کراوه، پرسیاریکرد که‌ کێ ئه‌و ئیسه‌شانه‌ی بۆ کردویت؟ ئەویش وتی که‌مێک پیش تو که‌ سێک که‌ به‌و شیوه‌بوو هات ئیسه‌کانی بۆکردم، ئیمامی عومەر یه‌کسه‌ر زانی ئه‌و که‌سه‌ ئیمامی ئەبووبەکرێ خه‌لیفه‌ی موسلمانانه‌.

سه‌رده‌می جێنشینی ئیمامی عومەر (ﷺ):

پۆژی مه‌رگی ئیمامی ئەبووبەکر هات، موسلمانان تیکرا گریان و نا‌په‌حه‌تی دایگرتن، بیزاری ولاتی گرتبوویه‌وه، ئینجا ئه‌و ئازیزه‌یان شۆرد و نوێژی مردوو‌یان له‌سه‌ر کرد و ئەسه‌په‌رده‌یان کرد، داوی له‌سه‌ر بریاری ئیمامی ئەبووبەکر ئیمامی عومه‌ریان کردە جێنشین و به‌یعه‌تیان پێدا.

.....

ئيمامى عومەر وتارىكى بۆ خويندنه‌وه و تئيدا پاش سوپاس وستايشى پەروەردگار باسئىكى پيغمه مبر (ﷺ) و ئيمامى ئەبووبەكرى كرد، ئىنجا چەند قسە و نامۆزگارىيەكى بەسوودى بۆ مۇسلمانان خستەروو، جارئىكى تر مۇسلمانان دليان گەشايەوه كە خۆشەويستئىكى ترى پيغمه مبر (ﷺ) بووه بە سەركرده يان، ئەو كەسەى كە موزدهى بەهەشتى پيڊراوه و شەيتان لە دەستى راده كات.

ئيمامى عومەر لە سەرده مى خيلافه تيدا دوو كارى گرنكى ئەنجامدا كە برىتى بوون لە:

۱- رېڭخستنى بەشەكانى دەولەت.

۲- گەشەدان بە فتوحاتى ئىسلام.

ئيمامى عومەر لە ماوهى خيلافه تيدا هەستا بە رېڭخستنى بەشەكانى دەولەت و بەشى سەربازى رېڭخست، هەروەك چۆن بەشى ياساو... هتدى رېڭخست، هەروەها گرنكىدا بە بوارى دارايى تا بە دادپەوه‌رانه بە سەر مۇسلماناندا دابەش بكرئت، ئيمامى عومەر موچەى بۆ هەزار و كەم دەرامەت و بى تواناكان برپيەوه، جگە لەو هەش زۆر گرنكى دا بە بزوتنەوهى فتوحات و لە سەرده مى ئەودا چەندىن ناوچە فەتحكران كە گرنگترينيان لە ناوپردنى دەولەتى ئاگر پەرستى ساسانى بوو، ئەمە بوويه مايەى ئازادكردى كوردستان و ئايىنى پيروزى ئىسلام گەيشته كوردستانيش، واتە ئيمامى عومەر هۆكارى ئەوه بوو كە كورده كان ئايىنى ئىسلاميان پى بگات.

هەروەها لە سەرده مى ئيمامى عومەردا قودسى پيروز فەتحكرا، بە سەرھاتەكەشى ئەوه بوو كاتى مۇسلمانان ويستيان بچنە قودسەوه، خەلكەكەى نەيانهتشت و وتيان

ده بی سهرکرده که تان بیّت ئینجا کللی قودستان پی ددهین، ئیمامی عومه ریش له گه لئسه مه‌ی هاوده میدا به و لاخیکه وه به ره و قودس که وتنه پئی که له فهلهستینه، له ریگه دا هه رجاره و په کیکیان سوار ده بوو، جار جاریش هه چکام سوار نه ده بوون تا و لاخه که بهه سینه وه، کاتی گه یشتنه ئه وی، خه لکه که به کسه ئیمامی عومه ریان ناسیه وه و کلله که یان پئیدا، به مه قودس ئازادکرا.

سه رده می ئیمامی عومه سه رده مینکی دادپه روه ری بوو، ئه و جل و به رگی ساده و کۆنی ده کرده به ری، نانی که می بق خواردن هه بوو، زقار جاری بوو، چونکه ناماده نه بوو خۆی تیر نان بخوات و خه لکی هه ژاریش له ماله وه دا نان نه بیّت بیخۆن و به برسیتی سه ر بنینه وه.

ئیمامی عومه له ماله وه له گه ل منداله کانیدا پوهی خۆش بوو، یاری بق ده کردن و قسه ی له گه لدا ده کردن، پیزی خیزانه که ی خۆی ده گرت و ئه گه ر ژنه که ی لپی توپه بوایه ئه م به نه رمی له گه لیدا ده جوولایه وه، به لکو بیده نگ ده بوو و پیزی ده گرت بق ئه وه ی کیشه له نیوانیاندا پوهنه دات.

ئه و ئازیزه مان گوئی له قسه ی هه موو موسلمانان ده گرت، ته نانه ت جاریکیان بریاریکی ده رکرد، ژنیک هه ستاو وتی ئه و بریاره ت هه له یه، ئه ویش وتی عومه هه له ی کردو تو پاست ده که یه ت، بۆیه بریاره که ی گوپی، ژسانی ئیمامی عومه چه ندین به سه رهاتی جوانی تیدایه که تا ئه مپوش هه موو مروفایه تی باسی ده که ن و پینی سه رسامن.

.....

ئیمامی عومەر بە شەوان بە کۆلانەکانی مەدینەدا دەگەرا تا بزانی باری ژبانی ئەو خەلگە چۆنە، شەویکیان بە کۆلانیکدا تێپەری کرد، سەیری کرد مالتیک ئاگریان کردۆتەو و دایکێک لایەلایە بۆمنداڵەکانی دەکات، ئیمامی عومەر سەلامی لێکردن و مۆلەتی وەرگرت تا بچیتە ژوورەو.

ئینجا بە دایکەکە ی وت ئەو چى دەکەیت؟ ئەویش وتی: منداڵەکانم برسێیانە و نانیان نەخواردوو، منیش ئاگرم کردۆتەو و بەردم خستۆتە ناو ئەم مەنجەلە و ئاوم تێکردوو تا بیانخەلەتینم و بخەون، چونکە هیچ شتیکمان نییە بیخۆین، خۆ عومەریش ئاگای لێمان نیە، بەلای خۆیەو کاربەدەستمانە.

ئەو ژنە ئیمامی عومەری نەناسیەو، ئیمامی عومەر بەپەلە چوولە بەیتولمالی موسلمانان شەمەکی بۆ هێنان و نانی بۆ ئامادەکردن و بۆ بەیانییەکەیشی مووچە ی بۆ بپینەو.

پرسیار: بەیتولمال واتای چی یە؟

وەلام/بەیتولمال بریتییه لە مالى گشتى موسلمانان که بە دادپەروەرانه و بە پێى یاسای ئیسلام بەسەر خەلکی ناو دەسەلاتی ئیسلامیدا دا بەش دەکریت.

شەویک ئیمامی عومەر کە بە کۆلانەکاندا دەگەرا گوێی لە ئافەرەتیک بوو بە کچەکە ی خۆی دەوت: ئاوبکەرە ناو شیرەکەو بە بۆ فرۆشتن زۆر بیت خۆ عومەر لێرە نییە تا سزایمان بدات، بەلام کچەکە ی وتی: دایە گیان ئەگەر عومەر لێرە نییە خۆ پەروەردگاری عومەر لێرە یە، کە ئیمامی عومەر ئەمە ی بیست زۆر خۆشحال بوو و ئەو کچە ی بۆ کوپەرەکە ی خۆی هێنا.

دەگێرناوە کە کۆمەڵی لە خەلکی ئێران هاتن بۆ لای ئیمامی عومەر تا ببینن، کاتێ پرساریان کرد لە کوێیە؟ هاوەلان پێیان وتن بپۆن لەویدا پراکشاو، ئەوانیش کە چون دەبینن کە سێکی هەژارە و بە جل و بەرگیکی کۆنەو پراکشاو و نەعلەکانی خستۆتە ژێر سەری، ئەوانیش زۆر سەریان سوپما چون دەبیت سەرکردەیی ولات بەوجۆرە بێت.

ئیمامی عومەر خۆی پۆژانە لە مزگەوتدا بەرنوێژی بۆ موسلمانان دەکرد و لە جەژن و پۆنەکاندا لەگەڵ موسلماناندا دەبوو، ئەو نازیزەمان لە کۆتاییدا بە دەستی کە سێکی ناپاکی فارس شەهید کرا، ئەویش بەو جۆرە بوو، کە سێکی فارس کە لە ناو مەدینەدا سەرقالی ئیشکردن بوو، ناوی فیروژ بوو، هاتە لای ئیمامی عومەر و هەپەشەیی لێکرد، ئیمامی عومەر گۆیی پێ ئەدا و نەگرت.

پۆژێکیان کە ئیمامی عومەر لە مزگەوتدا بەرنوێژی بۆ موسلمانان دەکرد، ئەو کە سە ناپاکە بەپە لە چوو بەرەو پووی ئیمامی عومەر و بە خەنجەر لێیدا، موسلمانانیش بەپە لە گرتیان، ئیمامی عومەر لە ناو جێگەدا کەوت، کاتێ پزیشکیان هینا بۆ لای، پزیشکە کە وتی هیچ چاره سەری نییە و دەمریت، بەلام ئەو هیچ ترسی نەبوو، بەلکو خۆی دڵنەوایی ژن و منداڵەکانی دەدایەو و خۆشحال بوو بەو هی بۆ لای خوای گەرە و پێغەمبەر (ﷺ) و ئیمامی ئەبووبەکر و شەهیدەکانی تر دەگەریتەو.

پیش ئەو هی ئەو نازیزەمان شەهید بێت، بریاریدا موسلمانان جێنشینیەک بۆ خۆیان هەلبژێرن تا لە دواي ئەو دەسەلاتی خیلافەت بگریتە دەست، ئەو بوو ئەوانیش ئیمامی عوسمانی کۆری عەفانیان هەلبژارد.

.....
نیمامی عومر که سیتیکی نارد بۆ لای عائیشه‌ی دایکمان تا مؤلّه‌تی لیّ وه‌ریگریّت له لای پیغهمبر (ﷺ) و نیمامی نه‌بوویه‌کردا له ماله‌که‌ی نه‌ودا نه‌سپه‌رده بکریّ، نه‌ویش مؤلّه‌تی پئیدا، بۆیه له دوی شه‌هیدبوونی بردیان له‌ویدا نه‌سپه‌رده‌یان کرد.

په‌ند و ناموزگاری:

ده‌بیّت سه‌رکرده‌ی موسلمانان ناگاداری باروودتخی ژیانی خه‌لکی ساده‌و هه‌ژاریت، نه‌وه‌ک خۆی هه‌موو شتیکی هه‌بیّت و گوئی به‌هه‌ژاران نه‌دات، هه‌روه‌ک ده‌بیّت که‌سی ده‌وله‌مهند ناگاداری هه‌ژاران و دراوسینکانی بیّت، ئیمه‌ش پئویسته بیرمان له‌لای هاوړینکمان بیّت و چیمان هه‌بوو نه‌وانیشتی تئیدا به‌شدار بکه‌ین.

که‌وره‌یی و ژیری و ده‌وله‌مندی به‌جل و به‌رگی جوان و زۆد خواردن نیبه، به‌لکو نیمان ده‌بیته هۆی ناوداری و که‌وره بوونی که‌سێک وه‌ک نیمامی عومری کوپی خه‌تتاب. نه‌گه‌ر فارسیک نیمامی عومری شه‌هیدکرد، نابیّ رقمان له هه‌موو فارسیک بیّت، چونکه هه‌موو شوینتیّ که‌سی باش و خراپی تئدایه.

با بۆ هه‌ر ئیشیک مؤلّه‌ت له که‌سه‌کان وه‌ریگریین، سه‌یر بکه‌ن نیمامی عومر که سه‌رکرده‌یه مؤلّه‌ت له عائیشه (په‌زای خوی لیّبیت) وه‌رده‌گریّت تا له ماله‌که‌ی نه‌ودا نه‌سپه‌رده‌ی بکه‌ن.

راویژکردن کارنکی گرنکی نایینییه که هاوه‌لانی پیغهمبر (ﷺ) به جئیان گه‌یاندووه. ده‌بیّت زۆر بیرمان له‌وه‌بیّت نایینی نیسلام به هه‌موو شوینیک بگه‌یه‌نین وه‌ک نیمامی عومر له‌بیریدا بوو، هه‌روه‌ها هه‌ولی نازادکردنی قودسی پیروژ و هه‌ر ناوچه‌یه‌کی داگیرکراوی موسلمانان بده‌ین.

پرسیاره‌کان

- ده‌توانیت باسی دایک و باوکی عومەر بکه‌یت؟
  - ناوی دایک و باوکی عومەر و خوشکی عومەر چی بوو؟
  - عومەر له پیش ئیسلام ژیا نی چۆن ده‌برده‌ سه‌ر؟
  - ئایا عومەر به‌رام‌به‌ر به‌ موسلمانان که‌ سئیکی توندوتیژ بوو؟
  - باسی شیوه‌ی موسلمان بوونی ئیمامی عومەر بکه‌؟
  - چ‌ په‌ند و نامۆزگارییه‌ک له‌ کۆچی ئیمامی عومەر بو مه‌دینه و ه‌رده‌ گریته‌؟
  - خوای گه‌وره‌ له‌ جه‌نگی به‌ دردا پشتگیری پای کیتی کرد؟
- ئیمامی نه‌بووبه‌ کر.
- ئیمامی عه‌لی.
- ئیمامی عومەر.
- باسی هه‌لۆیستی ئیمامی عومەر له‌ کۆچی دوایی پیغمبره‌ (ﷺ) بکه‌.
  - ئیمامی نه‌بووبه‌ کر چۆن له‌ کۆچی دوایی پیغمبره‌ (ﷺ) ئیمامی عومه‌ری ه‌یمن کرده‌ وه‌؟
  - ئیمامی عومەر چ‌ پۆلێکی له‌ هه‌لبژاردنی ئیمامی نه‌بووبه‌ کر به‌ خه‌لیفه‌ هه‌بوو؟
  - ئیمامی عومەر چۆن بوو به‌ خه‌لیفه‌؟
- به‌ جه‌نگ و به‌ زۆر.
- خه‌لیفه‌ نه‌بووبه‌ کر وه‌ سیه‌تی کرد.
- موسلمانان دایانئا.

-
- به خال کاره‌کانی نیمامی عومەر له سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتیدا بژمییره.
  - نایا نیمامی عومەر موژده‌ی به‌هه‌شتی پی درابوو؟
  - باسی دلسۆزی نیمامی عومەر بۆ خه‌لکی ژیر ده‌سه‌لاتی بکه؟
  - نیمامی عومەر چۆن و به ده‌ستی کی کوژرا؟
  - نیمامی عومەر خه‌لیفه‌ی بۆ دوای خۆی ده‌ستنیشان کرد؟ چۆن ئه‌وه‌ی کرد؟

عوسمانی کوری عه‌فان (علیه السلام)

یه کیکی تر له هاوه لانی خو شه ویستی پیغه مبه‌ر (علیه السلام) عوسمانی کوری عه‌فان بوو، که نه‌ویش خه‌لکی مه‌ککه و که سینی له سه‌رخۆ و به‌ریز بوو، ئیمامی عوسمان یه‌کی بوو له و که سانه‌ی که زۆر به زوویی موسلمان بوو کاتی ده‌نگی زولالی ئیسلامی پیگه‌یشت، ئیمامی عوسمان ئاماده‌بوو له پیتاوی ئایینی ئیسلامدا هه‌رچییه‌ک بکات، ته‌نانه‌ت گیانی خویشی به‌خت بکات، نه‌و مال و سامانیکی زۆری خو‌ی کرده خه‌لاتی ئایینی ئیسلام، هینده به‌ریز بوو که فریشته‌کانی خوا شه‌رمیان لیده‌کرد.

پیغه مبه‌ر (علیه السلام) یش دوو کچی خۆی پیتشکه‌شی ئیمامی عوسمان کرد، به‌مه‌ش دوو کچی پیغه مبه‌ر (علیه السلام) هاوسه‌ری ئیمامی عوسمان بوون، یه‌که مجار که یه‌کیکیان مرد، پیغه مبه‌ر (علیه السلام) کچی دووه‌می خو‌ی پیتا.

به‌لکو پیغه مبه‌ر (علیه السلام) موزده‌ی به‌ه‌شت و شه‌هیدی به‌ ئیمامی عوسمان به‌خشی، له سه‌رده‌می ئیمامی نه‌بوو به‌کر و عومه‌ریشدا که سینی به‌ریز و چاکه‌کار بوو، له دوا‌ی شه‌هید بوونی ئیمامی عومه‌ری کوری خه‌تتاب موسلمانان ئیمامی عوسمانیان به‌ (خه‌لیفه) جینشین هه‌لبژاردو هه‌موویان به‌یعه‌تیا‌ن پیتا.

له‌دایکبوونی ئیمامی عوسمان (علیه السلام) :

له شاری مه‌ککه‌ی وشک و برنگدا شه‌ش سال له دوا‌ی له‌دایکبوونی موچه‌مه‌دی کوری عه‌بدو‌للا و له پۆژیکی گه‌رمدا مندالیکی جوانکیله له دایکبوو که ناوی عوسمان بوو، نه‌و منداله دایک و باوکیکی بیباوه‌ری هه‌بوو، نه‌وان بتیان ده‌په‌رست و وه‌ک خه‌لکی تری شاری مه‌ککه له بیباوه‌ریدا ژیا‌نیان ده‌برده‌سه‌ر.

ناوی باوکی عه‌فغان بوو، ناوی دایکیشی نه‌روای کچی کوره‌یز بوو، عوسمان له باپیره گه‌وره‌یه‌وه ده‌گه‌یشته‌وه به باپیره‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، واته خزمایه‌تی له نیوان نیمامی عوسمان و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا‌هه‌بوو، خه‌لکی پییان ده‌وت نه‌بوو عه‌مر، به‌لام دواتر که موسلمان بوو پییان ده‌وت زوننوره‌ین، واته خاوه‌ن دوو پوناکیه‌که .

پرسیار: بۆچی به نیمامی عوسمانیان ده‌وت زوننوره‌ین؟

وه‌لام / له‌به‌رئه‌وه‌ی نیمامی عوسمانی کوپری عه‌فغان دوو جار داوای کچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ی کردو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌رجاره‌و کچی‌کی خۆی پیندا، به‌مه‌ دوو کچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خیزانی نه‌و بوون که وه‌ک پوناکی و ابوون، هه‌روه‌ها له‌به‌رئه‌وه‌ی نیمامی عوسمان شه‌ونویژ و په‌رستشی شه‌و و پۆژی نۆر بوو، هه‌م قورئانی ده‌خویند و هه‌م شه‌و نۆژی ده‌کرد.

ژیانی نیمامی عوسمان (ﷺ) پیش موسلمانبوونی:

نیمامی عوسمان هه‌ر له مندالیه‌وه کۆمه‌لێ په‌فتاری جوان و پیکوپیکی هه‌بوو، نه‌و هه‌چ کات ناماده نه‌بوو عه‌ره‌ق بخواته‌وه و جنیو بلتیت وزینا بکات و بیباوه‌ر بیت، به‌لکو پتی و ابوو ده‌بیت مرفه‌کان ناکارو په‌فتاریان جوان بیت، پۆژ به‌ پۆژ ته‌مه‌نی عوسمان زیادی ده‌کردو خه‌لکی مه‌ککه‌یش زۆر خوشیان ده‌ویست، هه‌ینده خوشیان ده‌ویست ناوی له هه‌موو شوپینیک باس ده‌کرا و هه‌موان شه‌یدای بینین و هاوده‌می نه‌و بوون.

نیمامی عوسمان به‌ره‌به‌ره خۆی سه‌رقالی هه‌ندی ئیش و کار ده‌کرد، به‌تایبه‌تی حه‌زی له ئیشی بازرگانی ده‌کرد، بۆیه وه‌ک بازرگانانی مه‌ککه‌ که‌وته ئیشی بازرگانی،

هێندە پەفتاری جوان و دەستپاک بوو کە خەلکی حەزیان دەکرد کاری بازرگانی لە گەڵدا بکەن.

پەند و ئامۆزگاری:

مندال دەبێ هەمیشە خۆی لە تاوان و خراپە ی کۆمەلگە بپارێزێت، با خەلکی کاری خراپە بکەن، ئێمە دەبێ وەک ئەوان نەکەین، چونکە خراپە ئێشی مۆرفی ژیر و موسلمان نییە.

با هێندە پەفتارمان جوان بێت کە سەرئەجی هەرکەسێ بۆ لای خۆمان پابکێشین و هەموو کەس حەز بکات هەلسوکه و تمان لە گەڵدا بکات، نەوێک پەفتارمان ناشیرین و خراپ بێت و خەلکی و کۆمەلگە پەیمان بێت.

کەسێ موسلمان دەبێت خۆی فێری ئێش و کاری حەلال و چاک بکات و بە تەمبەلی دانەنیشێت.

موسلمان بوونی ئێمامی عوسمان (رضی اللہ عنہ):

جاریکیان ئێمامی عوسمانی کۆپی عەففان ویستی لە گەڵ بازرگانەکانی شاری مەککە بۆ بازرگانیکردن بچیت بۆ شام، هێشتا موخەمەدی کۆپی عەبدوللا نەبوو بوو بە پێغەمبەر، کاتی عوسمان چوو بۆ بازرگانیه کە و لەوێ کەوتەری تا بگەرێتەو، لە نیوێ رێگەدا لە شویتنیک لایاندا و شەو لەوێ مانەوێ تا کەمێک بەسێنەو، لەو شەوێدا کەسێک بە دەنگی بەرز لە ناویاندا هاواریکرد، ئەو خەلکی مەککە هەستن و پێغەمبەرێک بە ناوی ئەحمەد لە مەککەدا سەرپهێندا، ئێمامی عوسمانیش لەو قسە یه

سہری سوپما، ثایا دہ بیت ٹہو پیغمبرہ کی بیت لہ مہ ککہ دا دہرکہ وتبی و ٹہم نہ یزانیبی.

کاتی گہ پایہ وہ بو مہ ککہ، بہ دوی پیغمبردا دہ گہ پدا، لہو ماوہ یہ دا نیمامی ٹہ بوویہ کری صدیق کہ ہاوپڑیہ کی نزیک و خوشہ ویستی پیغمبر (ﷺ) بو، سہردانی عوسمانی ہاوپڑی خوشہ ویستی خوی کرد و لہوی پیکہ وہ کہ وتنہ گفتوگو کردن، پاش ماوہ یہ ک ٹہ بوویہ کر باسی ٹہ وہی بو نیمامی عوسمان کرد کہ موہ مہد (ﷺ) بووہ بہ پیغمبرہی خوا، ٹینجا نیمامی عوسمان و ٹہ بوویہ کر چون بو لای پیغمبر (ﷺ) بو نیمامی عوسمان لہوی باوہ پی بہ پیغمبرایہ تی موہ مہدی کوی عہ بدوللا (ﷺ) مینا، دوی بہ وردی باسی پودا وہ کہ ی ریگہ ی بازگانیبہ کہ ی خوی بو پیغمبر (ﷺ) گپرایہ وہ.

پرسیار: نیمامی عوسمان ناوی ٹہ مہدی بیست کہ پیغمبر بیت، ٹہی چون باوہ پی بہ پیغمبرایہ تی موہ مہد (ﷺ) مینا؟
وہ لام / چونکہ پیغمبرہی نازیز چہ ند ناویکی مہ بو کہ یہ کیکیان موہ مہد، یہ کیک ی تریشیان ٹہ مہد، وہ کہ لہ پیام و ٹایینہ کانی پیش ٹیسلا میشدا باسی ٹہ وہ کراوہ کہ پیغمبریک بہ ناوی ٹہ مہد دیت کہ کوتا پیغمبرہ.

پہند و ناموزگاری:

خوای گہ ورہ نشان ی مرقا یہ تی داوہ کہ موہ مہد (ﷺ) پیغمبرہی خوا بیت، وہ کہ چون ٹہو کہ سہی کہ پیغمبر (ﷺ) ی نہ دیبو، کہ چی لہ نیوہ ی ریگہ ی بازگان ی خہ لکی مہ ککہ دا باسی پیغمبرایہ تی ٹہ مہدی کرد.

.....

با هەر شتیکی چاک هه بوو تهها بۆ خۆمانمان نه ویت، به لکو هه ول بدهین هاوریکانیشمان لیتی بییهش نه بن، وهك چۆن ئیمامی نه بوویه كر كاتی خۆی موسلمان بوو، هه ولیدا هاوریکانیشی له و ئایینه پیرۆزه بییهش نه بن، به تایبەت به په له چوو بۆ لای ئیمامی عوسمان تا فیری بکات بازرگانی گه وره تر و چاکتر باوه پهیئانه به ئایینیک که هۆی پزگاریبون و سه رفرازی پۆژی دوايه .

هه ر پووداویکی سه ر سوپهینه ر پوویدا، با بگه پینه وه بۆ لای که سی باوه ردار و جیی متعانه و شاره زا.

ژهینانی ئیمامی عوسمان (ﷺ)؛

پیغه مبه ر (ﷺ) دوو کچی به ناوی (پوقیه) و (نومموکلسوم) هه بوو، نه و دوو کچی پیغه مبه ر (ﷺ) زۆر به ئاكارو ریکوپیک و جوان بوون، پیغه مبه ر (ﷺ) نه م دوو کچی خۆی دابوو به دوو کورپی نه بووله هه ب، نه مه ش له پیش نه وه ی ببیت به پیغه مبه ر، چونکه نه وان خزمایه تییان له گه ل په کدا هه بوو، ئیمامی عوسمان زۆر چه زی ده کرد پوقیه به هاوسه ر بگریت، به لام تازه له دهستی ده رچوو بوو، کاتی موچه ممه د (ﷺ) بوو به پیغه مبه ری خوا، نه بووله هه ب و ژنه که ی که وتنه دژایه تی کردنی پیغه مبه ر (ﷺ)، هه روه ها نه وان به کوره کانیا ن وت تا کچه کانی پیغه مبه ر (ﷺ) که ژنی نه وان بوون ته لاقیا ن بده ن، نه وانیش پوقیه و نومموکلسومیان ته لاقدان.

ئیمامی عوسمان به خۆشحالیه وه به په له چوو بۆ داوای پوقیه، پیغه مبه ر (ﷺ) یش پوقیه ی پیدا، به مه ئیمامی عوسمان بوو به زاوای پیغه مبه ر (ﷺ)، هه روه ها دواتر کاتی پوقیه کۆچی دوايي کرد، پیغه مبه ر (ﷺ) نه مموکلسومیشی دا به عوسمانی

کوری عه‌فان، دوا‌بیش نوموکل‌سوم کۆچی دوا‌بی کرد، پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) فرموی نه‌گر کچی سنیه‌میشم هه‌بوایه که شوری نه‌کردبیت ده‌مدا به عوسمان، چونکه به پاستی عوسمان که سنیکی زۆر ژیر و باوه‌ردار و به‌ریز و به‌شرم و حه‌یایه .

لیزه‌دا بق وکینه‌ی دوژمنانی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) مان بۆده‌رده‌که‌ویت که چند به‌رامبه‌ر به‌و نازیزه‌مان خراب بوون تا ناستیک نه‌بووله‌هه‌ب که مامی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) بوو، به زۆر کچه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام)ی به کوره‌کانی ته‌لاق دا، به‌لام خوی‌گه‌وره که‌سی زۆر چاکتری پیبه‌خشین که نه‌ویش نیمامی عوسمانی کوری عه‌فان بوو.

ژیانی نیمامی عوسمان (علیه‌السلام) له مه‌که‌دا :

پاش موسلمان بوونی نیمامی عوسمان وچند که سنیکی تر، هه‌ریه‌ک له موسلمانان ته‌واو ژیانان گۆرا بۆ ژیانیکی نیماندارانه‌ی دروست، عوسمانیش له‌و کاته به‌دواوه‌هه‌زی ده‌کرد هه‌میشه له‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) دا‌بیت، نه‌و نیمانی له‌هه‌موو شتیک له‌لا گرنه‌گر بوو، بۆیه هه‌ولێ ده‌دا خه‌لکی تریش له‌و په‌یامه‌ پڕ به‌ره‌که‌ته‌ پیبه‌ش نه‌بیت و چند که سنیکی بۆ نایینی نیسلام بانگ کرد، کاتیکیش خه‌لکی بیباوه‌ر به‌م کاره‌یان زانی، توڤه‌بوون و رقیان له‌ نیمامی عوسمان که‌وت، نه‌وان نه‌مجاره‌ به‌چاویکی دوژمنانه‌وه ته‌ماشای نیمامی عوسمانیان ده‌کرد، له‌کاتیکدا نیمامی عوسمان به‌چاویکی سۆز و میهره‌بانیه‌وه سه‌یری نه‌وانی ده‌کرد.

نیمامی عوسمان هه‌زی ده‌کرد نه‌و خه‌لکه موسلمان ببن و له‌ ناگری دۆزه‌خ دوورین و بچنه‌ به‌هه‌شت، به‌لام نه‌وان هه‌زیان ده‌کرد نیمامی عوسمان واز له‌ نیسلام به‌یتیت، مامی نیمامی عوسمان زۆر تووڤه‌ بوو له‌ نیمامی عوسمان، بۆیه هه‌میشه ده‌که‌وته

.....

نازاردانی ئیمامی عوسمان تا واز له نایینی ئیسلام بهئیت، نهو ئیمامی عوسمانی به پت ده بهسته وه و له ژیره وه دارو درکی ده سووتاند تا دووکه له ژه هراوییه که ی بچیت به سه روچاوی ئیمامی عوسمانداو نازاری بدات، ئینجا به ئیمامی عوسمانی دهوت واز له نایینه که ی موحه مه د بهینه، به لام ئیمامی عوسمان وازی نه ده هیتا.

ئیمامی عوسمان هیتده خوراگربوو تا نه وه ی مامی لئی بیزاربوو وله کوتاییدا به ریدا و ده ریکرد، به وجۆره ئیمامی عوسمان له ناو نازارو ناره چه تیدا ژیانی به سه رده بر دو ناماده بوو له پیناو پاراستنی ئیمان که یدا نان و ناو نه خوات، به لام له گه ل پیغمبر (ﷺ) بیت و نایینی ئیسلام وه ریکرت، چونکه نهو نایینه پرگار بوونی پۆزی دواپی تیدا یه، ئیدی نازاری که می دنیا چیه نه گه ر به هه شتی پۆزی دواپی به دوا دا بیت.

په ند و نامۆزگاری:

کاتی نایینی ئیسلام وه رده گرین، ده بی ته نها نامانجان وه رگرتنی ته واو وجیبه جی کردن و گه یاندنی نهو نایینه بیت، نه وه ک به شتی تر هه لبخه له تین.

له پیناو ئیسلامدا هه ر نازار و ناره چه تیه ک به چه ژین شتیکی ناساییه، چونکه پرگاری پۆزی دواپی له دوا یه، جگه له وه ش نیام و پی شه واکانی پيشوومان له سه ر ئیسلام و راستی نازاردراون.

کوچکردنی ئیمامی عوسمان و روقییه ی خیزانی (ﷺ):

پاش نهو هه موو نازاره ی که موسلمانان به دهستی بیباوه پانی قوره ی شه وه چه شتیان، پیغمبر (ﷺ) پێگه ی دا تا هه ندی له موسلمانان کان کوچ بکه ن بو چه به شه که

پاشایه‌کی دادپه‌روه‌ر و چاکی تیدا بوو، ئیمامی عوسمان و پوقیبه‌ش بریاراندا کۆچ بکن بۆ حه‌به‌شه و خویان ناماده‌کرد و که‌وتنه‌پێ، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دۆعای خیری بۆ کردن تا خوای گه‌وره‌ چاکه بهیئیته‌ پێیان.

پاش ماوه‌یه‌ک هه‌وائی ئه‌وه هات که خه‌لکی مه‌ککه باوه‌پیان هه‌تاهه و خه‌لکه‌که‌ی چاک بون، بۆیه ئیمامی عوسمان و پوقیبه‌یش گه‌رانه‌و بۆ مه‌ککه، که‌چی هه‌واله‌که‌ راست نه‌بوو، به‌لکو ئیمامی عوسمان دووباره‌ نازار ده‌درایه‌وه، به‌لام له‌وێ هه‌ر خۆی راگرت تا ئه‌و کاته‌ی بریاردرایه‌ موسلمانه‌کان کۆچ بکن بۆ شاری (یه‌سریب) مه‌دینه. ئه‌وجا ئیمامی عوسمان و پوقیبه‌ کۆچیان کرد بۆ مه‌دینه‌و له‌وێ چاوه‌پێتی هاتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوون تا به‌ دیداری شاد ببنه‌وه.

په‌ند و نامۆزگاری:

پتویسته هه‌میشه له‌سه‌ر ئایینه‌که‌مان به‌رده‌وام بین و واز نه‌هه‌ینین، به‌لکو ناماده بین له‌ پێناویدا هه‌ر ناره‌حه‌تییه‌ک بچه‌ژین، ته‌نانه‌ت ئه‌گه‌ر ناچار کراین ناماده بین مال و خاکی خۆمان به‌جی به‌یئین.

زه‌وی هه‌مووی موڵکی خوايه، بۆیه له هه‌ر کوێ که‌سی دادپه‌روه‌ر هه‌بوو له‌وێ بژی، به‌لام ئه‌گه‌ر له ولات و خاکی خۆتدا که‌سی چاک هه‌بوو، ده‌بی له ولاتی خۆتدا بژی. زۆر جار هه‌وائی درۆو ناراست بلاو ده‌بنه‌وه، ده‌بیته‌ موسلمان ورد بیته‌وه و بزانی هه‌واله‌که‌ راسته یان نا.

ژیانی نیمامی عوسمان (رضی الله عنه) له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا:

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی کرد بو مه‌دینه، خوشی و کامه‌رانی به‌کپارچه‌شاره‌که‌ی گرته‌وه، نیمامی عوسمانیش له‌گه‌ل موسلماناندا خوشی و شادی دایگرتبوو که پیغه‌مبه‌ری خواو باوکی خیزانه‌که‌ی دیت بو لایان، ئیتر ته‌مه‌نی خۆی له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌برده‌سه‌ر، ئه‌و له‌ نوێژو مزگه‌وت و ژیانی تاییه‌ت و جه‌نگدا هاوده‌می پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا مافی مال و خیزانی خۆی ده‌دا.

نیمامی عوسمان هه‌رده‌م سامانی خۆی کردبوو به‌ قوربانی پێگه‌ی ئیسلام و هه‌میشه‌ به‌رامبه‌ر به‌ موسلمانان خیری ده‌کرد، بو نمونه‌ له‌ شاری مه‌دینه‌دا که‌ ئاو زۆر نه‌بوو خه‌لکی بیریان به‌کارده‌هێنا، یه‌کێک له‌ ناودارترین بیره‌کانی مه‌دینه‌ ه‌ی که‌ سێکی جووله‌که‌ بوو، موسلمانانیش به‌ پاره‌ ئاویان لێده‌کړی، ئه‌مه‌ش وایده‌کرد موسلمانان به‌شێکی زۆری مال و سامانیان له‌ و پێناوه‌دا خه‌رج بکه‌ن.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ ناو موسلماناندا داوای کرد یه‌کێک ئه‌و بیره‌ بکڕیت و موسلمانان پزگار بکات، نیمامی عوسمان له‌ شوینی خۆی هه‌ستاو وتی: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا من ده‌یکرم، ئینجا چوو بو لای جووله‌که‌که‌ و بیره‌که‌ی به‌ نیوه‌یی لیکړی، پۆژیک بو جووله‌که‌که‌ و پۆژیکیش بو نیمامی عوسمان، کاتی جووله‌که‌که‌ زانی خه‌لکی له‌ لای ئه‌و ئاو ناکړن، چوو بو لای نیمامی عوسمان و نیوه‌که‌ی تریشی پی‌فروشت، به‌مجۆره‌ نیمامی عوسمان ئه‌و تینویتییه‌ی له‌ کۆلی موسلمانان کرده‌وه.

له‌ جه‌نگی به‌دردا موسلمانان بو جیهاد ده‌چوون، پوقییه‌ نه‌خۆش بوو، نیمامی عوسمان چوو بو لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و داوای لیکرد پێگه‌ی بدات تا لای پوقییه‌

زنجیره‌ی مندا لان (۲) خەلیفەکانی پێغەمبەر (ﷺ) بۆ مندا لان

بەمێنیتەوه، پێغەمبەر (ﷺ) یەش رینگە ی پێدا، لێرەوه دەبینن ئیمامی عوسمان بەرامبەر بە مال و خێزانه‌که‌ی چەندە بەسۆز و میهره‌بان بووه.

موسڵمانان پۆزانه سەردانی پێغەمبەر (ﷺ) یان دەکرد، پۆزێکیان ئیمامی ئەبووبەکر چوو بۆ مالی پێغەمبەر (ﷺ) و پێغەمبەری خوایش بەخێرهاتنی کرد، بەلام لە شوێنی خۆیدا هەلنەسایه‌وه، دواتر ئیمامی عومەریش هات، پێغەمبەر (ﷺ) هەرۆک جاری پێشوی کرد، کاتی ئیمامی عوسمان هات، پێغەمبەر (ﷺ) هەستاو یەکسەر جلۆبەرگی خۆی توندوتۆڵ کردەوه و لە پوویدا هەستایه‌وه، عانیشه‌ی دایکمان وتی: ئە ی پێغەمبەری خوا (ﷺ) بۆچی بۆ ئیمامی ئەبووبەکر و عومەر هەلنەسایه‌وه و خۆت نەگۆری، که‌چی بۆ ئیمامی عوسمان واتکرد، پێغەمبەر (ﷺ) فرمووی: (یا عائشة الا استحيي من رجل والله ان الملائكة لتستحيي منه) واتە: عانیشه ئایا شەرم لە که‌سیک نەکەم که سویند بە خوا فریشتەکانی خوا شەرمی لێدەکەن، مەبەستی ئیمامی عوسمان بوو.

لەجەنگی تەبووکدا موسڵمانان بێچەک بوون و دەبوا یە چەک و سواره نامادەبکەن، بۆیە پێغەمبەر (ﷺ) وتاریکی بێشکەشکرد و موسڵمانانی هاندا تا خێروچاکە بکەن و پاره کۆبکەنەوه، نێتر هەرموسڵمانێک و بەشێکی پاره و سامانی خۆی دەهێنا، ئیمامی عومەر نیوه‌ی مالەکه‌ی هێنا. ئیمامی عوسمانیش زۆرتین بەشی مالەکه‌ی هێنا که ۲ هەزار و شتر و کەلوپەلی تەواو بوو، پێغەمبەر (ﷺ) یەش هەمیشە دۆعای خێری بۆ ئیمامی عوسمان دەکرد و دەپاراپیه‌وه لە خوا که لە ئیمامی عوسمان پازیبیبت.

.....

به‌مجۆره ئیمامی عوسمان به‌رده‌وام له خزمه‌تی ئایینی ئیسلامدا بوو. له‌پرێک‌که‌وتنی حوده‌بیبیه‌یشدا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئیمامی عوسمانی به‌نوینه‌ر نارد بۆلای قوره‌یشیبیه‌کان، هه‌والن بلا‌بوویه‌وه که بپاوه‌ره‌کان ئیمامی عوسمانیان کوشتووه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بیش یه‌کسه‌ر به‌یعه‌تی له‌موسلمانان وه‌رگرت تا تۆله‌ی خوینی ئیمامی عوسمان بسه‌نیته‌وه، خۆیشی به‌ده‌سته‌که‌یتری له‌جیاتی ئیمامی عوسمان به‌یعه‌تیدا، به‌لام دوا‌یی ده‌رکه‌وت هه‌واله‌که‌ راست نه‌بووه.

په‌ندونه‌مۆزگاری:

خۆشترین شت له‌لای هه‌والان نه‌وه‌بووه‌که له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا زیان ببه‌نه‌ سه‌ر، ئیمه‌ش ده‌بی له‌گه‌ل فه‌رمووده‌کانی و ژیانیدا بژین.

چه‌نده مال و سامان له‌پرێگه‌ی خوادا ببه‌خشین، هینده زیاتر خیرمان ده‌گات و خوای گه‌وره لیمان پازی ده‌بیت.

چاودیری کردنی نه‌خۆش و چاکه‌کردن له‌گه‌لیدا پتیویسته، وه‌ک چۆن ئیمامی عوسمان چاودیری پوقیبیه‌ی ده‌کرد.

پتیویسته تا بتوانین به‌شهرم و چه‌یاوه له‌گه‌ل ژیا‌نی ئیمامی عوسماندا هه‌لسوکه‌وت بکه‌ین، چونکه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و فریشته‌کان شه‌رمیان لیکردووه.

ئیمامی عوسمان (رضی‌الله‌تعالیه‌عنہ) له‌کاتی کۆچی دوا‌یی پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ):

له‌سالی ۱۱ی کۆچی له‌شاری مه‌دینه‌دا هه‌والی نه‌خۆش که‌وتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بلا‌بوویه‌وه، موسلمانان غه‌مبار و بیزاربوون، به‌تایبه‌تی ئیمامی عوسمان که دوو کچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ی خواستبوو و زاوای پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بوو، جگه له‌وه‌ی ماوه‌یه‌کی

(لجیره ی مندالان (۲) خەلیفەکانی پێغەمبەر (ﷺ) بۆ مندالان

تۆری ژبانی لە گەڵ ئەودا بە سەر بردبوو، هەروەها یەکی بوو لە وەکسانەیی یەكەمجار باوەریان بە پێغەمبەرایەتی پێغەمبەری نازیز هینا، بۆیە بە هەوالی نەخۆشکەوتنی ئەو نازیزە تۆر غەمبار و دلگران بوو.

ئیمامی عوسمان هەردەم دەچوو سەردانی پێغەمبەر (ﷺ)ی دەکرد و لە گەلیدا بوو، ئەو حەزی نەدەکرد تەنها ساتیکیش بە جیتی بهێلێت، تۆر پێغەمبەری خوای خوش دەویست، تا ئەوێ لە پۆژی ۱۲ی رەبیعولئەووەلی سالی ۱۱ی کۆچیدا هەوائیک کەوتە بەر گۆتی ئیمامی عوسمانی کۆپی عەففان کە پێغەمبەر (ﷺ) کۆچی دوایی کردووە و مائتاوایی لە ژبان کردووە، ئیتەر ئیمامی عوسمان یەكپارچە ژبانی بوویە نازار و تالی و خەفەت و نەیدەزانی چی بکات، تا ئەوێ خوای گەورە خۆپراگری پێبەخشی و بە ناچاری دانی بەو نازارەدا نا.

ئیمامی عوسمان لە سەردەمی جینشین ئیمامی ئەبووبەکر و

عومەردا (ﷺ)؛

ئیمامی عوسمان پاش کۆچی دوایی پێغەمبەر (ﷺ) ژبانی لە مەدینەدا دەبردەسەر، سەرکردەیی موسلمانانیش ئیمامی ئەبووبەکرێ صدیق بوو، دوای ئەویش ئیمامی عومەری کۆپی خەتتاب هات.

ئیمامی عوسمان لە سەردەمی ئەواندا گۆتپرایەلی تەواری سەرکردەیی موسلمانان بوو، هەر فەرمانیک لە خەلیفەو دەریچوایە، ئەو یەكسەر جیبەجیتی دەکرد، جگە لەوێ لە کاتی هەلبژاردنی خەلیفەدا ئەو هیچ لاسارییەکی نەبوو و بە خۆشحالییەو بەیعتی پێدەدا، ئەوانیش لە کاتی بڕیارداندا پرس و پوویژیان پێ دەکرد.

.....
ئیمامی عوسمان لە نوێژ و جەماعەتەکاندا نامادە دەبوو، پڕۆژیکیان لە نوێژی هەینی دواکەوت تا ئەوێ سەرکردە ی موسلمانان پیتی راگەیاندا جارێکی تر زووتر بێت، ئەو کە سێکی زۆر بە شەرم و حەیا بوو، هەموو موسلمانان شەرمیان لێ دەکرد، لە گەڵ ئەو شەدا تەمبەلی نە دەنواند، بە لکو خۆی سەر قالی ئیشە کە ی جارانی خۆی دەکرد کە ئیشی بازرگانی بوو، لە قازانجە کە شیدا بە شێکی زۆری بە سەر موسلماناندا دابەش دەکرد.

جارێکیان ئیمامی عوسمان چوو بۆ بازرگانی و شەکیکی زۆر چاکی هێنا یەو، هەژاری و نەبوونی لە شاردا بلاو بوو بوو یەو، کۆمە لێک کە س هاتن داوایان کرد هەموو شتەکانیان پێ بفرۆشیت بۆ ئەوێ دوایی ئەوانیش بیفرۆشنەو و قازانجی تێدا بکەن، بەلام ئیمامی عوسمان فرمووی ئەو پارە یە کە مەو کە سێک هە یە زیاترم پێدە دات، ئەوانیش وتیان کێ هە یە لە ئیمە زیاترت پێ بدات، خۆ ئیمە یە کە م کە سین هاتوین بۆ لای تۆ و ئەو هەموو پارە یە مان پێداوێت؟! ئەویش وتی خۆی گەرە دە بە رامبەر پارە ی پێداوم، ئیتر چۆن دەیدەم بەو پارە کە مە ی ئێو، بۆ یە بپیری دا بیکات بە خێر و دابەشی بکات بە سەر موسلماناندا.

ئیمامی عوسمان لە ماوێ دەسلاتی ئەو دوو جێنشینه دا لە هەر بوارێکی ژياندا پەحمەتێکی خۆایی بوو بۆ موسلمانان، بە جۆرێ هەموان پیتی دلخۆش بوون و لێی سوودمەند بوون.

نیمامی عوسمان (ﷺ) ده‌بیته‌ جینشین:

پیش ئه‌وه‌ی نیمامی عومەر ژبانی دنیا به‌جیبه‌تی و له‌ کاته‌ی بریندار بوو، بریاریدا کسه‌ی وه‌ک جینشین له‌ دوا‌ی خۆی دابنیت تا موسلمانان گیرۆده‌ نه‌بن و تووشی کیشه‌ نه‌بن، بۆیه‌ ده‌سته‌یه‌کی له‌ شه‌ش کسه‌ له‌ گه‌وره‌ زانا و ناودارانی ئیسلام پیکه‌تیا و بریاریدا به‌کێکیان وه‌ک جینشینی موسلمانان هه‌لبژێرن، پاش ماوه‌یه‌ک بریار درا نیمامی عوسمان له‌ دوا‌ی نیمامی عومەر بیته‌ به‌ جینشینی موسلمانان.

بۆیه‌ کاته‌ی نیمامی عومه‌ری کورپی خه‌تتاب کۆچی دوا‌یی کرد، نیمامی عوسمان چوویه‌ شوینه‌که‌ی ئه‌و و موسلمانانیش ده‌سته‌ به‌ ده‌سته‌ به‌یعه‌تیان پێدا.

سه‌رده‌می جینشینی نیمامی عوسمان (ﷺ):

پۆزتیکی غه‌مبار له‌ شاری مه‌دینه‌دا پوو‌یکرده‌ موسلمانان، سه‌رکرده‌ی خۆشه‌ویستمان نیمامی عومه‌ری کورپی خه‌تتاب که‌ هاوه‌لی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو مالتاوا‌یی به‌کجاره‌کی له‌ موسلمانان کرد، له‌گه‌ڵ گریان و غه‌مباریدا موسلمانان ده‌چوون تا به‌یعه‌ت به‌ خۆشه‌ویستیکی تری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بدن که‌ ئه‌ویش نیمامی عوسمانی کورپی عه‌فان بوو، به‌و جۆره‌ نیمامی عوسمانی کورپی عه‌فان به‌ هه‌لبژاردنی له‌لایه‌ن موسلمانانه‌وه‌ بوو به‌ جینشینی سێیه‌می پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

نیمامی عوسمان له‌ سه‌رده‌می خیلافه‌تی خۆیدا زۆر به‌ وردی و دلسۆزییه‌وه‌ ئیشی ده‌کرد، له‌ مال و سامانی تایبه‌تی خۆی پاره‌یه‌کی زۆری له‌ پێناوی خوا‌ی گه‌وره‌دا ده‌به‌خشی تا موسلمانان به‌سه‌ینه‌وه‌، نیمامی عوسمان له‌گه‌ڵ خه‌لکیدا زۆر له‌سه‌رخۆ و نه‌رمونیان بوو، هه‌رچه‌نده‌ به‌ ته‌مه‌ن بوو، به‌لام خۆیشی ئیشی ده‌کرد.

.....
ئیمامی عوسمان کەسیکی هەبوو کە ئیشی بۆدەکرد، بەلام خۆیشی یارمەتی دەداو نەیدەهێشت تەنها ئەو ئیش بکات، لەسەردەمی ئیمامی عوسماندا نەبوونی و هەژاری تەواو کەم بووبیوە، چونکە ئیمامی عوسمان وەک دوو خەلیفەکە ی تر زۆر دانوهر و لەسەرخۆ و چاکە خواز بوو.

ئیمامی عوسمان نان و خۆراکی ئەو خەلکە ی دا بین دەکرد و دژی برسیتی و نەبوونی بوو، لە سەردەمی دەسلاتی خۆیدا چەند کارێکی گرنگی ئەنجامدا کە مایە ی سوویدیکی زۆر بوون بۆ هەموو موسلمانان، ئەو کارانەش ئەمانەبوون:

پەگەم / کۆکردنەوهی قورئانی پیرۆز: لەبەر ئەوهی لە سەردەمی ئیمامی عوسماندا خەلکیکی زۆری شوینەکان موسلمان بووبوون، هەریەکە و بەجۆری قورئانیان دەخویندەوه، ئەمەیش وایکرد هەندێک بەشیوهی هەلە قورئانبخویننەوه، بەلام ئیمامی عوسمان ئامادە نەبوو بەو جۆره بیت، بۆیه بپاریدا قورئان بەیەكجۆر بنووسیتەوه تا موسلمانان بەیەكجۆر بیخویننەوه، بۆ ئەمەش ئەم ئیشە ی پاسپارد بە زەیدی کورپی سابت کە لەسەردەمی ئیمامی ئەبووبەکرادا کۆی کردبویەوه، تا ئەم جارەیان قورئان بە یەك شیوه بنووسیتەوه.

کاتی ئیشە کە تەواو بوو، ئیمامی عوسمان چەند دانە یەکی لەسەر نووسیەوه و هەر دانە یەکی نارد بۆ ناوچە یە ک و ئەوانی تریشی لەناو برد، بەمجۆره موسلمانان لەسەر یە ک شیوه قورئانیان دەخویند و تا ئەمڕۆش کە ئێمه قورئان دەخوینن لەسەر ئەو قورئانە ی ئیمامی عوسمان دەخوینن.

دووه م / نیمامی عوسمان هه ولیدا ناوچه و ولاته بیباوه پرکان نازاد بکات و ئایینی پیروزی نیسلامیان پی بگه ینتیت تا ئه وانیش له په یامی خوای گه وره بیبشه نه بن.

سییه م / نیمامی عوسمان بو به که مجار که شتی جهنگی بو لیدانی دوزمنانی نیسلام به کارهینا، چونکه جاران ئه و که شتیبه له ناو موسلماناندا به کارنه ده هینرا، ئه و جوړه که شتیبانه سوودیکی زوریان هه بوو بو سه رکه و تنی موسلمانان به سه ر بیباوه پراندا، خوای گه وره پاداشتی چاکه ی نیمامی عوسمان بداته وه.

چواره م / هه روه ها نیمامی عوسمان له سه رده می ده سه لاتی خویدا مووچه ی بو هندی که س بریه وه که جاران مووچه یان نه بوو، هه روه ها هندی له و که سانه ی لایرد که ده سه لاتیان هه بوو و که سانی تری له شوینیاندا دانا، به مجوره نیمامی عوسمان هه ولیدا ژبانی موسلمانان خوش بکات، که چی که سانیکی خراب و لاسار له سه رده می ئه ودا سه ریان هه لدا که دژی موسلمانان بوون و که و تنه دروکردن له پروی نیمامی عوسماندا و قسه یان پیده وت تا له کوتاییدا بریاراندا بیکوژن.

په ند و ناموزگاری:

هه رکه س ئیشیکی به ده ست بوو، با هه ولبدات به جوانترین شیوه ئه نجامی بدات، وه ک چون نیمامی عوسمان هه ولیدا ئیشه کانی به چاکی ئه نجام بدات.

تا ده توانین له خزمه تی قورئانی پیروزدا بژین.

هه ول بدین تا ده توانین خویمان ئیشه کانی خویمان بکه یین، ئه گه ریش که سی یارمه تی

داین نابی ئیمه ته مبه ل بین.

شهید بوونی ئیمامی عوسمان (رضی الله عنه):

ناحه زانیکی زقر له ناو شاری مه دینه دا بلا بوویونه وه، هه ندیک له وانه دوژمنایه تیبیه کی توندیان له گه ل موسلماناندا هه بوو، چونکه نه وان هه زیان له ئیسلام نه بوو و ده یانویست له ولاتیکی بیباوه پیدایه بژین.

یه کیک له وانه ناوی عه بدوللای کورپی سه بهه بوو، نه و که سیککی له بنه په تدا جووله که بوو، پقیکی زقری له موسلمانان بوو، عه بدوللا له سه رده می ئیمامی عوسماناندا که وته درق هه لبه ستن به رامبه ر به ئیمامی عوسمان، نه و ده یوت عوسمان ته نها خزم و که سوکاری خۆی ده ویت وه رچی پاره ی هه یه ده یادت به نه وان و رقی له خه لکی تره، نه مه ش درۆیه کی گه وره بوو، چونکه ئیمامی عوسمان له پیشتریشدا پاره ی خۆی ده کرده خه لاتنی پینگه ی خوا تا هه موان پیتی بهه سیننه وه، که چی به ره به ره نه وه هه واله ناپاسته له ناو خه لکیدا بلا بوویونه وه و کومه لیک دروست بوون که پیتیان ده و ترا سه به تیبیه کان، نه وان بریاریاندا ئیمامی عوسمان شهید بکه ن، بۆیه هه موویان گه مارۆی ماله که ی ئیمامی عوسمانیان داو نه یان نه یشت بۆ ماوه یه ک نان و ناوی بۆ بروت.

به لئ!! نه و ئیمامی عوسمانه ی پیشتر به پاره و مالی خۆی خه لکی له تینویتی و برستی پرگار ده کرد، نه وه تا له لایه ن چه ند ناهه زیکه وه سته می لیده کریت و ناهیلن نان و ناوی بۆ بچیت، به لام ئیمامی عوسمان گوتی به وه نه دا و بریاری دا کۆتا ساته کانی ته مه نی خۆی له خزمه تی قورئانی پیروژدا بیاته سه ر، بۆیه له قورئان

خویندنه‌که‌ی برده‌وام بوو تا ئه‌وه‌ی له کتوپرێکدا ناحه‌زانی ئیسلام دایان به سه‌ریدا و له کاتی خویندنی قورئاندا شه‌هیدیان کرد.

ئه‌مه‌ش موسلمانانی ته‌واو بیزار و دلگران کرد، چونکه موسلمانان زۆرێکیان له دهره‌وه‌ی شاره‌وه بوون و به‌رێکه‌وتبوون تا بێن بۆ پزگارکردنی ئیمامی عوسمان، به‌لام فریا نه‌که‌وتن، ئه‌وانه‌ی مه‌که‌ش که‌م و بێ ده‌سه‌لات بوون.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ناحه‌زان و دوژمنانی ئیسلام هه‌میشه هه‌ولێ ئه‌وه ده‌ده‌ن زیان به موسلمانان بگه‌یه‌ن، بۆیه ده‌بیت موسلمانان زۆر وریا و ئاگاداریان بن و خۆیان له زیانیان بپارێزن.

۲- ده‌بێ چاره‌پرسی پاداشت له خوای گه‌وره بکه‌ین، نه‌وه‌ك خه‌لکی تر، چونکه زۆر که‌س هه‌ن با چاکه‌یان له‌گه‌لدا بکه‌ین، ئه‌وان خراپه‌و لاسار ده‌بن، له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا که‌سانی واهه‌ن زۆر چاکن و سوپاسی کاره‌که‌مان ده‌که‌ن.

۳- با ئیتمه‌ش وه‌ك ئیمامی عوسمان ژیا‌نمان له خزمه‌تی قورئاندا ببه‌ینه سه‌ر و له‌و پێناوه‌شدا گیانمان به‌ختبکه‌ین.

۴- خۆشه‌ویستیمان بۆ ئیمامی عوسمان زیاد ده‌کات کاتی ده‌بینین ژیا‌نی له‌گه‌ل پیغمبر (ﷺ) و یاران و قورئانی پیرۆزدا برده‌سه‌ر تا شه‌هید بوو.

پرسیاره‌کان:

- ۱- باسی له دایک بوونی نیمامی عوسمان بکه و ناوی دایک و باوکی چی بوو؟
- ۲- نیمامی عوسمان له تمه‌نی مندالی و سهره‌تای ژبانیدا په فتاری چۆن بوو؟
- ۳- ده‌توانین بلتیت نیمامی عوسمان چۆن موسلمان بوو؟
- ۴- کاتی پیغمبه (ﷺ) کۆچی دواپی کرد، نیمامی عوسمان چی کرد؟
- ۵- بۆچی نیمامی عوسمان له جهنگی به‌دردا به‌شدارپی نه‌کرد؟
- ۶- چ په‌ندو نامۆزگاریبه‌ک له به‌خششی نیمامی عوسماندا وهرده‌گرین؟
- ۷- نیمامی عوسمان چۆن بوو به جینشین؟
- ۸- باسی کۆچی نیمامی عوسمان بۆ چه‌به‌شه بکه؟
- ۹- چی په‌ندو نامۆزگاریبه‌ک له نازاردانی نیمامی عوسمان له مه‌ککه‌دا وهرده‌گریت؟
- ۱۰- کی بوویه هۆکاری سهره‌کی شه‌هیدبوونی نیمامی عوسمانی کورپی عه‌ففان؟
- ۱۱- بۆچی به نیمامی عوسمانیان ده‌وت زوننوره‌ین(خاوه‌نی دوو پووناکیبه‌که)؟
- ۱۲- تۆ چه‌نده نیمامی عوسمانت خو‌ش ده‌ویت؟ نه‌گه‌ر له سهرده‌می نه‌ودا بوویتایه جیت ده‌کرد؟

خالیغە ئالى پىغەمبەر (ﷺ) بۇ مىندالان

ئىجىرە مىندالان (۲)

.....

عەلی کۆری ئەبووتالیب (رضی اللہ عنہ)

ناساندن:

ناوی عەلی کۆری ئەبووتالیب و نامۆزای پێغەمبەر (ﷺ)، لە شاری مەککە لە دایک بوو، یەکەم مندالی موسڵمان و زاوای پێغەمبەر (ﷺ) و هاوسەری فاتیمە ی کچی پێغەمبەر (ﷺ) و باوکی حەسەن و حوسەین بوو، لە دواى ئیمامی عوسمان بوو بە سەرکردەى موسڵمانان و لە کۆتاییدا شەھید بوو.

لەدایکبوونی ئیمامی عەلی (رضی اللہ عنہ):

پێغەمبەر (ﷺ) لە شاری مەککە دا بوو و تەمەنی (۳۰) ساڵ بوو، پێنج ساڵ بوو ژنی هێنابوو، لە ناو گەرماو قەرەبالی شاری مەککە دا مندالیک بە ناوی عەلی کۆری ئەبووتالیب لە دایکبوو، ئیمامی عەلی کۆری ئەبووتالیب بوو، ئەبووتالیبیش لە شاری مەککە دا ناودار بوو، ئەو دەسەلاتیکی گەورەى هەبوو، بەلام پارە و سامانی زۆر نەبوو، بەتایبەت ئەبووتالیب چوو بوو بە تەمەنداو پیر بووبوو.

ژیانی مندالی ئیمامی عەلی (رضی اللہ عنہ):

ئیمامی عەلی مەر لە مندالیەووە کە سێکی ژیرۆ پاکوخواوین و پێکوپێک بوو، ئەو مەرگیز بتهکانی خوێش نە دەویست و کپرنوشی بۆ نە دەبردن، بەلکو گالتەى بەو دەهات مەرۆ شتی وەکوو خوێ یان لە خوێ بچووکتەر بپەرستیت، ئەو پێی وابوو چۆن مەرۆ دەبیت کپرنوش بۆ بێتیک بیات کە لە داروبەرد دروستکراوە، مەرۆها ئەو عارەقی نە دەخواردووە و خوێ لە قسەى ناشیرین دەپاراست، باوکی ئیمامی عەلی پیر بووبوو

زنجیره‌ی مندالان (۲) خه‌لیقه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بو مندالان

و توانای نه‌وی نه‌بوو به باشی سه‌رپه‌رشتی منداله‌کانی بکات، بویه براو خزمه‌کانی برپاریاندا هه‌ریه‌که‌و یه‌کێک له منداله‌کانی بیه‌ن بۆ لای خۆیان، نه‌وه‌بوو پیغه‌مبه‌ری نازیز نیمامی‌عه‌لی برد بۆ لای خۆی تا په‌روه‌رده‌ی بکات و پیتی بگه‌به‌نیت و سه‌رپه‌رشتیاری بکات.

نیمامی‌عه‌لی له مائی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و خه‌دیجه‌دا ژبانی مندالی ده‌برده‌سه‌ر، نه‌و هه‌ر له‌و کاته‌وه‌ فیزی ناکار و په‌وشته‌ جوانه‌کانی ژبان بوو، فیزی نه‌وه‌بوو که ژبان بۆ نه‌وه‌ نیه‌ مرۆف‌تیایدا کاری خراپه‌ نه‌نجام بدات، به‌لکو کاری خراپ بۆ هه‌موان مایه‌ی ناخۆشییه‌.

کاتی‌خوای‌گه‌وره‌ په‌یامی‌ئیسلامی بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نارد، نیمامی‌عه‌لی یه‌کی‌بوو له‌و که‌سانه‌ی که زۆر زوو باوه‌پی به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هینا، چونکه‌ نه‌وه‌بیزانی که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چه‌نده‌ راستگۆر چاکه‌کاره‌، به‌و جۆره‌ نیمامی‌عه‌لی هه‌ر له‌ مندالییه‌وه‌ به‌ باوه‌رداری ژبانی برده‌سه‌ر، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نیمامی‌عه‌لی بێناز نه‌ده‌کرد و وه‌ک مندالی‌خۆی هه‌موو خزمه‌تیکی ده‌کردو دلی خۆش ده‌کرد و په‌روه‌رده‌ی ده‌کرد.

پرسیار/ ناوی خوشک و براکانی نیمامی‌عه‌لی چی بوون؟

وه‌لام/ ناوی براکانی نیمامی‌عه‌لی بریتی بوون له: (تالیب، عقیل، جه‌عفر)، هه‌روه‌ها

ناوی خوشکه‌کانیشی بریتی بوون له (نوم هانی، جومانه‌).

موسلمان بوونی نیمامی علی (ﷺ):

پژدتیکیان نیمامی علی هات بۆ مالی پیغمبه (ﷺ) و سهیری کرد پیغمبه (ﷺ) و خدیجه نویژده‌کن، نیمامی علی سه‌ری سوپما، چونکه جارانی پیشتر شتی وای نه‌بینی بوو، بۆیه وه‌ستا تا نویژده‌کیان ته‌واو کرد، دواتر چوو بۆ لای پیغمبه (ﷺ) و پیی وت: نه و کاره چی بوو ئیوه نه‌نجامتان ده‌دا؟ پیغمبه (ﷺ) یش فرموی: (دین الله اصطفاه لنفسه و بعث به رسله، فادعوك الى الله وحده و الى عبادته و تكفر باللات والعزى). (ئمه په‌یام و نایینی خوای گه‌وره‌یه که خۆی مه‌لیبژاردوه و پیغمبه‌رانی ناردوه تا بیگه‌یه‌نن به خه‌لک، منیش داوات لیده‌که‌م باوه‌پ به‌خوا به‌یتیت و بته‌کانی لات و عوززا به درۆ و ناراست بزانیت، به‌لام علی سه‌ری سوپما و تی با برۆم باسی بکه‌م بۆ باوکم نه‌گه‌ر پازی بوو ئینجا باوه‌پ دینم، پیغمبه (ﷺ) حه‌زی نه‌کرد نیمامی علی نه‌وه بگپزیتته‌وه و فرموی: (يا علي اذا لم تسلم فاکتم) واته: (علی نه‌گه‌ر موسلمان نابیت، ئمه لای که‌س باس مه‌که).

نیمامی علی نه‌و شه‌وه به‌رده‌وام بیری له قسه‌کانی پیغمبه (ﷺ) ده‌کرده‌وه و ده‌یویست بزانیت موسلمان بیت باشه یان هه‌ر وه‌ک جارانی بیت، به‌لام له دره‌نگه شه‌ودا خوای گه‌وره دلی نیمامی علی نه‌رم کردو نیمامی علی بریاریدا به‌بی نه‌وه‌ی به باوکی بلّیت موسلمان بیت.

به‌یانی به په‌له چویه خزمه‌تی پیغمبه (ﷺ) و باوه‌پی هیناو موسلمان بوو، به‌لام نیمامی علی نه‌یده‌هیشته باوکی به موسلمان بوونی بزانیت، به‌لکو هه‌ر به نه‌یتی

زنجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کالی پیغمبه (ﷺ) بومندالان

له‌گه‌ل پیغمبه‌ر (ﷺ) دا نویژی ده‌کرد و قورئانی ده‌خویند و فی‌ری زانیارییه‌کانی نیسلام ده‌بوو.

به‌لام پوژنکیان نه‌بووتالیب پیغمبه‌ر (ﷺ) بو نیمامی‌علی بی‌نی نویژیان ده‌کرد، نه‌بووتالیب به‌موحه‌مه‌د (ﷺ) ی‌وت: برازای خو‌شه‌ویستم نه‌وه چی ده‌که‌ن!!! پیغمبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (مامه‌گیان نه‌مه‌ئایینی خوا و فریشته‌کانی خوا و پیغمبه‌ره‌کانی خوا و نیبراهیمی‌باپیرمانه)، به‌لام نه‌بووتالیب موسلمان نه‌بوو و‌تی: برازای خو‌شه‌ویستم من ناتوانم واز له‌ئایینی باو‌باپیرانی خو‌م به‌ینم، به‌لام به‌ئینی پیداکه تا ماوه‌پالپستی بکات و نه‌هیتیت‌ئازار بدریت، چونکه نه‌وه‌یزانی که پیغمبه‌ر (ﷺ) چنده‌پاستگور و به‌په‌وشته، نیمامی‌علی له‌وماوه‌یه‌دا بۆ بانگه‌واز کردن بۆ ئایینی خوا یارمه‌تی پیغمبه‌ر (ﷺ) ی‌ده‌دا و خو‌ی فی‌ری زانیارییه‌کانی نیسلام ده‌کرد و بۆ ه‌موو شوینتیک له‌گه‌ل پیغمبه‌ر (ﷺ) ده‌چوو و به‌جی‌نه‌ده‌هیتیت. پیغمبه‌ر (ﷺ) یش نیمامی‌علی زور خو‌شده‌ویست و گرنگیه‌کی زوری پیده‌دا، ته‌نانه‌ت نه‌وه‌پوژه‌ی نه‌بووتالیبی باوکی کورچی‌دوایی کرد، پیغمبه‌ر (ﷺ) نازی نیمامی‌علی کیشا و دلنه‌وایی دایه‌وه و داوای له‌نیمامی‌علی کرد که باوکی بشوات و نه‌سپه‌رده‌ی بکات.

نیمامی‌علی چ‌ندین جار له‌بانگه‌واز کردنیدا بۆ نیسلام یارمه‌تی پیغمبه‌ر (ﷺ) ی‌ده‌دا، نه‌وه‌تا نه‌بووزهر کاتی ده‌یه‌ویت موسلمان بی‌ت نیمامی‌علی به‌لیزانانه‌ده‌بیات بۆ لای پیغمبه‌ر (ﷺ) بو له‌وی نه‌بووزهر باوه‌پ ده‌هیتیت، نه‌بووزهر هاته‌ناو‌شاری مه‌ککه و به‌دوای پیغمبه‌ر (ﷺ) دا ده‌گه‌را، نیمامی‌علی که زانی نه‌بووزهر که‌س

ناناسیت و بیگانہ، میوانی کرد بق مالی خویان و لهوی ماوه یه ک له لای بوو، دواتر که زانی نه بووزر ده یه ویت پیغمبر (ﷺ) ببینیت، داوی له نه بووزر کرد که به داویدا بیت و کاری نه کات که بیباوه پان پی بزائن، به و جوره نیامی علی نه بووزرہی برد بق لای پیغمبر (ﷺ) و نه بووزر له وی موسلمان بوو.

هره ما کاتی پیغمبر (ﷺ) ده چوو بق سهردانی هوزه کان تا نایینی نیسلامیان پی بگه یه نیت، نیامی علی له گه ل خویدا ده برد، چونکه دلنیابوو که نیامی علی له گه لیدا راستگویه و پالپشتی پیغمبر (ﷺ) ده کات، به مجوره نیامی علی زانی مندالی خوی له خزمته پیغمبر (ﷺ) برده سر و فیری کومالی شتی جوان و زانیاری نیسلام بوو، له وانه:

۱- نیامی علی فیری نه وه بوو که تنها یه ک خوا هیه و هیچ کس نییه هیندهی خوی گوره به هیز بیت، به لکو پیغمبر (ﷺ) یش به نده یه کی خویا.

۲- مرؤف بق نه وه دروستکراه که پرستشی خوی گوره بکات تا بچیته به هشتی به رین.

۳- ده بیت موسلمان ره وشت و ناکاری جوانی هه بیت و بیته نمونه بق هه مور خه لکانی تر تا بزائن نایینی نیسلام چنده جوان و دروست و گوره یه.

۴- نیامی علی فیری نه وه بوو که هر موسلمانیک نایینی نیسلامی وه رگرت، ده بیت جیبه جیتی بکات و خه لکی تریش فیر بکات و ناماده بیت له پیناو نایینی نیسلامدا مال و گیانی خوی به خت بکات.

پەندو نامۆزگاری:

دەبێت یارمەتی خزم و کەسو کارە پیر و هەژارەکانمان بدەین وەک چۆن پێغەمبەری ئازیزمان (ﷺ) یارمەتی ئەبووتالیبی دا.

هەر کاتی کە سێکی راستگۆ و دڵسۆز پەوشتتێکی جوانی فێر کردین، پێویستە لێوێ فێر بین و سوپاسی بکەین.

موسڵمانی ژیر و وریا ئەو کەسە یە کە کاتی خۆی فێری شتێکی جوان و چاک بوو، هەوڵدات خەلکی تریش فێر بکات تا هەموان سوودی لێ وەرگرن.

کاتی کە سێ پێی وتین با شتێک بە نەیتنی بپاریزین و لای هیچکەس باسی نەکەین، نابێ بپۆین بیکتێرینەو بۆ خەلک، چونکە ئەو لە ئیسلامدا تاوانە.

با ئێمەش وەک ئیمامی عەلی هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ) بین و بە جێی نەهێلین، ئەگەر ئێستا پێغەمبەر (ﷺ) نەماوە خۆ فەرموودە پێرۆزەکانی ماون، ئەگەر هەموو کاتی فەرموودەکانی بخوینینەو و جێبەجێیان بکەین، ئەو وەک ئەو وایە هەمیشە لەگەڵ پێغەمبەر (ﷺ) بین.

نیمامی علی (ﷺ) له کاتی کوچکردنی پیغمبر (ﷺ) بو

مەدینە:

کاتی پیغمبر (ﷺ) ویستی کوچ بکات بو شاری مەدینە، هەولیدا پیشتر کارویارەکانی له مەککەدا تەواو بکات ئینجا بچیت بو شاری مەدینە، پیغمبر (ﷺ) حەزی نەدەکرد مەککە بەجی بهیلتیت بەلام ناچاربوو، چونکە بیباوەرەکان وازیان لی نەدەهینا و نازاریان دەدان.

پیغمبر (ﷺ) ویستی له گەل نیمامی ئەبووبەکری صدیق کوچ بکات، بەلام هەندی شت ومەک و ئەمانەتی خەلکی شاری مەککە ی لە لا بوو، پیغمبر (ﷺ) دەویست بیاندا تەو و دەست خاوەنەکانیان، بو ئەمە بریاریدا نیمامی علی کوپی ئەبووتالیب بەجی بهیلتیت تا ئەمانەتەکان بگێریتەو، پیغمبر (ﷺ) داوای له نیمامی علی کرد له شوینەکە ی ئەودا بخەویت و لەوی بیست تا ئەمانەتەکان تەسلیم بکاتەو، ئینجا پیغمبر (ﷺ) و نیمامی ئەبووبەکر پێکەو، چونە دەری تا کوچ بکەن بو شاری مەدینە.

نیمامی علیش له شوینەکە ی پیغمبر (ﷺ) نووست، بیباوەرەکانیش نەخشەیان دانابوو پیغمبر (ﷺ) بکوژن، کاتی شو و چون بو ئەوی سەیردەکەن نیمامی علی له شوینی پیغمبر (ﷺ) دا، وتیان ئە ی علی کوا موخە مەد؟ ئەویش وتی: نازانم له کوێیە؟ بیباوەرەکان تەواو بێ هیوا بوون و نەیان دەزانی چی بکەن، نیمامی علی خۆشەویست زۆر خۆشحال بوو که توانی بە سەرکە وتوانە کارەکانی جێبەجی بکات و هیچ ترسی له مردن نەبوو.

کوچکردنی ئیمامی عەلی (ﷺ) بۆ مەدینە :

لە درای ئەوێ عەلی کوپی ئەبو تالیب یەک یەک ئەمانەتەکانی گێرایەوێ بۆ خاوەنەکانی و دانیابوو هیچ کەس نییە ئەمانەتەکی وەر نەگرتبێتەوێ، ئینجا بریاریدا کۆچ بکات بۆ مەدینە بۆ لای پێغەمبەر (ﷺ)، بەلام ئیمامی عەلی نە و شتر و نە ئەسپی پێ نەبوو، هاوڕێشی لەگەڵدا نەبوو، ئەمەش کاریکی سەختە، بەلام ئیمامی عەلی نامادەبوو هەر ناپەڕەتییەکی بچەژێت تا زووتر بە دیداری پێغەمبەر (ﷺ) شاد بیتەوێ. ئەو نامادەبوو برسیتی و تینویتی و ماندویتی بچەژێت، بەلام بگات بە پێغەمبەر (ﷺ).

ئیمامی عەلی بە پۆژ پێی نە دەکرد، چونکە خۆرە تاویکی زۆر گەرم بوو، کاتی شەو دەهات ئیمامی عەلی بەتەنها و بە پێ دەپۆشت بە پێدا و بەوجۆرە ئیمامی عەلی بەو پەڕی ماندویتی و سەختییەوێ پێگەی کۆچی بپێ تا گەیشتە خزمەتی پێغەمبەر (ﷺ) و جاریکی تر پێی شاد بوویەوێ.

ژیانی ئیمامی عەلی (ﷺ) لە مەدینەدا :

کاتی ئیمامی عەلی گەیشتە شاری مەدینە، سەیردەکات موسڵمانان هەموویان لەوێ کۆبوونەتەوێ و خوشی و کامەرانی دایگرتوون، موسڵمانان لە جیاتی ئەوێ نازار بدرین پێزیان لێدەگیریت و مال و سامانیان لەگەڵدا دابەش دەکری و بە براگیان و خوشکی بە پێز ناوی یەکتەر دەبن، سەیر دەکات موسڵمانان خۆیان سەرقالا کردبوو بە مزگەوتەوێ و سەرقالی نیشکردن، هەر و هەر خەلکیکی زۆری مەدینەش موسڵمان بون و پێغەمبەر (ﷺ) هەموو موسڵمانیکی مەککەیی لەگەڵ موسڵمانیکی مەدینەدا کردبوو بە برا و مال و سامان و زەوی و باخیان بۆ هەردووکیان دەبوو.

زنجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کالی پیغه‌مبەر (ﷺ) بومندالان

.....
ئیمامی عەلی بە پیغه‌مبەر (ﷺ) ی وت: ئەو پیغه‌مبەری خوا! کێ دەبیت بە برای من؟ من خۆم بە تەنهام، پیغه‌مبەر (ﷺ) بیش پێی فرموو: (یا علی انتا اخی فی الدنیا و الاخرة) عەلی گیان تۆ لە دنیاو دواپۆژدا برای منی، بەمجۆرە چاکترین بەش و خۆشی کەوتە بەر ئیمامی عەلی.

بەندو نامۆزگاری:

هەموومان دەبیت خاک و ولاتی خۆمانمان خۆشبۆیت، وەك چۆن پیغه‌مبەر (ﷺ) ولاتی خۆی خۆش ویست، بەلام دەبیت پیرمان بیت ئایینەکەمان لە هەموو شتێک گرنگترە.

با ئیمەش هەول بەدەین ئەمانەتەکان بپارێزین و بیاندهینەووە دەستی خاوەنەکانیان، سەیرکەن ئیمامی عەلی چۆن ئەمانەتەکانی پیغه‌مبەر (ﷺ) ی گێڕایەووە بۆ خاوەنەکانی. موسڵمان نامادەیه لە پێناو خۆشەویستی خواو پیغه‌مبەرە کەیدا هەموو ئازار و ناپه‌حه‌تییه‌ک کە بێت پێی بیچەژیت بۆ ئەو‌هی ئەوان لێی پازی بن.

چاکترین برایەتی و خوشکایەتی برایەتی و خوشکایەتی ئیسلامە، موسڵمان دەبیت چی بۆ خۆی پێی خۆشە، بۆ براو خوشکە موسڵمانەکە‌ی خۆشی پێی خۆش بیت و یارمەتی یەکتەر بدەن.

ژنهنانی ئیمامی عەلی (ﷺ) کۆری ئەبووتالیب:

ئیمامی عەلی کۆری ئەبووتالیب لە مەدینەدا بوو، بەلام تەمەنی گە‌یشتبوووە ئەو‌هی کە ئیتر بێر لە هاوسەرگیری بکاتەووە و ژن بهێنیت، بۆ ئەمەش بیری دەکردەووە کە چ ئافەرەتێک بهێنیت، هەرچەندە سەیری دەکرد چاکترین ئافەرەتێک کە دۆزییەووە بریتی

بوو له فاتيمه ی کچی پیغمبه (ﷺ)، چونکه هم کچی پاک و باوه پدار بوو، هم باوکیکی گوره و خوشه ویستی هه بوو که پیغمبه (ﷺ) بوو.

بۆ نه مهش که سیکي نارد تا بچینه داوای فاتیمه، نیمامی علی خوی شهرمی ده کرد بچیت، چونکه ماوه یه کی زور له مالی پیغمبه (ﷺ) زیابوو، پیغمبه (ﷺ) بیش پازی بوو، به مجوره نیمامی علی و فاتیمه بوون به هاوسه ری به کتر، نیمامی علی که سیکي هه ژار بوو و مال و سامانیکي که می هه بوو، به لام پیغمبه (ﷺ) بیانوی پی نه گرت، چونکه گرنگ لای پیغمبه (ﷺ) نه وه بوو که کوره که که سیکي باوه پدارو ژيرو به ره وشت بیت، پیغمبه (ﷺ) نیمامی علی و فاتیمه ی فیزی نه وه کرد که ریزی به کتر بگرن و به کترین خوش بویت و له سه ر پاره و سامان ژيانی خویان تال نه کهن، به لکو گرنگ نه وه یه که پازی بن به وه ی که هه یانه.

له نه نجامی هاوسه رگیری فاتیمه و نیمامی علی به وه خوی گوره چه ند مندالیکي پی به خشین که ناودارترینیان نیمامی حه سن و حوسه یین بوون خوی گوره له هه موویان پازی بیت.

نیمامی علی (رضی الله عنه) له جهنگه کانی پیغمبه (ﷺ) دا:

نیمامی علی وه ک زوری هه هاوه لانی تر له جهنگه کانی پیغمبه (ﷺ) دا به شداری ده کرد، به لام نه و له هاوه لان جیاوازتر بوو، چونکه زیاتر به شداری له جهنگه کانداهه بوو و پۆلکی گوره تری هه بوو. پیغمبه (ﷺ) بیش له جهنگه کانداهه گرنگیه کی زیاتری به نیمامی علی ده دا.

له جهنگی به دردا که سهره‌تای جهنگی موسلمانان بوو، بیباوه‌پان داویان کرد که هر کام و سی کهس بهینن تا جهنگ بکن، بیباوه‌پان سی کهسیان هاتنه ناو مه‌یدانه‌که‌وه، موسلمانان کانیش سی کهسیان چوونه دهره‌وه، به لام پیغمبر (ﷺ) گپرانندیه‌وه و سی کهسی تری نارد، یه کیگ له وانه حه مزه‌ی کوپی عه بدولموته لیب و یه کیان نه بووعوبه‌یده و نه وی تریشیان نیامی علی بوو، نیامی علی زور به نازایانه بیباوه‌په‌که‌ی به رامبهری خوی گوشت، حه مزه‌ش به رامبهره بیباوه‌په‌که‌ی خوی گوشت، نیجا پیکه‌وه چوون بۆ یارمه‌تیدانی نه بووعوبه‌یده که بریندار بوویوو، نیامی علی له جهنگ‌که‌دا زور به دلیرییه‌وه جهنگی ده‌کرد و له جهنگ‌که‌دا موسلمانان سهرکه‌وتن.

هه‌روه‌ها نیامی علی له جهنگ‌کانی تریشدا به‌شداری ده‌کرد، نه و ناماده‌بوو گیانی خوی له پیناری خوای گه‌وره‌دا به‌خت بکات، چونکه ده‌یزانی نه‌گه‌ر له و جهنگ‌دا بکوژیت نه‌وا شه‌ید ده‌بیته و به‌هشتی به‌رین ده‌بیته شوینی.

له ریکه‌وتننامه‌ی حوده‌بیه‌شدا کاتی پیغمبر (ﷺ) ویستی بچیت بز سهردانی مالی خوا، که چی قوره‌یشیه‌کان رینگه‌یان پینه‌دا، له کوتاییدا بریار درا که ریکه‌وتن بیه‌ستن، نه و که‌سه‌ی ده‌قی ریکه‌وتننامه‌که‌ی ده‌نوسی نیامی علی بوو، به‌مجوره پیغمبر (ﷺ) نه‌مجاره‌ش گهرنگی تاییه‌تی به نیامی علی کوپی نه‌بوو تالیب دا.

هه‌روه‌ها له جهنگی خه‌بیه‌ریشدا کاتی پیغمبر (ﷺ) بریاریدا هیرش بکاته سهر جووله‌که‌کانی خه‌بیه‌ر، موسلمانان بز نه و جهنگه کوپوونه‌وه، به لام قه‌لاکه زور سه‌خت بوو و جووله‌که‌کان زور به سه‌ختی به‌رگرییان ده‌کرد، پیغمبر (ﷺ) فه‌رموی:

سبه‌ینی ئالاگه ده‌ده‌مه ده‌ست که‌سێکه‌وه خواو پیغه‌مبه‌ری خوای زۆر خۆش ده‌وێت و خواو پیغه‌مبه‌ری خوایش نه‌ویان زۆر خۆش ده‌وێت، ئه‌و که‌سه‌ش ئیمامی‌ عه‌لی بوو. به‌لام ئیمامی‌ عه‌لی له‌ و کاته‌دا نازاری چاری هه‌بوو، پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) یش عه‌لی بانگکرد و تفی دا له‌ چاری بۆ نه‌وه‌ی چاری چاک بپه‌وه، به‌کسه‌ر چاری ئیمامی‌ عه‌لی چاک بوویه‌وه، ئینجا پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) ئالاگه‌ی دایه‌ ده‌ست و له‌ کۆتاییدا موسلمانه‌کان سه‌رکه‌وتن، نه‌مه‌ش پزێکی تری گه‌وره‌ بوو که‌ پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) له‌ ئیمامی‌ عه‌لی گرت. ئیمامی‌ عه‌لی به‌کێکه‌ له‌ هاوه‌له‌ به‌پزانه‌ی که‌ موژده‌ی به‌هه‌شتیان پیدراوه، واته‌ له‌ پزۆی دوایدا به‌کسه‌ر ده‌چنه‌ به‌هه‌شت، چونکه‌ ئیمامی‌ عه‌لی که‌سێکی زۆر له‌ خواترس و به‌ئیمان و پزکوپێک و موجاهید بوو، هه‌روه‌ها ئیمامی‌ عه‌لی له‌ فه‌تحی مه‌که‌ه و جه‌نگی حونه‌یندا به‌شداری کردوه‌و پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) هه‌ر نه‌رکێکی پێ سپارد بپێت ئیمامی‌ عه‌لی جێبه‌جێی کردوه‌.

په‌ندو نامۆزگاری:

موسلمان هه‌ولێدات له‌ هه‌موو کارووباریکی ژیا نیدا هاوپی و دۆستی ئیماندار په‌یدابکات، له‌ قوتابخانه‌و خوێندنگه‌و دووکان و نیشکردن و... هتد. وه‌ک چۆن ئیمامی‌ عه‌لی ژنێکی ئیماندارێ هێنا.

ده‌بپێت موسلمان ناماده‌ بپێت مال و گیانی له‌ پێناو ئیسلامدا به‌خت بکات، سه‌یرکه‌ن هاوه‌لان چۆن به‌ خۆشحالی و شانازییه‌وه‌ له‌ جه‌نگه‌کاندا له‌ پێناو سه‌رخستنی ئایینی ئیسلامدا به‌شداریان ده‌کرد، چۆن له‌ ماله‌وه‌و کاتی ناشتیشدا بانگه‌وازیان بۆ ئایینی ئیسلام ده‌کرد.

با مندالان و گه‌نجان وه‌ک ئیمامی‌ عه‌لی له‌ هه‌ولی زانیاری و خوێندندا بن.

نیمای عالی (ﷺ) له کاتی مردنی پیغمبر دا (ﷺ)؛

له سالی ۱۱ کزچیدا پیغمبر (ﷺ) له دوی نه‌وهی له کوتا حه‌جی مالی خوای گه‌ورده‌دا گه‌رایه‌وه بۆ شاری مه‌دینه، هستی به نه‌خوشیبه‌کی سه‌خت ده‌کرد و نازاره‌کی هینده زیادی کرد تا نه‌وهی له‌جیگه‌دا کهوت، له و ماوه‌یه‌دا نیمای عالی همیشه له‌گه‌ل پیغمبر (ﷺ) بوو و هیچ کات به جینی نه‌ده‌هیشت.

کاتی پیغمبر (ﷺ) ده‌یویست بچیت بۆ مالی یه‌کێک له‌ خیزانه‌کانی تری، نیمای عالی یارمه‌تی ده‌دا، کاتیکیش ده‌یویست بچیت بۆ مزگوت هر نیمای عالی له‌گه‌لیدا بوو، نه‌مه‌ وای کردبوو کوتا ساته‌کانی ته‌مه‌نی پیغمبر (ﷺ) له‌گه‌ل نیمای عالی عه‌لیدا بیت، تا نه‌وهی له‌ کوتاییدا گیانی پاکی گه‌رایه‌وه بۆ لای خوای گه‌وره.

موسلمانان دوچاری خه‌فت و نارچه‌تی بوون، نیمای عالی ته‌واو خه‌فته‌بار بوو، چونکه هم پیغمبره‌که‌ی و هم ناموزاکه‌ی و هم باوکی خیزانه‌که‌ی که موچه‌مه‌د (ﷺ) بوو مرد، نیمای عالی به‌ ته‌رمی پیغمبر (ﷺ) وه سه‌رقال بوو، دوی نه‌وه قسه‌کرا له‌سه‌ر نه‌وهی چۆن ته‌رمی پیغمبر (ﷺ) بشۆن؟ نیمای عالی ته‌رمه‌که‌ی شۆردو له‌گه‌ل کۆمه‌لی له‌ موسلمانان نه‌سه‌رده‌یان کرد.

به‌م جۆره نیمای عالی جارێکی تر زیانی تووشی نارچه‌تی بوویه‌وه و هینده‌ی تر هستی به‌ ته‌نهایی و بیتاقه‌تی ده‌کرد، چونکه پیغمبره‌که‌ی که همیشه ناگای لێی بوو به‌جینی هیشت.

نیمامی عهلی (ﷺ) له سهردهمی خهلیفه گانی راشیدیندا:

ده توانین بهم شیوه ژبانی نیمامی عهلی له سهردهمی جینشینه گاندا باس بکهین:

نیمامی عهلی له سهردهمی نیمامی نه بوویه کردا (ﷺ):

پاش نه وهی پیغمبر (ﷺ) کزچی دواپی کرد، موسلمانان هه موو به یعه تیان دا به نیمامی نه بوویه کر، به لام له و کاته دا نیمامی عهلی سه رقالی نه سپه رده کردنی پیغمبر (ﷺ) بوو، بویه به یانی نیمامی عهلی چوو له مزگهوت به یعه تی دا به نیمامی نه بوویه کر.

له سهردهمی دهسه لاتی نیمامی نه بوویه کردا، نیمامی عهلی گوپرایه لی فرمانه گانی خهلیفه ی موسلمانانی ده کرد، هه روه ها موسلمانانی فیری زانسته شه رعییه کان ده کرد، له م سهردهمه دا نیمامی عهلی ترووشی ناخوشییه کی زلدر سهخت بوو، نه ویش نه وه بوو که فاتیمه ی خیزانی کزچی دواپی کرد و گه پایه وه بۆ لای خوای گه وره، نیمامی نه بوویه کر له و کاته دا چوو بۆ مالی نیمامی عهلی و سهردانی فاتیمه ی کچی پیغمبر (ﷺ) کرد، له و کاتی نه خوشی فاتیمه دا نیمامی نه بوویه کر نه سمائی ژنی خوی نارد تا خزمه تی فاتیمه بکات و ناگاداری بییت.

نیمامی عهلی به کیک بوو له و که سانه ی که نیمامی نه بوویه کر پلویزی پیکرد تا بزانییت له دوا ی خوی کی بکات به جینشین موسلمانان، نیمامی عهلیش پیتی باش بوو نیمامی عومهری کوپی خه تتاب بییت به جینشین موسلمانان.

ئىمامى عەلى لە سەردەمى ئىمامى عومەردا (ﷺ):

ئىمامى عەلى لە سەردەمى ئىمامى عومەردا بەردەوام لە ژێر فەرمانى خەلیفەدا بوو، ئەو خزمەتى موسلمانانى دەکردو فێرى بنەماکانى ئىسلامى دەکردن، ئىمامى عومەرىش لە کاروبارەکاندا پراوێزى بە ئىمامى عەلى دەکرد.

دەگێرپنەوێ جارێک ئىمامى عەلى زىيەكى لى و ن دەبیت، جووله که یەك دەبیات بۆ خۆی، کاتى ئىمامى عەلى دەیبینیت پێى دەلێت ئەوێ هى منە، بەلام جووله که که پێى ناداتەو، ناچار دەچیت بۆ لای ئىمامى عومەر تا دادگایان بکات، لەوێ ئىمامى عومەر بە ئىمامى عەلى دەلێت: هیچ بەلگە یەکت هەیه که ئەوێ هى تۆیه؟ ئەویش دەلێت: نا، بە جووله که که ش دەلێت: نامادەى سویند بخۆیت هى تۆیه؟ جووله که که ش سویند دەخوات که هى خۆیتى، بەوجۆرە ئىمامى عەلى پازى دەبیت و دادگایه که ی قبول دەبیت.

ئىمامى عەلى لە سەردەمى ئىمامى عوسماندا (ﷺ):

کاتى ئىمامى عومەر شەهیدکرا، لە پێش شەهیدبوونیدا کۆمەلێک لە هاوێلانێ کۆکردنەوێ که که شەش کەس بوون تا که سێک هەلبژێرن بۆ جێنشین، ئەوانیش ئىمامى عوسمانیان هەلبژارد، بۆیه موسلمانان هەموویان بەیعتیان دا بە ئىمامى عوسمان و ئىمامى عەلىش بەیعتى پێدا.

لە سەردەمى ئىمامى عوسماندا ئىمامى عەلى گۆتپایەلى فەرمانەکانى خەلیفە بوو، هەرۆه خزمەتى موسلمانانى دەکرد، کاتى ئىمامى عوسمان قورئانەکانى کۆکردنەوێ یەك قورئانى هێشتەوێ، ئىمامى عەلى دەستخۆشى لیکرد و بە کارێکی چاکی دەزانى.

انجیره‌ی مندالان (۲) خلیفه‌کانی پیغمبه (ﷺ) بؤ مندالان

به وچۆره ئیمامی علی ده ژیا تا نه وهی سه به ئیه ناپاکه کان سه ریان مه لداو بریاراندا
ئیمامی علی شه هیدبکه ن، ئیمامی علی به و کاره ناپازی بوو، به لام نه یده توانی
پنگرییان لی بکات، چونکه نه وان زۆر بوون.

پرسیار/ سه به ئیه کان کین؟

وه لام/ نه و کومه له ناپاکه خراپه کارانه بوون که به ئیمامی عوسمان پازی نه بوون و
بریاراندا ئیمامی عوسمان شه هید بکه ن و نه وه بوو دواتر شه هیدیان کرد، ناوی
سه رکرده که یان عه بدوللای کوری سه به بوو.

ئیمامی علی (رضی الله عنه) له سه رده می خیلافه تیدا؛

کاتی ئیمامی عوسمان شه هیدکرا، له دواي نه و موسلمانان ئیمامی علییان کرد به
جینشین خویان، به لام هندی له موسلمانان وتیان: ده بییت بزانی کئی ئیمامی
عوسمانی کوشتووئه ئیمه ش نه و بکوژینه وه، ئینجا ئیمامی علی بییت به جینشین،
چونکه موسلمانان ئیمامی عوسمانیان زۆر خوشده ویست، ئیمامی علی کاتی
ده سه لاتی گرته ده ست که وته پنگخستنی کاروباره کانی ده ولته ت، مه ولی ده دا مانی
مه مو که سه کان بدات مه روه ک چون جینشینه کانی تریش وایان کرد، مه روه ها ئیمامی
علی مه ولی ده دا دادپه روه ری له ناو ولاتدا بلاو بیته وه، وتاری به سوودی پیشکه ش
به خه لک ده کرد و له مزگه وتدا نوژی بؤ ده کردن، مه رچه نده ئیمامی علی سه رکرده ی
موسلمانان بوو، که چی وه ک مه ژاریک ژیا نی ده برده سه ر، چونکه نه و پیتی وابوو ده بییت
مه مو موسلمانان خۆراک و نان و مالیان مه بیته ت، ئینجا خۆی تیر نان بخوات، ئیمامی
علی له کاروباره کانیدا زۆر ماندوو ده بوو. چونکه کومه لی خه لکی لاسارو نازاره چی

هاتبوونه ناو خاک و دہ سہ لاتہ کہ یوہ، ئه ویش دہ یویست بہ لہ سہ رخوی لایان بیات، یہ کیک لہ و ناخوشیانه ی لہ سہ رده می دہ سہ لاتی ئیمامی عہ لیدا پویدا بریتی بوو لہ جنگی نیتوان موسلمانان.

پرسار/ بۆچی موسلمانان لہ نیتوان خویاندا جنگیان دہ کرد؟

وہ لام/ چونکہ ہندی لہ موسلمانہ کان پئیان وابوو دہ بیت یہ کسہر ئه و کہ سانه بکوژین کہ ئیمامی عوسمانیان شہید کرپوہ، بہ لام ہندیکی تریان پئیان وابوو دہ بی کہ میٹ خورابگین ئینجا بیانکوژن، بۆ ئوہی زال بین بہ سہ ریاندا، لہ و جنکہ دا موسلمانان تووشی ئازارو نارہ حہ تیہ کی زورپوون و خہفت و پہ ژارہ دایگرتن. چونکہ سہ بیرانده کرد ہہ موویان موسلمانن، کہ چی یہ کتر دہ کوژن، ئیمامی عہ لیش زور بیزارو خہفت بار بوو و نہ یدہ زانی چی بکات، تا ئوہی جنکہ کہ کوتایی پیتہات، ئیمامی عہ لی ہیندہ بیزارپوو، چہ ندین جار داوای لہ خوای گہ ورہ دہ کرد بیباتہرہ بۆ لای خوی، لہ راستیدا ئوہ وانہ یہ کی گہ ورہ بوو بۆ موسلمانان ہہ تا پوژی نوایی کہ جاریکی تر لہ ناوخویاندا جنہ ک نہ کن و وریابن دوپوہ کان و دوژمنہ کانیاں تووشی جنہ نگیان نہ کن، بہ لکو دہ بی یارمہ تی یہ کتر بدہن.

پہند و ناموزگاری:

۱- دہ بی موسلمان ملکہ چی سہر کردہ ی موسلمانان بیت و لہ فرمانی دہ رنہ چیت. سہ یرکہن ئیمامی عہ لی چون گوژپاہ لی فرمانہ کامی ئیمامی ئه بووبہ کر و عومہر و عوسمان بوو، بہ لام نابیت لہ کاری خراب بہ گوئیان بکہین، بہ لکو دہ بیت ہہ رکاریکی چاکیان وت جیبہ جیتی بکہین.

۲- موسلمان دہ بی لہ بہ رده م سہختی و نارہ حہ تیہ کانی ژیانیدا خوراکر بیت و خوی تووشی تاوان و گوناہ نہ کات، ئوہ تا ئیمامی عہ لی لہ کاتی کڑچی نوایی پیغمبر (ﷺ) و فاتیمہ ی خیزانیدا خوراکرو لہ سہ رخو بوو.

۳- دہبی ناگاداربین کہسانی ناپاک وک سہبہئیہکان نہبنہ ہوی نازاوی ناو
موسلمانان.

۴- نابیت موسلمانان له نیوان خویاندا جہنگبکن و خوینی یہکتر برپژن، چونکہ
موسلمانان ہمویان برای یہکترن و ہمویان شویتکوتہی ئایینی ئیسلامن،
نہگیش شہریانکرد، دہبی زوویہزوو ئاشتیان بکہینہوہ.

شہیدبوونی ئیمامی علی (رضی اللہ عنہ) :

ئیمامی علی زقر لهو باروودبوخہ ناخوشہی کہ تئیدا بوو بیزاربوو. چونکہ سہیری
دہکرد موسلمانان خوینی یہکتر دہپژن و ہموان دژبہیہکن. بویہ داوی لهخوای
گورہکردتا بیباتہوہ بۆلای خوی. ئیمامی علی زقر حہزی له شہیدی دہکرد و له
نزاکانیدا ہیوای شہیدی دہخواست. له شاری مہدینہ لهوکاتہدا کہسیک بہناوی
عہبدوژہحمانی کوپی مولجہم ہہبوو، ئہو ئامادہ نہبوو بہیعت بدات بہ ئیمامی علی.
بہلکو زقر رقیشی له ئیمامی علی بوو، له گہل دوو کہسی تردا پڻککوت کہ له کاتی
دیاری کراو و له نویژی بہیانیدا ہرہکہیان بہکی له سہرکردہکانی موسلمانان بکوژن
کہ بریتی بوون له (علی کوپی ئہبووتالیب، موعاوییہی کوپی ئہبوو سوفیان، عہمری
کوپی عاص). کاتی ہرہکہ له وانہ چوون بۆ کوشتنی کہسی خویان، ئیمامی
موعاوییہو عہمر پزگاریان بوو، بہلام عہبدوژہحمانی کوپی مولجہم بہ خہچہر دای
بہسہر ئیمامی علیدا و شہیدی کرد.

پرسیارہکان

- ۱- نیمامی علی کوپی کی بوو؟ چی په یوه ندیبه کی هه بوو به پیغمبری خواوه؟
- ۲- ده کریت باسی زیانی نیمامی علی له مالی پیغمبر (ﷺ) دا بکهیت؟
- ۳- چۆن نیمامی علی موسلمان بوو؟
- ۴- نه و که سهی له شوینه که ی پیغمبر (ﷺ) خوت کی بوو؟
ا: عومر. ب: سامی. ج: عادل. د: علی.
- ۵- باس له کوچ کردنی علی بکه بو شاری مه دینه.
- ۶- ناوی مندالکانی نیمامی علی چی بوون؟
- ۷- خیزانه که ی نیمامی علی ناوی چی بوو؟
ا: خه نساء. ب: فاتیمه. ج: سازگار. د: سومه بیه.
- ۸- نیمامی علی له جهنگی به دردا چی کرد؟
- ۹- گرنگترین کاره کانی نیمامی علی له سهرده می خیلانه تیدا چی بوون؟
- ۱۰- باس له دادگایی کردنه که ی نیمامی علی له سهرده می نیمامی عومر دا بکه.
- ۱۱- کی نیمامی علی شهید کرد؟ ...
- ۱۲- نایا تر پیت ناخوش بوو که نیمامی علی شهید بوو؟

حەسەنی کوری عەلی (ﷺ)

ناوی:

حەسەنی کوری عەلی کوری ئەبووتالیبە. ناوی باوکی عەلی یە. ناوی دایکی فاتیمە ی کچی پیغمبەری خواوە (ﷺ). بڕایەکی زۆر خوشەویستی هەبوو ناوی حوسەین بوو. چەند خوشک و بڕایەکی تری هەبوو.

لەدایکبوونی ئیمامی حەسەن (ﷺ):

موسلمانان کۆچیان کردبوو بۆ شاری مەدینە، پیغمبەری ئازیزیش دواتر کۆچی کرد بۆ مەدینە و عەلی کوری ئەبووتالیبی لە شوێنی خۆی دانا، دواوی ئیمامی عەلی کوری ئەبووتالیبیش کۆچی کرد بۆ مەدینە و چوو لە پیغمبەر (ﷺ)، ئیمامی عەلی داوای فاتیمە ی کچی پیغمبەر (ﷺ) ی کرد، پیغمبەر (ﷺ) ییش پازی بوو، بەوجۆرە ئیمامی عەلی و فاتیمە بە بەکەرە خێزانێکیان دروستکرد و لە شاری مەدینە و لە گەڵ پیغمبەری ئازیزدا بە ئیمان و خواپەرستییهوه ژیانیان دەبردەسەر.

پۆزێکیان لە مانگی ڕەمەزاندای پیغمبەر (ﷺ) کە بە ڕۆژوو بوو ویستی سەردانی مالی فاتیمە ی کچی بکات، ئەو دەیزانی فاتیمە نزیکە مندالی ببیت، ئەو بوو فاتیمە مندالی بوو، بۆیە پیغمبەر (ﷺ) ویستی بچیت بۆ لایان و پیرۆزباییان لێ بکات و مندالەکەش ناوبنێت، پیغمبەری ئازیز بەو تەمەن گەرەبەیی خۆیەوه چوو بۆ مالی ئیمامی عەلی و فاتیمەو لەوی دانیشت، پاش کە مێک فەرمووی (ارونی ابنی ما سەیتموه) ئادە ی کورە شرینە کەم نیشان بەن تا بزانم ناوی چی لێدەنێت، ئیمامی عەلی وتی: دەمەوێت ناوی (حەرب) ببیت، واتە جەنگ، بەلام پیغمبەر (ﷺ) حەزی نەکرد و فەرمووی (بل هو

.....
حسن) نا با ناوی حهسن بیټ و بهو جوره منداله که یان ناو نا حهسن، نینجا پیغمبری نازیز نیمامی حهسینی گرتسه باوهش و بانگیدا به گوئیدا و دواتر پیغمبر (ﷺ) مه پزگی چاکی بو نیمامی حهسن سه ربیری و به خیر له ریگی خوادا کردی و نزای خیری بو نیمامی حهسن کرد، چونکه پیغمبر (ﷺ) هر له و کاته وه نیمامی حهسینی زور خوش دهویست و هیوای وابوو که سینی چاک و موسلمان و به پزگی لی ده ریټ.

پرسیار/ بوچی پیغمبر (ﷺ) ناوی منداله کی گوی بو حهسن؟

وه لام/ چونکه ده بیټ ناوی جوان و باش له مندال بنریټ، نه وان ناویان نابوو جهنگ، به لام پیغمبر (ﷺ) ناوی نا (حهسن) واته که سی چاک و پزگی پزگی.

پرسیار/ بوچی پیغمبر (ﷺ) بانگی دا به گویی حهسندا؟

وه لام/ چونکه مندال کاتی له دایک ده بیټ، شهیتان ده بیټ نازاری بدات، به لام کاتی بانگ درا به گویی مندالدا شهیتان دور ده که ویته وه، چونکه شهیتان زور پی له بانگ و له بانگان ده ترسیټ.

پهند و ناموزگاری:

۱- با سهردانی خزمه کانمان بکهین ههروهک پیغمبر (ﷺ) سهردانی نیمامی علی و فاتیمه ی کرد.

۲- با همیشه ناوی جوان له مندال بنیټین و به کتری به ناوی جوانه وه بانگ بکهین.

۳- ئەگەر ئێمە پۆژانە گوێ لە بانگ بگرین، ئیتر شەیتان لیمان پادەکات و نزیک نابێتەو، چونکە شەیتان رقی لە بانگە.

۴- فیری ئەو دەبین ئەگەر پارە و سامانمان هەبوو، با لە کاتی مندال بووندا مەرو مالات سەربەپرین و خێر بکەین بۆ ئەو مندالە، هەرۆک چۆن پێغەمبەر (ﷺ) مەپێکی بۆ حەسەنی کچەزای خۆشەویستی سەربەپرێ، هەرۆه‌ها نزای خیری بۆ بکەین و پێ خۆشحال بین کە لە دایک بوو.

ژیانی مندالی ئیمامی حەسەن (ﷺ)؛

ئیمامی حەسەن هەر لە مندالییەو ژیانی لە گەڵ قورئان و نوێژ و کاری چاک و جوان و پەوشتی جواندا دەبردە سەر، چونکە دایک و باوکی و باپیری کە پێغەمبەر (ﷺ) بوو هەمیشە سەرقالی نوێژو قورئان و کارکردنی چاک و پەوشتی جوان بوون، ئیمامی حەسەنیش لەوانەو فیری ئەو شتە جوانانە بوو. چونکە ئەوان ئیمامی حەسەنیان فیر دەکرد.

دایک و باوکی ئیمامی حەسەن هەژار بوون و پارە‌ی زۆریان نەبوو، بەلام ئیمامی حەسەنیش ژیر بوو و بیانوی پێ نەدەگرتن، هەرچییان هەبوا یە پێی رازی بوو و سوپاسی خوای لە سەر دەکرد، چونکە ئیمامی حەسەن دەیزانی ئیمان لە هەموو شتێک گرنگترە و ئەگەر پۆژێک نانی کەم بخوات، ئەوا دەتوانی خۆرا گریبیت و خوای گەورە پاداشتی چاکە‌ی بۆ بنووسیت، بەلام ئەگەر پۆژێک ئیمانی نەبیت، ئەوا خوای گەورە‌ی لێ دەپەنجیت و تووشی تاوان دەبیت، بۆیە ئیمامی حەسەن هەر لە مندالییەو ژیر و تیگە‌یشتوو بوو.

پیغمبه‌ری نازیز نیمامی حه‌سه‌نی زۆر خۆش ده‌ویست و هه‌موو جار له باوه‌شی ده‌گرت و قسه‌ی بۆ ده‌کرد و له‌گه‌لیدا یاری ده‌کرد و ده‌یبرد بۆ مزگه‌وت و له‌لای خۆی دایده‌نیشانده‌ و حه‌زی ده‌کرد هه‌میشه له‌لای بیته، پیغمبه‌ر (ﷺ) هه‌تنده نیمامی حه‌سه‌نی خۆشده‌ویست، ده‌یفه‌رموو (اللهم انی احبه فاحبه واحب من یحبه). (خوابه من حه‌سه‌نم خۆش ده‌ویته، ده‌ی خوابه تۆش خۆشت بویت وئه‌وه‌که‌سه‌شت خۆش بویت که حه‌سه‌نی خۆش ده‌ویته).

جارێکیان پیغمبه‌ر (ﷺ) نیمامی حه‌سه‌نی له‌گه‌ل حه‌سه‌نی بربیدا برد بۆ مزگه‌وت، له‌وی ئه‌وان بۆ خۆیان یارییان ده‌کرد، پیغمبه‌ر (ﷺ) یه‌ش نوێژی ده‌کرد، حه‌سه‌ن و حه‌سه‌ین چوونه سه‌ر کۆلی پیغمبه‌ر (ﷺ) و یارییان ده‌کرد، پیغمبه‌ری نازیز حه‌زی نه‌ده‌کرد یارییه‌که‌یان لی تیک بدات و وه‌ستا تا خۆیان لاجوون، دوا‌ی هه‌وه‌لان گله‌بیان کرد که بۆچی واده‌که‌ن و ده‌یانویست له‌ نوێزه‌که‌ی پیغمبه‌ر (ﷺ) دوریان بکه‌نه‌وه، به‌لام پیغمبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی: (دعهما بابی هما وامي، من احبني فلیحب هذین)، (وازیان لی بینن، به‌ دایک و باوکمه‌وه به‌ قوربانیا‌نیم. هه‌رکه‌سی منی خۆش بویت با ئه‌م دوو منداله‌ی‌شی خۆش بویت، واته نیمامی حه‌سه‌ن و حه‌سه‌ین).

پرسیار/ بۆچی پیغمبه‌ر (ﷺ) نیمامی حه‌سه‌نی ده‌برد بۆ مزگه‌وت؟

وه‌لام/ بۆ ئه‌وه‌ی نیمامی حه‌سه‌ن فیه‌ری مزگه‌وت بیته و بزانیته مزگه‌وت چه‌نده خۆشه و له‌وی تیکه‌لی موسلمانان بیته و فیه‌ری ئاکارو وه‌ی جوان بیته، پیغمبه‌ری نازیز حه‌سه‌نی ده‌خسته قه‌لا دۆشکان (سه‌ر شانی) خۆی و ده‌یفه‌رموو خوابه من

.....
حەسەنم خۆش دەوێت دەی تۆش خۆشت بویت، بەجۆرە ئیمامی حەسەن زۆر جار
لەگەڵ پیغمبەری باپیریدا دەگەرا و فیزی ئاکاری جوان دەبوو.

ئیمامی حەسەن پیزی دایک و باوکی خۆی دەگرت و خۆشی دەوێستن، ئەوانیش
حەسەنیان خۆش دەوێست، بەو جۆرە ئیمامی حەسەن ھەر لە مندالییەوێ ژیا نێکی پەر
لە ئیمامی بەسەر دەبرد، ئەو لەگەڵ حوسەینی برابردا دەگەرا و یاری لە گەڵدا دەکرد،
ئیمامی حوسەین لە حەسەن بچوکتەر بوو و پیزی ئیمامی حەسەنی دەگرت، ئەویش
پیزی دەگرت، ئەو دوو بۆ یەکتریان خۆش دەوێست، بەیەکەوێ دەستی یەکتریان
دەگرت و دەچوون بۆ مزگەوت، لەوێ ھەم یارییان دەکرد و ھەم خزمەتی مزگەوتیان
دەکرد، ھەم لەگەڵ موسلماناندا تێکەڵ دەبوون و گوتیان لە قسە و وتار دەگرت و ھیچ
کات کە سیشیان بێزار نەدەکرد.

ئەوان زۆر بە پێزەوێ لەگەڵ خەڵکدا دەجوولانەوێ و ھەرچییان بزانیایە، حەزیان
دەکرد فیزی کەسانی تری بکەن، پۆژنکیان پیغمبەر (ﷺ) لە گەڵ موسلماناندا
دانیشتبوو قسە ی بۆ دەکردن، ژنیک ھات و وتی ئەو پیغمبەر (ﷺ) حەسەن و
حوسەین ون بوون و دیار نین، پیغمبەر (ﷺ) یە کسەر ھەستایەوێ بە ھاوێ لانی
فەرموو: (قوموا فاطلبوا ابني) (ھەستن و بگە پۆین بە دوا ی پۆلە کاندا) ئینجا ھەموویان
بە یەکەوێ بە دوا ی حەسەن و حوسەیندا گەران تا بینیان لە شاخێکدا بوون، دەبینن
مارێک خۆی نیشان دەدات بۆیان، ئەوانیش دەترسن و باوێشیان کردوێ بە یەکتەردا،
پیغمبەر (ﷺ) بە پەلە چوو ھەردووکیانی ھینا و خستنیە سەر شانی خۆی و
ھینانیەوێ.

پهند و ناموزگاری:

۱- پیوسته مندالان پیزی دایک و باوکیان بگرن و له گه لیاندا به جوانی مه‌لسوکوت بگن، ه‌روه‌ها له‌وانه‌وه فیزی کرده‌وه‌ی جوان ببن و ه‌ول بدهن بیانوویان پی نه‌گرن، چونکه دایک و باوک مندالی خویمان خوش ده‌ویت و نه‌گه‌ر توانایان ه‌بیت ه‌موو شتیکیان بو ده‌گن، ده‌ی با ئیمه‌ی مندالیش بیانوویان پی نه‌گرن.

۲- ه‌روه‌ها ده‌بیت دایک و باوکیش ره‌فتاریان له‌گه‌ل منداله‌کانیاندا باش بیت، فیزی ئاکاری جوانیان بگن و یارییان له‌گه‌لدا بگن و فیزی نویژ و قورئان خویندن و ره‌وشتی جوان و زانست و زانیارییان بگن.

۳- مندالی موسلمان ده‌بیت ئیمامی حه‌سن و حوسه‌ینیان خوش بویت، چونکه پیغمبه‌ر (ﷺ) خوشی ویستون، ده‌بیت له‌ ئیمامی حه‌سن و حوسه‌ینه‌وه فیزی وانه‌ی به‌سوود و جوان بین، نه‌وه‌ک ته‌مه‌ل و لاسار و خراپ بین.

۴- نابیت مندال له‌ خوینه‌وه له‌ مال دور بگه‌ویته‌وه و پرس نه‌کات، سه‌یرگن ئیمامی حه‌سن و حوسه‌ین که چون بو شاخه‌که، له‌وی خه‌ریک بوو مار بیانگه‌زیت نه‌گه‌ر پیغمبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لان نه‌چونایه به‌ شوینیاندا.

۵- با مندالی نازیز ه‌میشه وه‌ک ئیمامی حه‌سن و حوسه‌ین وه‌ک برا به‌یه‌که‌وه چاک بن و ده‌سئی یه‌کتر بگرن و بچن بو مزگه‌وت و قوتابخانه و له‌ وانه و نیش و کاره‌کانیاندا یارمه‌تی یه‌کتر بدهن، نه‌ و کاته خوی گه‌وره خوشی ده‌وین.

ئیمامی حه‌سن (رضی‌الله‌عنه) له‌ کاتی مردنی پیغمبه‌ر (ﷺ) دا:

.....
 حه‌سه‌نی جوانکیله و مندال که ته‌مه‌نی ۷ سال بوو، زورجار سهردانی مالی باپیری
 خوی ده‌کرد، به‌لام ماوه‌یه‌ک باپیری نه‌خوش که‌وت، بویه نیمامی حه‌سه‌ن له و ماوه‌یه‌دا
 زیاتر سهردانی ده‌کرد و ده‌چوو تا هه‌والی بزانیئت.

پرسیار/ باپیری نیمامی حه‌سه‌ن ناوی چی بوو؟

وه‌لام/ باپیری نیمامی حه‌سه‌ن ناوی موحه‌مه‌د بوو که پیغه‌مبه‌ری خوا بوو.

پیغه‌مبه‌ری نازیز له سالی ۱۱ی کۆچیدا نه‌خوش که‌وت و له جیگه‌دا و له مالی
 عائیشه‌ی دایکماندا که‌وت، ئه‌و نه‌خوشییه وه‌ک نه‌خوشییه‌کانی جاران نه‌بوو، به‌لکو
 ئه‌مجاره‌یان کۆتایی ژیانی پر له خیری نازیزمان بوو.

پرسیار/ بۆچی ده‌لئین عائیشه‌ی دایکمان؟

وه‌لام/ چونکه هه‌موو ژنه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دایکی هه‌موو موسلمانانن، ئیمه‌ش

ده‌بیئت به‌ دایک ناویان به‌رین، عائیشه‌یش (په‌زای خوای لی بیئت) ژنی
 پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، بویه به‌ دایک ناوی ده‌به‌ین.

پیغه‌مبه‌ری نازیز له نه‌خوشییه‌که‌یدا ته‌واو نازاری ده‌چه‌شت، هه‌موو موسلمانانیش
 دلته‌نگ و خه‌فت بار بوون و هه‌والی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) یان ده‌پرسی، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) یش
 هینده نه‌خوش بوو که نه‌یده‌توانی بیئت بۆ مزگه‌وت و نوێژ بۆ موسلمانان بکات،
 هه‌روه‌ها نه‌یده‌توانی بچیت بۆ مالی فاتیمه‌ی کچی و سهردانی نیمامی حه‌سه‌ن و
 حوسه‌ین بکات، به‌لام حه‌سه‌ن و حوسه‌ین ده‌چوون بۆ لای و هه‌والیان ده‌پرسی.

به‌لام خوای گه‌وره‌ بریاری دابوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بباته‌وه بۆ لای خوی، ئه‌وه‌بوو

پیغه‌مبه‌ری نازیز (ﷺ) کۆچی دوایی کرد و موسلمانان هه‌موو به‌ په‌ژاره‌و گریانه‌وه

غهمباری دایگرتبویون و نه‌یاندەزانی چی بکن، حەسەن و حوسەینی ئازیز و مندالیش غەمبار و بی‌تاقەت بوون، چونکە پیغه‌مبه (ﷺ) بیان لە دەست دابوو و ئیتر باپیریان نەدەهات بو مائیان و یاری بو نەدەکردن، بەلام ئەوان کاری لاسارییان نەدەنواند و بریارییان دابوو ئامۆزگارییەکانی باپیریان جێبەجێ بکن.

پەند و ئامۆزگاری:

۱- هەموو مۆرفەکان دەبێت بمرن تەنانەت پیغه‌مبه‌ره‌کانیش مردن. بۆیە ئەگەر کەسێکمان مرد باخۆراگر بین و پەوشتی ناشرین تەنجام نەدەین، چونکە ئەو کاری خوای گەورەیه و ئیمەیش هەموومان دەمرین.

۲- دەبێت هەرگیز مردنی پیغه‌مبه‌ری ئازیزمان لە بیر نەچیت، چونکە مایە خەفەت و دلتەنگییه بو ئیمە ی موسلمان.

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی جینشینەکاندا ئیمامی (ئەبووبەکر و

عومەر و عوسمان و عەلی) (ﷺ):

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی جینشینەکاندا ژبانی بەسەر بردوو. دەتوانین بەمجۆرە باسی ژبانی لە و ماوێه‌دا بکەین:

ئیمامی حەسەن لە سەردەمی ئیمامی ئەبووبەکر (ﷺ):

لەسەردەمی ئیمامی ئەبووبەکر ئیمامی حەسەن لەگەڵ باوکیدا بوو، دەچوو بو مزگەوت و نوێژەکانی دەکرد و لەگەڵ مندالاندا دەهات و دەچوو، پەفتاری جوانی نەنجامدەدا. بەلام ناخۆشییەکی سەختی تووشبوو، ئەویش ئەو بوو دایکی کزچی دواپی کرد. فاتیمە کە دایکی حەسەن و حوسەین بوو، لەجێگەدا کەوت و مردنی

نزیکبوویه وه، ئیمامی حهسن و حوسهین زۆر خهفتهیان به وه ده خوارد، به لام باوکیان مابوو که ئیمامی علی بوو. خوی گه وه هه موو خوشک و دایکتیک به ئیمان وه بیاته وه بۆلای خۆی.

ئیمامی حهسن له سهردهمی ئیمامی عومهدا (ﷺ)؛

ئیمامی حهسن له سهردهمی ئیمامی عومهدا به هه مانشتیوه که سێکی ژیر و ره وشتبه رز بوو، نه و به وردی سهیری رهفتار و کاره کانی ئیمامی عومهری ده کرد و سوودی لێوه رده گردتن، ئیمامی عومهریش ئیمامی حهسنی زۆر خوشده و یست، به لکو له عه بدوللای کوپی خۆی زیاتر پێزی ده گرت، چونکه ئیمامی عومهر ده یزانی که پیغمبه ر (ﷺ) ئیمامی حهسنی زۆر خوشویستوه، بۆیه نه ویش خوشیده و یست و کاتی ده سه کوه و خێروسامان به سه ر موسلماناندا دابه شبکرایه، ئیمامی عومهر ئیمامی علی و حهسن و حوسهینی پێشده خست و زیاتر پێزی ده گرتن. له کاتی شه هید بوونی ئیمامی عومهدا ئیمامی حهسن و حوسهین و هه موو موسلمانان غه مباربوون و گریان شاری مه دینه ی گرتوه.

ئیمامی حهسن له سهردهمی ئیمامی عوسماندا (ﷺ)؛

دوای شه هیدبوونی ئیمامی عومهر، ئیمامی عوسمان بووبه سه رکرده ی موسلمانان و خه لکی هه موو به یه تیان پێدا. ئیمامی علی و حهسن و حوسه ینیش به یه تیان پێدا. له سه ردهمی نه ویشدا به هه مانشتیوه ی پێشوو ژیانی ده برده سه ر. ئیمامی حهسن له جهنگه کانی دژبه بێباوه ره کان به شداری ده کرد و چه ندین جارچوو بۆ جههادکردن له پێی خوادا.

په‌یوه‌ندی نیوان ئیمامی عوسمان و ئیمامی حه‌سه‌ن زۆر خوشبوو، کاتی ئازاوه که‌وته ناو شاری مه‌دینه و سه‌به‌ئیه خراپه‌کاره‌کان ویستیان ئیمامی عوسمان شه‌هیدبکه‌ن، ئیمامی حه‌سه‌ن له‌به‌رده‌م مائی ئیمامی عوسماندا به‌رگری ده‌کرد و نه‌یده‌هیشته ئیمامی عوسمان شه‌هیدبکه‌ن. به‌لام سه‌به‌ئیه‌کان زۆربوون و له‌کۆتاییدا شه‌هیدیانکرد.

پرسیار/سه‌به‌ئیه‌کان کین؟

وه‌لام/ نه‌و ده‌سته خراپه‌کارانه‌بوون که به‌سه‌ردکردایه‌تی عه‌بدوئلائی کورپی سه‌به‌ه ئیمامی عوسمانیان شه‌هیدکرد.

ئیمامی حه‌سه‌ن له‌سه‌رده‌می ئیمامی عه‌لی باوکیدا (علیه‌السلام):

کاتی ئیمامی عه‌لی بوو به‌سه‌رکرده‌ی موسلمانان، ئیمامی حه‌سه‌ن و حوسه‌ین هه‌میشه له‌گه‌ڵ باوکیاندا بوون و بۆ هه‌رشوینی بچوایه به‌جییان نه‌ده‌هیشته و نه‌وانیش ده‌چوون له‌گه‌ڵداو له‌خزمه‌تکردنی باوکیاندا بوون. هه‌روه‌ها به‌رده‌وام نوێژ و پۆژوه‌کانیان له‌بیر نه‌ده‌چوو، قورئانیان ده‌خویند و هه‌ولیانده‌دا فیری زۆرشت ببن. به‌لام نه‌وه‌ی جینگه‌ی خه‌فه‌تبوو به‌یانیه‌کیان که ئیمامی عه‌لی چووتا نوێژ بۆ موسلمانان بکات، که‌سیکی ناموسلمانی خراپه‌کار به‌خه‌نجه‌رێک هیرشی برده‌سه‌رئیمامی عه‌لی و شه‌هیدیکرد. به‌م جۆره ئیمامی حه‌سه‌ن و حوسه‌ین باوکیشیان له‌ده‌ستدا و دووباره تووشی خه‌فته و گریان بوون. خوای گه‌وره دۆزه‌خ بکاته به‌شی بکوژه‌که‌ی ئیمامی عه‌لی.

پرسیار/ ئیمامی حه‌سه‌ن کام له‌جینشینه‌کانی زیاتر خوشده‌ویست؟

وه لام/ ئیمامی حه‌سه‌ن هه‌موو هاوه‌لانی خوژده‌ویست، چونکه هه‌موویان هاوه‌لی به‌ریزی پیغه مبه (ﷺ) بوون.

پرسیار/نایا ئیمامی حه‌سه‌ن له‌ دوا‌ی شه‌هیدبوونی باوکی داوا‌ی ده‌سه‌لاتیکرد؟ وه‌لام/نه‌خیر، داوا‌ی ده‌سه‌لاتی نه‌کرد، به‌لکو موسلمانان خو‌یان کردیان به‌جینشین.

په‌ند و نامۆزگاری:

۱- ئەبێ ئیمه‌ی موسلمان چاوه‌پێی هه‌ر نا‌په‌ه‌تیبه‌ک بکه‌ین، سه‌یرکه‌ن ئیمامی حه‌سه‌ن چۆن هه‌یشتا منداله‌، که‌چی دایکی کۆچی دوا‌یی ده‌کات، به‌لام ئیمامی حه‌سه‌ن و حوسه‌ین خو‌راگر بوون، له‌سه‌رئیماندا‌ری خو‌یان به‌رده‌وام بوون بو‌ئوه‌ی له‌ به‌هه‌شتدا دایکی خو‌یان ببینه‌وه‌.

۲- ده‌بێ ئیمه‌یش وه‌ک ئیمامی حه‌سه‌ن پشتگیری له‌ سه‌رکرده‌ی موسلمانان بکه‌ین، یان به‌ده‌ست یان به‌ده‌م یان ده‌بێ له‌ دل‌وه‌هه‌زه‌که‌ین تووشی ناخۆشی ببیت.

۳- با له‌کاتی ناخۆشی و سه‌ختیدا به‌ ژیرانه‌ و خو‌راگرییه‌وه‌ په‌فتاریکه‌ین، وه‌ک چۆن ئیمامی حه‌سه‌ن له‌کاتی شه‌هیدبوونی باوکیدا به‌ ژیرانه‌ هه‌لسوکه‌وتی کرد، تا ئوه‌ی له‌ کۆتاییدا توانی کیشه‌ی نیوان موسلمانان نه‌هه‌یت.

ئیمامی حه‌سه‌ن (رضی‌الله‌عنه‌) له‌ سه‌رده‌می خیلافه‌تیدا:

.....
 ئیمامی حه‌سه‌نی کورپی عه‌لی له دوا‌ی شه‌هیدبوونی باوکی، بوو به جینشین و
 موسلمانان هه‌موو به‌یعه‌تیان پێدا. به‌لام ماوه‌ی جینشینیه‌که‌ی زۆری نه‌خایاند و ته‌نها
 شه‌ش مانگبوو. ئیتر دوا‌یی وازیه‌تیا بۆ ئیمامی موعاویه‌ی کورپی نه‌بووسوفیان که
 به‌کینکبوو له‌هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

ئیمامی حه‌سه‌ن له‌ماوه‌ی ده‌سه‌لاتیدا زۆر که‌سیکی نه‌رمونیان و به‌پرز و
 چاکه‌کاربوو، نه‌و پرزی هه‌ژارانی ده‌گرت و له‌گه‌ڵ موسلماناندا تیکه‌ڵ ده‌بوو و نوژی بۆ
 ده‌کردن و وتاری بۆ ده‌خویندنه‌وه. هه‌روه‌ها کۆمه‌ڵی فەرمووده‌ی پیروزی
 پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)ی بۆ موسلمانان گێراوه‌ته‌وه، خه‌لکی موسلمانیش ئیمامی حه‌سه‌ن و
 حوسه‌ینیان زۆر خۆشده‌ویستن و هه‌زیانده‌کرد هه‌میشه‌ له‌گه‌ڵیاندا بن. هه‌رکاتیک
 ده‌چوون بۆ مزگه‌وت، خه‌لکی هه‌تنده‌ له‌ ده‌وریاندا کۆده‌بوونه‌وه که‌ نه‌یانده‌توانی بچن
 به‌رێگه‌دا.

ئیمامی حه‌سه‌ن له‌ سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتیدا چه‌ند کارێکی گرنگی نه‌نجامدا که‌ تا
 نه‌مرۆیش موسلمانان شانازی پێوه‌ده‌که‌ن:

۱- چاککردنه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی نێوان موسلمانان: وه‌ک پیشتر وتیمان له‌ سه‌رده‌می
 ئیمامی عه‌لیدا موسلمانان له‌ نێوان خۆیاندا تووشی هه‌له‌ و جه‌نگبوون تا له‌ کورتاییدا
 ئیمامی عه‌لی شه‌هیدکرا. به‌لام ئیمامی حه‌سه‌ن زۆر به‌ژیرانه‌ و خۆپاگری له‌ سه‌رده‌می
 خۆیدا بریاریدا نه‌و ناکۆکیه‌ی نێوان موسلمانان نه‌هه‌ڵێت و رێگه‌ نه‌دات ئیتر موسلمانان
 خوینی به‌کتر برێژن. بۆیه‌ ئاماده‌یی ده‌ربیری تاواز له‌ ده‌سه‌لات به‌ینی بۆ ئیمامی

موعاويەى كۆرى ئەبووسوفيان. بەجۆرە نىۋانى مۇسلمانانى چاككرد و مۇسلمانان لە جەنگ و كوشتنى يەكتر پزگارىانبوو.

۲- ئاكار و پەوشتى جوان: ئىمامى حەسەن مېندە ئاكار و پەوشتى جوانبوو كە سەرنجى ھەموو كەسىكى پاكىشابوو، ئەو تەنەت لەگەل ئەو كەسانەدا باشبوو كە رقىان لىببوو. دەگېرئەو جارىكىان پياويك كە ھەموو جار قسەى ناشرىنى بە ئىمامى عەلى و حەسەن وتوو، دېت بۇ شارى مەدىنە و پىويستى بە نان و خۇراك و پارەيە، كاتى داوا لە خەلك دەكات ھەموويان دەلئىن بېرۇ بۇلاى ئىمامى حەسەن، ئەويش دەچىت بۇلاى و داوى لىدەكات، ئىمامى حەسەنىش بىق و كىنەى نابىت و چى دەويت پىي دەدات.

پەند و نامۇزگارى:

۱- با ھەمىشە مۇسلمان ھەولبىدات لىبوردەبىت و نىۋانى مۇسلمانان چاكبكات. سەيركەن چۇن ئىمامى حەسەن لىبوردەبى بۇ ئىمامى موعاويە ھەبوو تا نىۋانى مۇسلمانانى چاككرد.

۲- مۇسلمان دەبىت لەبەرخاترى خىۋاى گەورە واز لەرق و كىنە بەيئى و تادەتوانىت يارمەتى ھەموو كەس بدات. سەيركەن ئىمامى حەسەنى چۇن يارمەتى ئەو كەسەى دا كە رقى لە ئىمامى عەلى و حەسەن بوو، چۇنكە ئىمامى حەسەن لەبەرخاترى خىۋاى گەورە يارمەتيدا.

مردنى ئىمامى حەسەنى كۆرى عەلى (ﷺ):

وہ کووہ موو جاریک دہ یلین، ہموو کہ سیک دہ بیت بمریت، نیت زوو بیت یان درہنگ، بہ لام کہ سی زیر نہ و کہ سہ یہ پیش نہ وہی بمریت، نیش و کرداری چاک بقو پوژی دوا سی نہ جامدات. نیمامی حہ سہ نیش دوا ی نہ وہی کومہ لی کاری جوان و پیکوپینکی نہ جامدا، نیت کاتی مردنی ہات و دہ بیت بمریت. بہ لام نہ وہی مایہی دلته نگیہ نہ وہیہ کہ نیمامی حہ سہ ن ژہر خوارد کرا.

لہ سہرہ مرگدا بوو کہ نیمامی حوسہینی برای ہاتہ لای و پیی وت: براگیان کی ژہری پیداویت با بیکوژم، بہ لام نیمامی حہ سہ ن رازی نہ بوو، نینجا وہ سیہ تی کرد بقو حوسہینی برای کہ با خوراکر بیت و خوی بپاریزیت، پاشان کہ وتہ نزا و پارانہ وہ لہ خوی گہ ورہ و لہ کورتاییدا گیانی پر باوہ پی خوی سپارد و گہ پایہ وہ بقو لای خوی گہ ورہ و بہ یہ کجارہ کی چوو بقو بہ ہشتی پان وہ رینی خوی گہ ورہ، خوی گہ ورہ لہ پوژی دوا پیدا بہ دیداری نیمامی حہ سہ ن و باوکی و باپیری و براکی و ہموو ہاوہ لانی تر لہ بہ ہشتی پان و بہ ریندا شادمان بکات.

پرسیاره‌کان

- ۱- نیمامی حه‌سه‌ن کورپی کۆ بوو؟ ئه‌ی په‌یه‌وه‌ندی له‌گه‌ڵ پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) دا چۆن بوو؟
- ۲- کاتێ نیمامی حه‌سه‌ن له‌دایک بوو، پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) چی کرد؟
- ۳- ئایا تۆ نیمامی حه‌سه‌نی کورپی عه‌لیت خوشده‌وێت؟ بۆچی؟
- ۴- نیمامی حه‌سه‌ن براهه‌کی هه‌بوو ناوی چی بوو؟
  - ا- موحه‌مه‌د. ب- سالم. ج- عادل. د- حسین.
- ۵- نیمامی حه‌سه‌نی کورپی عه‌لی له‌ شینوه‌دا زیاتر له‌ کۆ ده‌چوو؟
  - ا- باوکی. ب- براهه‌ی. ج- پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ). د- دایکی.
- ۶- چی په‌ندوئامۆژگارییه‌ک له‌ کۆچی دوا‌یی پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌رده‌گریت؟
- ۷- ده‌توانیت باسی کۆچی دوا‌یی نیمامی حه‌سه‌نی کورپی عه‌لی بکه‌یت؟
- ۸- بۆچی کاتێ نیمامی حه‌سه‌ن له‌ دایکبوو، پیغمه‌مبه‌ر (ﷺ) بانگی‌دا به‌گوێیدا؟
- ۹- له‌ ئاکارو په‌هوشتی نیمامی حه‌سه‌نی کورپی عه‌لییه‌وه‌ فێری چی ده‌بیت؟
- ۱۰- باسی ئه‌و کاته بکه‌ که‌ نیمامی حه‌سه‌ن و حوسه‌ین ون بوون، ئایا چۆن دۆزرانه‌وه‌؟
- ۱۱- له‌ کاتێ شه‌هید بوونی نیمامی عوسماندا نیمامی حه‌سه‌نی کورپی عه‌لی چی ده‌کرد؟
- ۱۲- گرنه‌گترین کاره‌کانی نیمامی حه‌سه‌ن له‌ سه‌رده‌می خه‌لافه‌تییدا چی بوون؟

سەرچاوه‌کان

القران الکریم.

- ۱- ابن أسحاق: السيرة النبوية.
- ۲- ابن هشام: السيرة النبوية.
- ۳- ابن كثير: السيرة النبوية.
- ۴- ابن خياط: تاريخ خليفة ابن خياط.
- ۵- الكاندهلوي: حياة الصحابة.
- ۶- ابن عبد البر: الاستيعاب في معرفة الأصحاب.
- ۷- ابن الجوزي: صفة الصفوة.
- ۸- ابن قيم الجوزية: زاد المعاد في هدي خير العباد.
- ۹- ابن جرير الطبري: تاريخ الرسل والملوك.
- ۱۰- ابن كثير: البداية والنهاية.
- ۱۱- ابن الأثير: الكامل في التاريخ.
- ۱۲- الذهبي: سير أعلام النبلاء.
- ۱۳- أحمد بن محمد الحنبلي: شذرات الذهب في أخبار من ذهب.
- ۱۴- أبي الفداء إسماعيل بن علب بن محمود: المختصر في أخبار البشر.
- ۱۵- د. عبدالرحمن رأفت الباشا: صور من حياة الصحابة.
- ۱۶- د. حسن إبراهيم حسن: تاريخ الاسلام.
- ۱۷- د. علي محمد محمد الصلابي: السيرة النبوية.
- ۱۸- د. علي محمد محمد الصلابي: الخلفاء الراشدون.
- ۱۹- أبو اسلام صالح بن طه عبدالرحمن: الصحابة.
- ۲۰- د. حامد أحمد الطاهر: حياة الصحابة للأطفال.

زنجیره‌ی ریلوین بو مندالان

